

MAGYAR POSTA

MEGJELENIK ÉVENKINT TÍZSZER SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL
 ELŐFIZETÉSI ÁR ÉVI 8 PENGŐ I. KER., KRISZTINA-KÖRUT 12. SZÁM
 MŰSZAKI MELLÉKLETTEL 12 PENGŐ BUDAI POSTAPALOTA VI. EM. 607.

TELEFON: AUT. 50—5—97. — MŰSZAKI ÜGYEKBE 88—2—82.

SZERKESZTI ÉS KIADJA A M. KIR. POSTAVEZÉRIGAZGATÓSÁG MEGBIZASÁBÓL
 A M. KIR. POSTA JOGASZ- ÉS MERNŐK TISZTVISELŐI ORSZAGOS EGYESULETENEK
 SZERKESZTŐ-BIZOTTSÁGA.

FŐSZERKESZTŐ: Dr. ALKÉR SÁNDOR M. KIR. POSTAFŐIGAZGATÓ

FELELŐS SZERKESZTŐ:

Dr. NAGY SÁNDOR
 M. KIR. POSTAIGAZGATÓ.

TARSSZERKESZTŐ:

PETAINEK JÓZSEF
 M. KIR. POSTAFŐMERNŐK.

Megjegyzések a magyar posta 1931. évi működéséről kiadott jelentéshez.

Functionnement et gestion de la poste hongroise en 1931.

L'auteur commente le rapport de gestion pour l'année 1931, de l'administration des Postes hongroises.

Előttünk van a m. kir. posta legújabb jelentése, amely hűségesen beszámol az 1931. évi működéséről és megismertet bennünket több évre visszamenően az összehasonlító forgalmi, költségvetési, jövedelmezőségi, vagyoni és több igen értékes egyéb statisztikai adatokkal.

Nem volna értelme annak, ha itt e jelentés adatainak felsorolására szorítkoznánk, mert a mi szakkörünkben ezt a 142. oldalra terjedő füzetet megkapta, illetve megkaphatja mindenki, aki azzal bármely célból vagy oldalról foglalkozni kíván. Már pedig a postával foglalkoznia mindenkinek kell. Nincs a magán- és közéletnek olyan tere vagy embere, aki a posta igénybevételét nélkülözhetné, vagy akivel a postának dolga ne akadna. A posta az élet idegrendszere, amely minden rezgésre rezonál, minden fellendülést és süllyedést elsősorban megérez, nemcsak gazdasági, hanem politikai téren is, békében, háborúban, vagy egyéb politikai mozgalmakban egyformán és egyaránt.

Az egymással való érintkezés lehetővé tétele mindenütt és mindenhol a legelemibb életszükséglet. Aki a jobb hírszolgálatot magának biztosítani előbb tudja, annak egyébként egyenlő feltételek mellett, nyert ügye is van. Ezért szervezik meg pl. háborúban is mindenkéltől a postai s általában a hírközvetítési szolgálatot, ezért igyekeznek

mindenütt a postát, távirót, távbeszélőt, rádiót minden más előtt birtokba venni. Ennek a hírszolgáltatnak a jelentőségét szinte betetőzte legújabbán a hosszú-, majd a rövidhullámú rádióhírmondó (broadcasting), amely már a sajtónak is kiegészítő része lett, sőt sok esetben (pl. hírlapok vasárnapi szüneteltetése idején stb.) már azt is pótolja.

Sajátságos, de úgy van, hogy ezt a szolgálatot — kevés kivételektől eltekintve — a belföldön mégsem kezelik azzal a megértéssel, szeretettel és méltánnyal, amelyet a magyar a magyartól méltán elvárhatna. (Nem így a külföld, ahol a magyar posta kitünősége, modernsége, becsületes üzleti szelleme és korrektsége úgy a háború előtt, mint azóta is változatlan méltánnyal és elismerésben részesül.)

A posta 1931. évi jelentése kapcsán azt óhajtánánk vizsgálgatni, mi az, ami miatt a posta egyes belföldi helyeken nem részesül a kellő méltánnyal és mennyiben és miképpen volna ez a bántó körülmény elhárítható, miként lehetne a postának kiküzdnie a hiánytalan elismerést s beférköznie ama honfitársai szívébe is, akik eddig a postával nem törődtek, vagy lekicsinyelték, vagy arról rossz véleménnyel voltak és igazságtalan bírálattal illették.

Ebből a nézőszempontból az 1931. évi jelentés felhasználásával két irányban kívánunk foglalkozni a postai problémákkal és pedig *dologi* (pénzügyi) és *személyi* oldalról. Nem lévén azonban itt elegendő helyünk az összes idetartozó kérdések taglalására, csakis azokra a fontosabb problémákra térünk ki, amelyek a súlyos pénzügyi és gazdasági helyzetben lévő hazánk és ebben polgártársaink javát — szerény véleményünk szerint — szolgálni fogják.

Köztudomású közgazdasági elvek szerint a posta nem lehetne az államnak jelentékenyebb pénzügyi feleslegeket eredményező szerve. Következésképpen a posta szolgálatokért akképpen kellene a díjakat megállapítani, hogy amíg egyrészt az állami részről való igénybevétele díjmentes lehessen, másrészt a magánfelek és magánjogi személyek által való igénybevétele csak annyi és oly magasságúak legyenek a tarifális díjak, amelyek a posta összes kiadásait fedezik. Önként értendő és teljesen jogos követelmény, hogy a posta adminisztrációja és egész kezelése mentes legyen minden bürokratizmustól, azt minden téren az egyszerűség, gyorsaság, megbízhatóság és a kereskedelmi szolgálatkészség és élelmesség hassa át úgy intézkedéseiben mint különösen a gyakorlatban, nemcsak azért, mert ez a helyesen felfogott természetes hivatása és jogosan megkívánható kötelessége, hanem azért is, mert a mostani emberfelettien nehéz helyzetben az ilyen szellemű működés mindannyiunkra immár közös létkérdés.

* * *

Lássuk ezek után, mit mutat nekünk az 1931. évi jelentés s mennyiben érvényesülnek a fenti elgondolások.

Az 1930. évihez képest az 1931. évi forgalom
a) *csökkent:*

a postán szállított összes küldemények darabszáma	12.7%-kal
a postatakarékpénztári betétek darabszáma	31.1 „
a csekkbefizetések darabszáma	9.8 „
a táviratok összforgalma	23.1 „
a távbeszélő összforgalma	21.7 „

b) emelkedett:

a rádióelőfizetők száma	5.56 „
Összevetve az a) és b) alattiakat az 1931 évben	
az összforgalom , , ,	15.46 „

volt kisebb az előző évinél. A táviratforgalom nem a gazdasági viszonyok folytán, hanem világszerte amiatt hanyatlik erősen, mert azt jelentékeny részben a távbeszélő pótolja.

Kétségtelenül megállapítható, hogy a forgalom csökkenése az általános bel- és külföldi gazdasági válság folyamánya. Nemcsak mi mondjuk ezt, hanem a más államok postái is.

A német posta 1931. évi jelentése szerint az ottani 1930. és 1931. évi forgalom így alakult:

	Darab, illetve Birodalmi Márka		Az 1931 év- hez képest a (-) csökke- nés ill. (+) emelkedés
	1930.	1931.	
Összforgalom darab	8.931,200.000	8.268,700.000	— 7.4%
Postacsekkforgalom darab	752,756.000	733,689.000	— 2.5%
Postacsekkforgalom R. Márka	141.449,700.000	123.189,300.000	—12.9%
Táviratforgalom darab	33,906.000	26,997.000	—20.4%
Távbeszélőforgalom darab	2.544,411.000	2.379,713.000	— 6.5%
Rádióengedélyesek száma	3,731.681	4,168.440	+11.7%

A német posta jelentése szerint a forgalom ott is a fokozódó gazdasági hanyatlás következtében csökkent.

A svájci posta, jóllehet Svájc a turisták országa, a menekülő külföldi tőkék menhelye, a nemzetközi kongresszusok stb. és mindenkifelett a Népszövetség ottani székhelye révén a legszerencsésebb helyzetben van, arról panaszkodik, hogy a német hitelkrízis és az angol font esése következtében a forgalom előbb állandó emelkedése megállott, illetve nagyon csekély, a csekkforgalom összege pedig 0.4%-kal, a táviratforgalom 10.6%-kal csökkent.

Az osztrák postától ugyan még nem érkezett be az 1931. évi jelentés, de biztos tudomásunk szerint a forgalom ott is jelentékenyen visszaesett, úgyannyira, hogy *ebben a költségvetési évben már deficitje lesz.*

Franciaországban és Dániában csak a táviróforgalom csökkent, előbbiben 6.2, utóbbiban 7.9%-kal, míg a posta-, távbeszélő- és csekkforgalom 1.5-től 6.9%-kal emelkedett.

Csehországban a posta 8.2, a táviró 7.3, a postatakarékpénztári forgalom 3.2%-kal csökkent, a távbeszélő forgalom 3.5%-kal emelkedett.

Olaszországban emelkedett némileg a levélposta forgalma (1.8%-kal), ellenben csökkent a csomag forgalma 9.3%-kal, a postautalványé 3.4%-kal, a táviraté 5.3%-kal. Az olasz posta és táviró (távbeszélő bérbe van adva, tehát figyelmen kívül kell hagyni) az 1930/31. költségvetési évben 154,385.000 líra felesleget produkált.

A mult év forgalmát illetően a többi külföldi postától még nem érkeztek be a mult évi jelentések, úgyhogy azok érdekes adatait, sajnálatunkra, még nincs módunkban itt közölni. Megállapíthatjuk azonban már a felsoroltak összehasonlítása folytán is, hogy a magyar posta forgalmának esése nem szorítkozik csupán a magyar postára, hanem úgy van minden más postánál is. Ha nálunk mégis nagyobbarányú a csökkenés, az országunk nagyobbarányú elszegényedésében, megcsontításunk és megkötöttségünk folytán beállott elerőtlenedésünkben, tőkeszegénységünkben, valamint erőforrásaink természetében (mezőgazdaság; túrisztika hiánya stb.), végül a mult év nyári időszakában váratlanul és hirtelenül reánk szakadt pénzügyi megrázkódtatásban (bank- és devizazárlat) leli kétségtelen indokait. Különösen ez az utóbbi hatott hátrányosan a forgalmunkra, amennyiben nemcsak a külföldi postautalványforgalom apadt le csaknem teljesen, hanem az ezzel természetszerűen járó belföldi pénzautalványozás, a levelezés s a táviró és távbeszélő forgalom is erősen szenvedett s csökken még most is.

Sokan állítják és vallják s a lapok is minduntalan hirdetik, hogy a forgalomcsökkenésnek az 1930. november 15-én felemelt magas tarifa az okozója. Ez a vélemény így egyszerűen beállítva, nem helyes s a már ismételtlen szerzett tapasztalatok szerint nem is helytálló. A szakemberek előtt köztudomású, hogy úgy a külföldi postáknál, mint nálunk is a posta szolgálatait, habár gyakran, de kisebb mértékben igénybevevőknél, a tarifák kis összegű tételei folytán az emelés számottevő terhet esetenként nem jelent, a nagyobb és főleg naponta tömegesebben igénybevevők pedig a posta szolgálatait nem nélkülözhetvén, kénytelenek a magasabb terheket ügyfeleikre áthárítani. Az 1926. évben a magyar posta a távbeszélő beszélgetési díjat 16 fillérről leszállította 12 fillérré. Az eredmény az lett, hogy a távbeszélő bevétele az 1926/27. költségvetési évben 29,500.000-ról 26,700.000 pengőre szállott le, jöllehet abban az évben Budapesten 3408-al még emelkedett is az előfizetői állomás száma, úgyhogy a posta vesztesége több mint 3 millió pengő volt. Ugyanilyen tapasztalatokat szereztek a német és az osztrák postánál is, ahol éppen ennek folytán a tarifákat újból fel is emelték.

A magas tarifa azonban a közgazdasági életre kétségtelenül terhes, a kereseti lehetőségekre pedig hátrányos és főleg emiatt mutatkozik általában bizonyos ellenszenv, vagy szeretetlenség is a magyar postával szemben.

Lehet-e ezen s ha igen, miként segíteni?

Szerény véleményem szerint lehet és kell is, de csak addig a határig és úgy, hogy a leszállítások folytán az állam jelenlegi, amúgy is súlyos pénzügyi helyzete ne rosszabbodjék, a posta bevételei ne kevesbedjenek, kiadásai ne emelkedjenek. Ezt az ország pénzügyi helyzete momentán nem bírná el, úgyannyira, hogy még bizonytalan kísérletezésekbe sem foghatunk. Ez az oka annak is, hogy most nem gondolhatunk annak a közgazdasági elvnek a megvalósítására, hogy tarifáink csak addig a magasságig terjedhessenek, hogy feleslege a postának ne legyen, csak kiadásait fedezze a saját bevételeiből.

A tarifa-leszállításnak az adott helyzetben egyedül lehetséges módjai, illetve eszközei: a posta, távíró, távbeszélő és rádió mostani berendezéseinek jobb és belterjesebb kihasználása, a magán- és közüzemek által támasztott verseny korlátozása (anélkül, hogy magánosokat jogtalanul károsodás érné) esetleg teljes kizárása, a postával rokon intézményeknek a posta munkakörébe való beolvasztása, a posta munkakörében, koncessziók alapján résztvevő magánvállalatok engedélyeinek felülvizsgálata oly célból, hogy csak normális polgári hasznuk legyen, a díjmentes és kedvezményes szolgáltatások felülvizsgálata és megfelelőbb mederbe terelése stb. Az állami élet egész vonalán, tehát a posta belső életében is, a kormány által már elhatározott új normálstátus pártatlan megállapítása és olyan személyi politika érvényesítése, hogy minden munkahelyen rátermett, hozzáértő és az eredményes munka szeretetétől áthatott és arra képes szakemberek alkalmaztassanak s minden nélkülözhető állás megszűnjék. Különösen is megfontolás tárgyává kellene tenni a női munkaerők alkalmazásának korlátozását s úgy ennél a kérdésnél, mint általában minden munkahelyet illetően irányadóul azt tekinteni, hogy minden munkaerő naponta annyit dolgozzék, hogy javadalmazását és majdan nyugdíját is napi munkájával a munkaadójának megkeresse. Érténünk kell ez alatt azt is, hogy úgy a végrehajtó (kezelési), mint az igazgatási szolgálatban is legteljesebb kereskedelmi szellemnek, a mozgékonyaságnak, a jó, előzékeny és készséges kiszolgálás szellemének kell érvényesülnie az egész vonalon.

Tudjuk nagyon jól, hogy az itt felsorolt elgondolásoknak és irányelveknek a megvalósítása nagy és sok munkába kerül, másrésztől magánérdekekbe, tehát ellenállásba is ütközik. De ha viszont az a hazának és a köznek általánosságban a javára szolgál és létünk problémájához tartozik, akkor videant consules... a megvalósítás akadályait erős kézzel és gyorsan el kell hárítani.

Sem hely, sem idő nincs itt a felsoroltak gyakorlati vagy éppen számszerű kihatásának kimutatására és bizonyítására, de meg vagyunk győződve arról, hogy azok megvalósítása révén kétségkívül előálló feleslegek a tarifáknak a köz érdekében annyira kívánatos mérsékelt leszállítását rázkódtatás nélkül lehetővé tennék.

A tarifák leszállításának kérdésébe bekapcsolható lenne a beruházások révén a postát terhelő kiadások más módon való megoldása is. A posta beruházásaira engedélyezett kereken 129 millió pengő kölcsöntökét a posta 7,5, illetve 5% kamattal évente pontosan törleszti és utalja be a pénzügyminisztérium számlája javára. Ugyanígy fizeti

be költségvetési év végén üzleti feleslegeit is. Az 1930/31. költségvetési évről az annuitás	9,202.570 P
a felesleg	8,721.555 P
	Összesen: 17,724.125

pengőt tett ki az az összeg, amit a posta üzleti eredményeképp a kir. kincstárnak — más állami célokra — készpénzben eredményezett. Ha ehhez hozzávesszük még azt, hogy a posta közérdekben több mint 6 millió pengő olyan szolgáltatásokat is teljesített, amelyek után bevétele nem volt, — a posta mult évi gazdálkodását kiválóan eredményesnek kell elismernünk.

Megfontolandó lenne itt az, vajjon a 9,202.570 P évi annuitásból 3,819.000 P., amely a posta előző éveiben produkált saját feleslegekből beruházásokra felhasznált összeg résztörésztéseként jelentkezik, következő években nem lenne-e egyáltalán törölhető s hogy általában a 15 évi annuitást nem lehetne-e legalább 25 évre meghosszabbítani s az így felszabaduló összegeket is a tarifák csökkentésénél figyelembe venni.

Súlyos gondja a postának a rohamosan megnövekedett beruházások évi amortizációjának előteremtése. Ezek a beruházások kétségtelenül az ú. n. „hasznos beruházások“ fogalma alá esnek ugyan, de üzembevétel után a legtöbbje még sem azonnal válhatott kifizetődővé. A Hegyeshalom—Budapest—Szeged országhatárig terjedő földalatti távkábel, a budapesti távbeszélő automatizálása, az Egressy-úti nagy garage és számos új postaépület az egész országban stb. valóban nagyszabású alkotások, amelyek a posta történetében is helyet kérnek maguknak. Ezeknek a megalkotása jelentékeny munkaalkalmat is biztosított, úgy hogy a posta kezelésében levő kincstári vagyon leltári értéke kereken már 272 millió pengőre emelkedett. Ennek túlnyomó része a távbeszélőre és a földalatti kábelre esik.

Annak, hogy a nagyon jelentékeny kölcsönkamat pontos térítése mellett is a posta évente ugyancsak jelentékeny feleslegeivel táplálhatja az állami bevételeket, továbbá, hogy a postaszolgálat jósága és becsületessége az egész világon elismert: a személyzet kiváló jellemének, hazafias buzgalmának és szerény igényeinek ékesszóló bizonyossága. Igen fontos része van azonban ebben annak, hogy eme odaadó munkásság és eredmény némi jutalmául a posta személyzete a munkához és az eredményhez igazodó üzemi jutalékban részesül. Akik ezt — legtöbbször minden hozzáértés nélkül mégis szóvá teszik, esetleg irigykedve emlegetik — vegyék figyelembe, hogy azt ez a személyzet bőszégesen meg szolgálja, erkölcsi és anyagi javakban egyaránt, — viszont más hasonló. néha kevésbbé terhes szolgálati ágakban kapják akkor is, ha felesleget nem produkálnak, úgy, hogy az tulajdonképpen fizetésük, sőt nyugdíjuknak is kiegészítő része. Az üzemi jutalékról és annak lényegéről egyébiránt utalunk lapunk 1932. évi 2-ik számában megjelent cikkekre, ahol annak létjogosultsága, szükségessége és eredményessége kellő világitással szolgál minden érdeklődőnek.

Az 1931. évi jelentés nyilvánvaló bizonyossága annak, hogy a posta és annak derék személyzete ebben az évben is hűen és eredményesen teljesítette kötelességét.

Pétervárad postarendtartás 1822-ből.

Közli: DR. MÓNUS FERENC, m. kir. postafőfelügyelő.

Règlement postal de Pétervárad de l'an 1822.

Par le dr. François Monus, inspecteur supérieur des postes r. h.

L'auteur fait connaître l'horaire des courriers arrivant au bureau de poste imp. et roy. de Pétervárad, les heures de dépôt des lettres, ainsi que le mode d'affranchissement et de dépôt.

Pétervárad a 18. század első évtizedében már mint fontos közlekedési pont szerepel a Habsburgok nagykiterjedésű posta szervezetében. A Bécs—Sopron—Szombathely—Kanizsa—Pécs—Eszék, illetve a Buda—Paks—Tolna—Eszék—Pétervárad—Belgrád—Szófia—Drinápoly—Konstantinápoly-i közlekedési főútvonal utolsó magyarországi postaállomása volt. Idáig terjedt a kultúra, azontúl a török birodalom területén a levelek szállítása csak diplomáciai ügyvivők által történhetett. Magánosok levélküldeményeinek biztonságos továbbszállításáról tehát ezidőben beszélni nem lehet. A Rákóczi szabadságharc leveretése után tervezett magyarországi postahálózatban Pétervárad, a Varasd—Pécs—Pétervárad—Szeged—Nagyszeben-i postajárat postaállomásaként is szerepel és hamarosan ezirányban is jelentős forgalmat kap. Postaforgalma, utasszállítása évről évre emelkedik, emellett bizonyít az a körülmény, hogy a Paarok hűbérjogának megváltása után kincstári kezelésbe vétetett s azzal, hogy a körzetébe tartozó postahivatalok ellenőrzésével is meg volt bízva, átmenetileg prefektúra jellegét kapott.

Mercy tábornok délmagyarországi működésével, illetve a temesi bánságnak gazdaságilag történt újéletre keltésével, a kambiatúra (fuarozó) postavonalak létesítésével Pétervárad postaforgalma, jelentősége fokozódott, ugyannyira, hogy a 19. század elején már a legnagyobb magyarországi posták közt szerepel. Valóságos prefektúra azonban nem lett, mert az 1800-as évek elején a Zimonyban létesített postaprefektúrához osztatott be.

Az 1820-as években a később fontossá lett Buda—Szabadka—Zimonyi postavonal egyik jelentős állomása, ahol 25 és $\frac{3}{4}$ postastáción át vezetett az út Zimonyba. A postaforgalom ezen a vonalon levélpóstará terjedt ki, személyek- és pénzküldemények szállítására csak a későbbi évtizedekben került sor. E vonal postaállomásai voltak: Soroksár 1, Latzháza 1 és $\frac{1}{2}$, Kun-Sz.-Miklós 1 és $\frac{1}{2}$, Szabadszállás 1, Izsák 1, Vadkert 2, Halas 1 és $\frac{1}{4}$, Mély-Kút 1 és $\frac{3}{4}$, Szabadka 2, Csantavér 1 és $\frac{1}{4}$, Topolya 1, Kis-Hegyes 1, Verbász 1, Ó-Kér 1, Péter-Várad 2, Pétska 2, Banovtze 2, Zemlin 1 és $\frac{1}{2}$, összesen 25 és $\frac{3}{4}$ stáció. A felsorolt postaállomások igen kevés eltéréssel a mai Budapest—Szabadka—Pétervárad—Zimony—Belgrád-i vasútvonal állomásai voltak.

Eszékről kilenc postaállomáson vezetett az út Péterváradra és pedig Eszék—Vera—Vukovár, Opatovac, Illok, Sziszek, Cserevitz községeken át Péterváradra. Péterváradról kiindulólág Temerin, Rátz-Vetse, Beograd, Kikindára hét postastáción át egy rövidebb

postajárat volt berendezve, mely vonal Komlóson csatlakozott a Buda—Szeged—Temesvár—Szeben—Brassó-i még régebbi főközlekedési vonalhoz.

Az előbb említett cca 26 stációs vonalat „közönséges postaútnak“, az utóbbikat „apróbb postaútnak“ jelzi a járatjelző.

Több mint száz éves elsárgult öreg könyvecske került a kezembe, mely a pétervárad-i cs. kir. postahivatal postai rendtartását őrzi, amint itt következik:

„Postarendtartás.“

A pétervárad-i cs. kir. postahivatalnál.

Megérkező posták:

Vasárnap és szerdán: Bécsből, Pestről, Budáról, Felsőmagyarországról és más német tartományokból.

Hétfőn és csütörtökön: Szlavóniából, Horvátországból, Bánát, Erdély és Bukovinából.

Kedden és pénteken: Zimonyból, Károlyvárosból és a katonai határőrvidékről.

Induló posták:

Vasárnap és szerdán: Zimony, Károlyváros és a katonai határőrvidékre.

Hétfőn és pénteken: Bánát, Erdély és Bukovinának.

Szerda és péntek: Pestnek, Budának, Wiennek, Gratznak, Szlavóniának, Horvátországnak, Felsőmagyarországnak és más német tartományoknak.

A levelek naponta 8 órától 12 óráig délelőtt és 2-től 6 óráig délután, de az ajánlottak csak d. u. 5 óráig vétetnek fel.

Minden külföldre és a lombard-velencei királyságba, továbbá a portómentes hatóságoknak szóló leveleket bérmentesíteni kell és a postaalkalmazott kezeihez kell adni“.

Jellemző a rendtartás szövegére a „felsőmagyarországi és más német tartományok kifejezés“. A bécsi legfőbb udvari postaigazgatás Felsőmagyarországot német tartománynak vette s ezt a kifejezést sem a magyar udvari kancellária, sem a magyar helytartó tanács nem korigálta.

A rendtartás befejező része szerint a portómentes hatóságokhoz címzett küldeményeket bérmentetlenül feladni nem lehetett, azokat postaalkalmazott kezeihez kellett adni. A bérmentetlen leveleket ellenben a postahivatal előtt kifüggesztett levélgyűjtőszekrénybe dobták. Az ajánlott levelek feladása a hivatalos órák előtt 1 órával már befejezést nyert, miután a postahivatalok azokról külön számadást tartoztak vezetni. Az ajánlott levelekért, — bárha azok bérmentesítése elő volt írva — a címzett is fizetett bizonyos díjat.

A külföldre szóló leveleknek bérmentesítve való feladását még II. József rendelte el.

Delizsanz járatok a Duna másik oldalán, Buda—Tolna—Mohács—Eszék—Pétervárad-i posta-útvonalakon közlekedtek a 19. század elején. Ez az útvonal már a 17. század második évtizedében igen forgalmas volt. A delizsanzok eleinte kéthetenként egyszer közleked-

tek és utasokon kívül pénz- és csomagküldeményeket is szállítottak. Az utasok és pénzküldemények biztonságának megóvása céljából a postajáratokat fegyveres katonák kísérték. A 30-as években a gyorskocsi Budától—Eszékes át Zimonyig rendes körülmények között 9 nap alatt tette meg az útát, ugyanezen az útvonalon, amikor rendes posta nem közlekedett „különposták“ is jártak sürgősebb természetű levelekkel, magánvállalatok közül az ebben az időben utasszállításnál előnyösen ismert u. n. „gyorsparasztk“ (fuvarosok) is tartottak fenn rendszeres járatokat.

A félautomatikus falurendszerű kísérleti távbeszélő központok üzemi tapasztalatai.

Irta: SALLÓ FERENC m. kir. ób. postamérnök.

Expériences ou sujet de l'exploitation des centraux téléphoniques ruraux semi-automatiques d'essai.

Par François Salló, ingénieur-mécanicien diplômé.

Amélioration du service téléphonique provincial en Hongrie par l'introduction du système semi-automatique. Transmission nette de la parole. Service permanent. Le caractère des réseaux téléphoniques provinciaux en Hongrie et le petit trafic parlent pour le système semi-automatique. Traite sur les centraux semi-automatiques en service, au point de vue technique. Statistique des défauts. Développement technique des centraux durant le temps d'essai. Sûreté de l'exploitation. Nombre toléré de défauts. Possibilités et frais du maintien d'exploitation. Trafic écoulé. Principes du développement à venir.

Az összes kultúrállamok távbeszélő igazgatása egyöntetűen azon fáradozik, hogy a vidéki távbeszélő szolgálatot megjavítsa. A rohamosan fejlődő gazdasági élet ugyanis a távbeszélővel szemben olyan igényeket támaszt, amelyeket a mai — részben már elavult — kapcsolóberendezésekkel kielégíteni nem lehet. Az *állandó szolgálatnak* a mai rendszer mellett való általános megvalósítása gazdasági, illetőleg pénzügyi okokból megvalósíthatatlan. A *kifogástalan beszédátvitel* a magyarországi vidéki távbeszélő hálózat különleges fejlődési módja miatt (egy áramkörre bekapcsolt sok kis központ) sok esetben még egy megye határain belül sem érhető el. Az említett kívánalmak az ország nagy városainak forgalmában már nagyjából megvalósítottak. A vidéki kis központok távbeszélő szolgálatának hasonló megjavítását nemzetgazdasági, közbiztonsági s távbeszélő üzletpolitikai szempontok egyaránt kívánatosá teszik.

A fenti elgondolások készítették a m. kir. posta vezetését a Dunántúlon üzembe levő félautomatikus falurendszerű kísérleti hálózat megépítésére. A végzett tanulmányok alapján a vezérigazgatóság a félautomatikus rendszer kipróbálását határozta el, mert a magyarországi vidéki *távbeszélő hálózat jellege, a kis előfizetői létszám és a gyenge forgalom* mellett a félautomatikus rendszer bevezetése gazdaságosabbnak látszik. A kísérleti távb. központok 1931. március hó

20-án adattak át a forgalomnak. Az azóta eltelt üzemidő alatt szerzett tapasztalatok és üzemi eredmények ismertetése jelen cikkem feladata.

A falurendszerű (rural) távbeszélő szolgálat a legutóbbi évtized alkotása. Minthogy sem a posta, sem a gyártó cég nem rendelkeztek idevonatkozó gyakorlati tapasztalatokkal, a kísérleti központok üzembehelyezése óta eltelt idő számtalan értékes tapasztalat szerzését tette lehetővé. E tapasztalatok ésszerű felhasználásával a posta az országos hálózat megtervezését a magyarországi viszonyoknak legjobban megfelelő módon végezheti el, és a gyártó cég a követelményeknek leginkább megfelelő berendezéseket szállíthat.

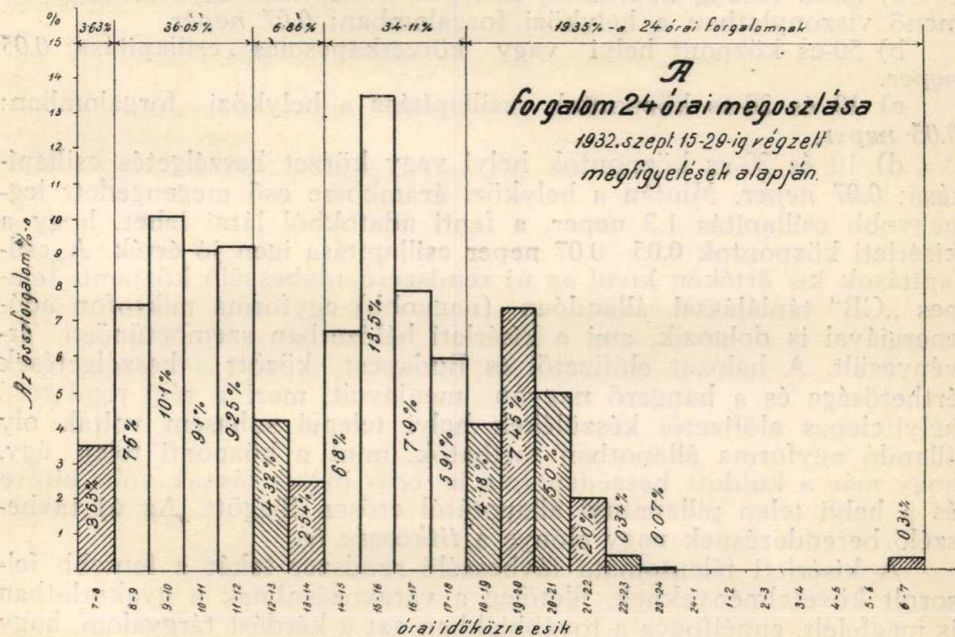
Az új rendszerrel bevezetett *állandó szolgálattal* az előfizetők nagyon meg vannak elégedve. A jelenlegi korlátolt (L) szolgálat mellett sok előfizető nem használhatja távbeszélőjét akkor, amikor arra éppen szüksége lenne. A távbeszélő korlátlan használhatósága a kísérleti hálózatban igen sok esetben — pl. orvoshívás, csendőrségi körözések, mentők hívása, sürgős üzleti és utazási ügyek stb. — az előfizetőknek megbecsülhetetlen szolgálatot tett. Azonkívül az állandó szolgálatnak *jelentékeny propagatív ereje is volt*, amennyiben a bekapcsolás óta, a mai rossz gazdasági viszonyok dacára, 7 új előfizető jelentkezett, mi az előfizetők számának (a jelentkezés előtt 74) 9.5 százaléka. Egyik új előfizető kijelentette, hogy most már érdemes előfizetni, mert amikor szükséges, akkor használhatja a távbeszélőt, míg a régi szolgálat mellett a postai nyilvános állomás is megfelelt.

Hogy az „L” szolgálat idején kívül milyen mértékben veszik az előfizetők igénybe a távbeszélőt, az alábbi statisztikai adatok világítják meg. Ezen adatok mérlegelésénél még azt is figyelembe kell venni, hogy a falurendszerű előfizetők szolgálaton kívüli időkben csak olyan központokba kapcsolt előfizetőket hívhatnak, mely központok akkor szintén tartanak szolgálatot.

Az 1. számú ábra a beszélgetések 24 órai eloszlását tünteti fel (a 18 és 25-iki vasárnapi forgalmat nem vettem számításba). Ebből látható, hogy a napi forgalom 29.84, kereken 30%-a az „L” szolgálaton kívüli időben bonyolódik le és 21—22 óráig még viszonylagosan számottevő a forgalom. 23 órától reggel 7-ig, a 13 napi megfigyelés alatt mindössze 10 kapcsolás történt (0.69%). Az ábrán azt is meg lehet figyelni, hogy az állandó szolgálat a forgalom lebonyolítását egyenletesebbé teszi, mert a napi forgalmat 24 órára elosztja. Miután a 18 óra után kezdeményezett kapcsolásoknál az olcsóbb díjszabásnak is szerepe van, az állandó szolgálat az áramkörök egyenletes megterhelése szempontjából is előnyös.

A magyarországi vidéki távbeszélő szolgálat megjavításának egyik fő követelménye, a *beszédátvitel javítása* a kísérleti félautomatikus hálózatban teljes sikerrel járt. Ismeretes, hogy sokszor egymástól 70—80 km.-re fekvő helységek előfizetői csak a legnagyobb erőfeszítéssel képesek egymást távbeszélőn megérteni. Az egy áramkörbe kapcsolt központokon át folyó beszélgetés ugyanis minden közbeeső központban veszteséget szenved és különösen akkor jelentékeny ez a veszteség, ha egy vagy több központ közvetítésére is szükség van vagy, ha a közbeeső központok kezelői a beszélgetést megfigyelik.

A központok által fokozott beszédcsilapítást legegyszerűbb módon úgy lehetne csökkenteni, hogy az egy áramkörre való bekapcsolást mellőznők és minden központot külön áramkörön vezetnénk az ő gazdasági gócpontjához. Ennek megvalósítása azonban gazdasági okokból lehetetlen, mert a kevés előfizetőjű kis központok forgalma a közvetlen áramkörök építési és fenntartási költségeit sohasem amortizálná. Magyarországon pedig az ország összes távbeszélő központjai kb. 82%-ának van 20-nál kevesebb előfizetője. 2. ábránk Nyíregyháza gócpont környezetét mutatja be, amely példa igen jellegzetes a magyarországi vidéki távbeszélő hálózat felépítésére. Példaképpen egynéhány község között folytatott beszélgetés útját vastag vo-

1. ábra. A forgalom 24 órai megoszlása a félautomatikus hálózatban.

nallal húztam ki. A helységek mellé írt számok az oda bekapcsolt előfizetők számát, a zárjelben levő számok a 100 lakósra eső távbeszélő állomások számát (telefonsűrűséget) jelentik.

A központok által okozott beszédcsilapítás csökkentésének másik módja, a jelenlegi áramkörök majdnem változatlanul hagyása mellett, fél vagy egész automatikus központok felszerelése a mai központok helyett. Az új központok ugyanis átmenő kapcsolás esetén oly kis csillapítást okoznak, hogy egy áramkörbe kapcsolt több központ összegezett csillapítása mindig alatta maradna a megengedettnek. Hogy teljesen automatikus vagy félautomatikus rendszer volna-e jobb, arra a forgalom ad felvilágosítást. Ha a 2. sz. ábrán a bekapcsolt előfizetők számát és a telefonsűrűségi számokat megfigyeljük és a forgalommal összevetjük, megállapíthatjuk, hogy hazánkban a tel-

jesen automatikus rendszer bevezetése nem volna gazdaságos, mert a vidéki kis központok előfizetői a helyi forgalomban egymással keveset beszélnek. Az 1—5 előfizetőjű kis központokban gyakran előfordul, hogy hónapszámra sem kérnek helyi kapcsolást, amint ezt a félautomatikus kísérleti hálózat forgalmi statisztikája is igazolja. Mivel pedig az ország központjának javarésze kis központ, nem volna gazdaságos a drága, számláló berendezésekkel működő, számtárcás készülékű, teljesen automatikus rendszert megépíteni.

A felszerelt kísérleti központok csillapításait a m. kir. posta kísérleti állomása a helyszínen megmérte; az eredményeket alább közlöm:

a) 50-es (100-ig bővíthető) központ csillapítása bejövő, vagy átmenő viszonylatban a helyközi forgalomban: *0.07 neper.*

b) 50-es központ helyi vagy körzetkapcsolás csillapítása: *0.05 neper.*

c) 10 és 20-as központok csillapítása a helyközi forgalomban: *0.05 neper.*

d) 10 és 20-as központok helyi vagy körzet beszélgetés csillapítása: *0.07 neper.* Miután a helyközi áramkörre eső megengedett legnagyobb csillapítás 1.3 neper, a fenti adatokból látni lehet, hogy a kísérleti központok 0.05—0.07 neper csillapítása igen jó érték. A csillapítások kis értékén kívül az új rendszerű távbeszélő központi telepes „CB” táplálással, állandóan (nagyobb) egyforma mikrofon adóenergiával is dolgozik, ami a kísérleti hálózatban szembetűnően érvényesült. A hálózat előfizetői és Budapest között a beszélgetések érthetősége és a hangerő nagyon megjavult, mert a régi rendszerű helyitelepes előfizetői készülékek helyi telepei sohasem voltak oly állandó egyforma állapotban tarthatók, mint a központi telep. úgy, hogy már a küldött beszédenergia is erős ingadozásnak volt kitéve és a helyi telep pillanatnyi állapotától erősen függött. Az új távbeszélő berendezésnek nagy előnye a *titkosság is.*

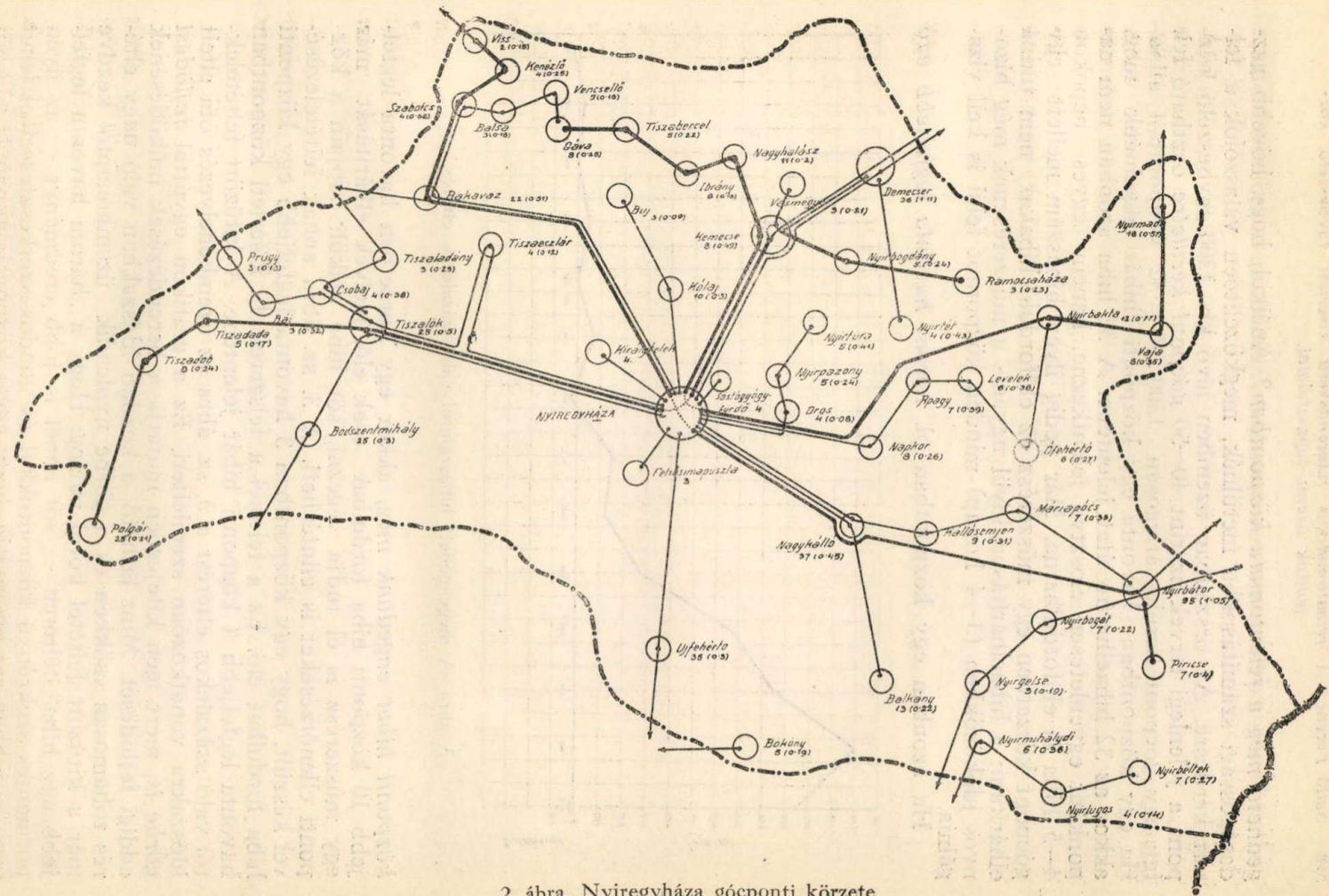
A kísérleti félautomata távbeszélő rendszer tehát a fentebb felsorolt követelményeknek, illetőleg a várakozásoknak a gyakorlatban is megfelelt, ennél fogva a továbbiakban azt a kérdést tárgyalom, hogy *műszaki szempontból a berendezések nyújtanak-e olyan üzembiztonságot, amelyef a gazdaságos fenntartás és az előfizetők zavartalan kiszolgálása megkívánnak?*

A falurendszerű távbeszélő hálózat csak úgy tartható gazdaságosan és az előfizetők meglegedésére üzemben, ha az előforduló központi hibák száma igen kevés. Ezt a követelést két súlyos érv indokolja:

1. A félautomatikus rendszerben bizonyos központi hibák esetleg más központok üzemét is akadályozzák vagy teljesen megbénítják.

2. A szétszórta, egymástól és vasúttól távol fekvő, néha a rossz utak miatt egyes évszakokban nehezen megközelíthető kis központok gyakori látogatása egyrészt költséges, másrészt a gyors hibaelhárítást nem teszi lehetővé.

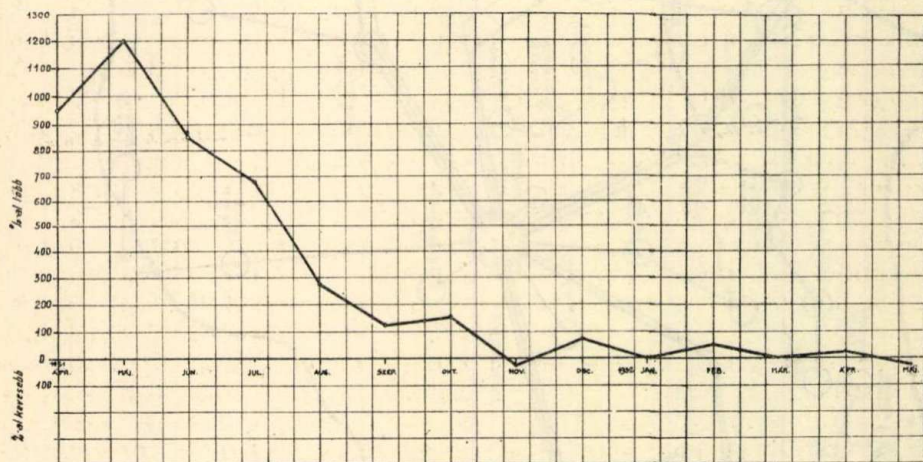
A fenti okok miatt felmerült az a kérdés, hogy az 1—2. pontok szem előtt tartása mellett, *havonta legfeljebb hány központi hiba en-*

2. ábra. Nyiregyháza gócponti körzete.

gedhető meg a félautomata központban? Anélkül, hogy bővebb gazdaságossági számításokba merülnék, megközelítően válaszolok a feltejtett kérdésre. Az országban üzemben lévő kb. 1300 távbeszélő központ a jelenlegi tervek szerint 40–50 gócpont kerületre osztható fel. Így egy gócpont kerület átlagosan $1300 : 40 = 32$ központból állna. Ha egy központban havonta egy központi hibát engednénk meg, akkor az 32 hibaelhárító útát jelentene. A 32 hiba azonban nem naponként egyenletesen elosztva jelentkezne, hanem egyes napokon 4–5 hiba is előfordulhatna. Már pedig ilyen hibaszám mellett egy gócpont körzetben egy műszerész az előforduló hibákat nem tudná elhárítani; a hibaelhárításon kívül ugyanis a műszerésznek még bizonyos időközökben (3–4 hónap) minden központot felül is kell vizsgálnia.

Ha azonban egy központban pl. három havonta legfeljebb egy

3. ábra. A megengedett hibaszámtól való százalékos eltérés.

központi hibát engedünk meg, akkor egy körzetben havonta legfeljebb 10 központi hiba fordulhat csak elő, melyek elhárítását már egy műszerész is el tudja végezni, sőt hiba nélküli napjain a központi ellenőrzéseket is elintézheti. A 3. sz. ábra feltételezésével készült, hogy egy központban 3 havonta legfeljebb egy központi hiba fordulhat elő. Ez a feltétel a felszerelt 12 kísérleti központban havonta legfeljebb 4 központi hibát jelentene. A kitézött feltételektől való százalékos eltérést a 3. sz. ábra az üzembehelyezés óta eltelt időszakra vonatkozóan szemlélteti. Ez a grafikon egyúttal fejlődési görbe is, mert igen kifejezően mutatja a berendezések működésének eddigi fejlődését. Mint látható, a kezdeti időszakban való nagy eltérés rohamosan csökken és a görbe nyolcadik üzemhónaptól kezdve már a kitézött feltétel körül mozog. Hogy a „három havonta legfeljebb egy hiba“ feltételt — sőt ennél is jobb eredményt — az ilyen pormentes szekrényű központokkal és gondos szerkesztéssel el lehet érni, legjobban azt bizonyítja, hogy egyes központjainkban 11–12 hó-

nap alatt egyetlen központi hiba sem fordult elő. *Kísérleti hálózatunknak éppen az volt a célja, hogy gondos megfigyelésekkel megállapíthassuk, hogy melyek azok a központi szerkezetek, amelyek tökéletesítésre szorulnak és amelyekkel a kitűzött célt elérhetjük.*

Kísérleti hálózatunkban, mint azt a 3. sz. ábra mutatja, már így első alakjában is sikerült elérni azt az üzembiztonságot, amelyet a gazdaságos és a zavartalan üzem megkívánnak.

A következőkben a *falurendszerű hálózat próbaüzemének hibastatisztikáját* fogom ismertetni. A közölt diagrammok áttekintő képet nyújtanak a kísérleti hálózat fejlődéséről. Ha az üzembhelyezés óta eltelt időszak hibastatisztikáját vizsgáljuk, szembetűnő az első hónapokban előfordult — falurendszerű üzemben meg nem engedhető — sok hiba. Ha az előfordult hibákat és az eddigi fejlődést gondosan szemügyre veszem, megállapítom, hogy a sok hiba túlnyomó része természetes következménye volt a berendezések teljes újszerűségének, a gyártó cég ezirányú tapasztalat hiányának. A hibák okainak kikutatása, elhárítása és preventív megelőzése szép és fáradságos feladatot rótt, úgy a szállító cég, mint a posta szakembereire. Megnehezítette a hibák okainak felderítését az a körülmény is, hogy az üzemben lévő 12 központ egymástól messzefekvő falvakban van, melyek közül csak ötnek van vasútállomása, míg a többi hét községbe többé-kevésbé járható vagy nedves időben járművel teljesen járhatatlan (pl. Gyuró) utakon lehet csak eljutni. Ez a körülmény a gyors hibaelhárítást az első üzemhónapokban — amikor a berendezések még a „gyermekbetegségek“ időszakában voltak — nagyon hátráltatta és bizony az első időkben előfordult, hogy egy központ 24—36 óráig is üzemképtelen volt olyan egyszerű hiba miatt, amit, ha a műszerésznek motorkerékpárja lett volna, 1—2 óra alatt elháríthattunk volna. Később a szállító cég a műszerészeit motorke-
rékpárral látta el, miáltal lehetővé vált a központi hibák kikutatása és gyors elhárítása, valamint a berendezések fokozatos tökéletesítése.

Ezek a tények, továbbá a központok kezdeti hiányosságai okozták eleinte a bekapcsolt előfizetők elégedetlenségét az új távbeszélő rendszerrel szemben.

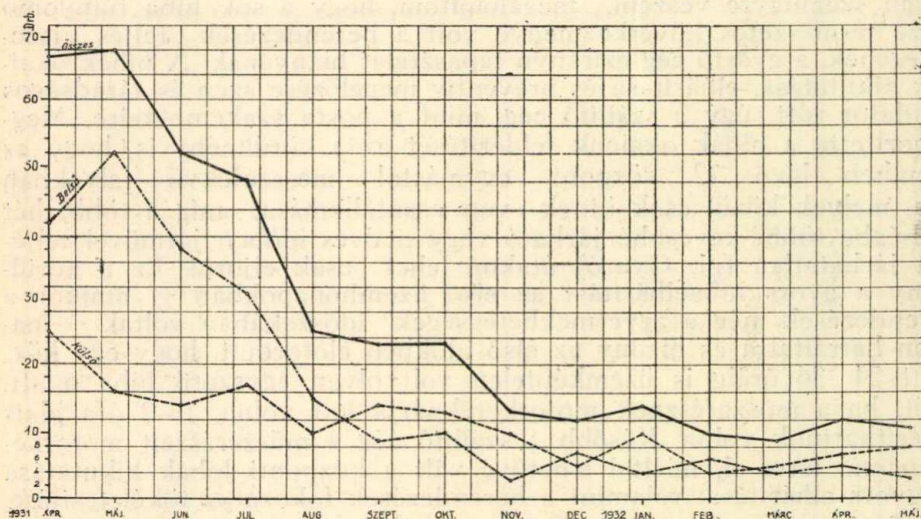
A próbaüzem alatt előforduló összes hibákról pontos naplót vezettünk, melynek adataiból az üzemre, a fejlődésre, valamint a várható eredményekre jellemző statisztikát és diagrammokat készítettünk. A következőkben ezeket a *statisztikai adatokat és a központok fokozatos tökéletesítését* fogom ismertetni.

A 12 kísérleti központban előfordult összes és az azt képező *belső és külső hibák* (vonalzavarok, készülékhibák) darabszámának havonkénti változását a 4. sz. ábra mutatja. A görbékből ki lehet olvasni, hogy a berendezések az elmúlt hónapok folyamán erős javulást értek el. A *belső hibák* száma a nyolcadik üzem hónap végén pl. a második (legrosszabb) üzemhónap 52 központi hibájának 5.8%-ára — 3 *belső hibára* csökkent. A *központi hibák ily nagymérvű csökkenése* abban leli magyarázatát, hogy a szerelő cég eleinte nem rendelkezvén a szükséges tapasztalatokkal, a próbaüzem alatt szerzett tapasztalatok alapján a berendezéseken oly módosításokat végzett, me-

lyekkel bizonyos — eleinte gyakran előfordult — hibák megismétlődését véglegesen kiküszöbölte.

A *külső hibák* szintén csökkenő irányzatot mutatnak, de itt a csökkenés csak az első üzemhónapban jelentősebb, míg később a hibák száma állandó nívón ingadozik. Ennek az a magyarázata, hogy közvetlen az üzembehelyezés előtt a Dunántúlon pusztított vihar által okozott súlyos hálózati rongálásokat még nem állították helyre oly mértékben, mint amelyre az újrendszerű távbeszélő berendezésnek szüksége lett volna. A kötések véglegesítése és az áramkörök teljes rendbehozatala már a második üzemhónap kisebb hibaszámában kifejezésre jut.

A belső hibák két csoportra oszthatók, és pedig: *ténylegesen elhárított és elhárítás előtt megszünt* hibákra.

4. ábra. A belső és külső hibák változása.

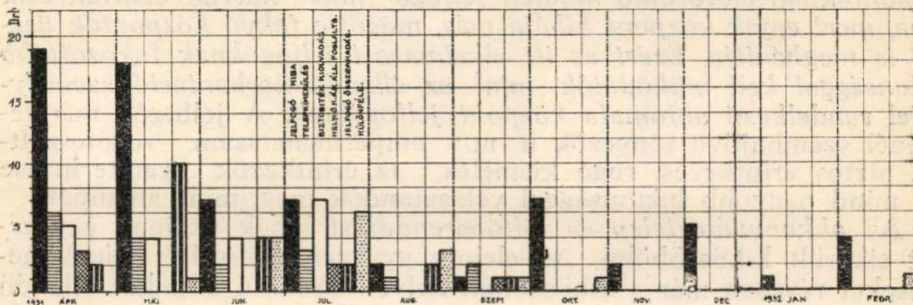
Az *elhárított központi hibák* tették lehetővé, hogy a berendezéseken oly hasznos kiegészítéseket és átalakításokat végezhetünk, melyek segítségével a központok biztonsága az üzembehelyezéskori állapotnak sokszorosára növekedett. Az elhárított hibák száma a kilencedik üzemhónap végén pl. a második hónap 37 hibájának 2.7%-ára — 1 hibára — csökkent. Az *elhárítás előtt megszünt központi hibák* önmaguktól megszűntek, mielőtt valaki a helyszínre mehetett volna. E hibák tehát rendszerint rövid ideig — sokszor csak másodpercekig tartó — átmeneti hibák voltak, melyeket többnyire egyes jelfogók érintkező hibái okoztak. Ilyen hibák voltak: pl. amidőn helyi kapcsoláskor, a hívott fél jelentkezésekor a hívó előfizető lekapcsolódik. A „megszűnt“ hibák száma az időközben végrehajtott gondos jelfogószabályozás, a jelfogószekrények pormentes tömítésének megoldása, valamint a bizonytalanul működő áramköri részletek átalakítása következtében szintén jelentékenyen csökkent.

Az 5. sz. ábra az *elhárított főbb belső hibafajok* változását tünteti fel. Megfelelő átalakítással teljesen kiküszöbölt hibafajok a következők:

- a) jelfogó összeakadás,
- b) helyi összekötő áramkörök rendellenes foglaltsága,
- c) gyakori biztosíték kiolvadások,
- d) gyakori telepkiprérések.

A *jelfogók összeakadása* abban nyilvánult meg, hogy több jelfogó ismeretlen körülmények között húzva maradt s rendellenes úton fogva tartotta egymást. E jelenség a központot üzemképtelenné tette. A hiba további előfordulása azonban megfelelő átalakítással végleg kiküszöböltetett.

A *helyi összekötő áramkörök rendellenes foglaltságát* rövidzárlatos és levezetési előfizetői vonalak oly módon okozták, hogy ha egy ily „földes” előfizetőt helyi beszélgetés céljából a helyi összekötő áramkörre kapcsoltak, a beszélgetés befejezése után a rövid-

5. ábra. Elhárított belső hibák fajainak változása.

zárlatos vonal a tápláló-figyelő jelfogókat húzva tartotta; amíg tehát a hibás előfizetői vonalat nem szigetelték, a központban helyi kapcsolást nem lehetett adni. A helyi összekötő áramkör megfelelő átalakításával ezt a hibát is sikerült teljesen kiküszöbölni.

Az *áramköri biztosítékok gyakori kiolvadásának* oka az volt, hogy az először alkalmazott biztosítékok gyengék voltak.

A központi hibák csökkenésének oka másrésztől azon hibafajok számának csökkentése volt, amelyek a *jövőben sem küszöbölhetők ki teljesen*, de oly kis mértékre szoríthatók le, amely a központok biztonságos üzemének megfelel. Ilyen hibafajok az 5. sz. ábrán fel-tüntetett:

- d) jelfogó érintkező és szabályozási hibák;
- e) akkumulátor telep és töltőberendezési hibák;
- f) különféle szerkezeti hibák (szelektor, kulcs stb.).

A *jelfogó hibák* főleg érintkezésből és elállítódásból eredő hibák, melyeknek a *lehető legkisebb mértékre való leszorítása a falrendszerű üzem egyik fő követelménye. Az érintkező hibákat* részint a kívülről az érintkezőkre lerakódó por, másrészt az érintkezők elégeése folytán előálló kormozódás okozzák. Mindkét hibafajt gondos kö-

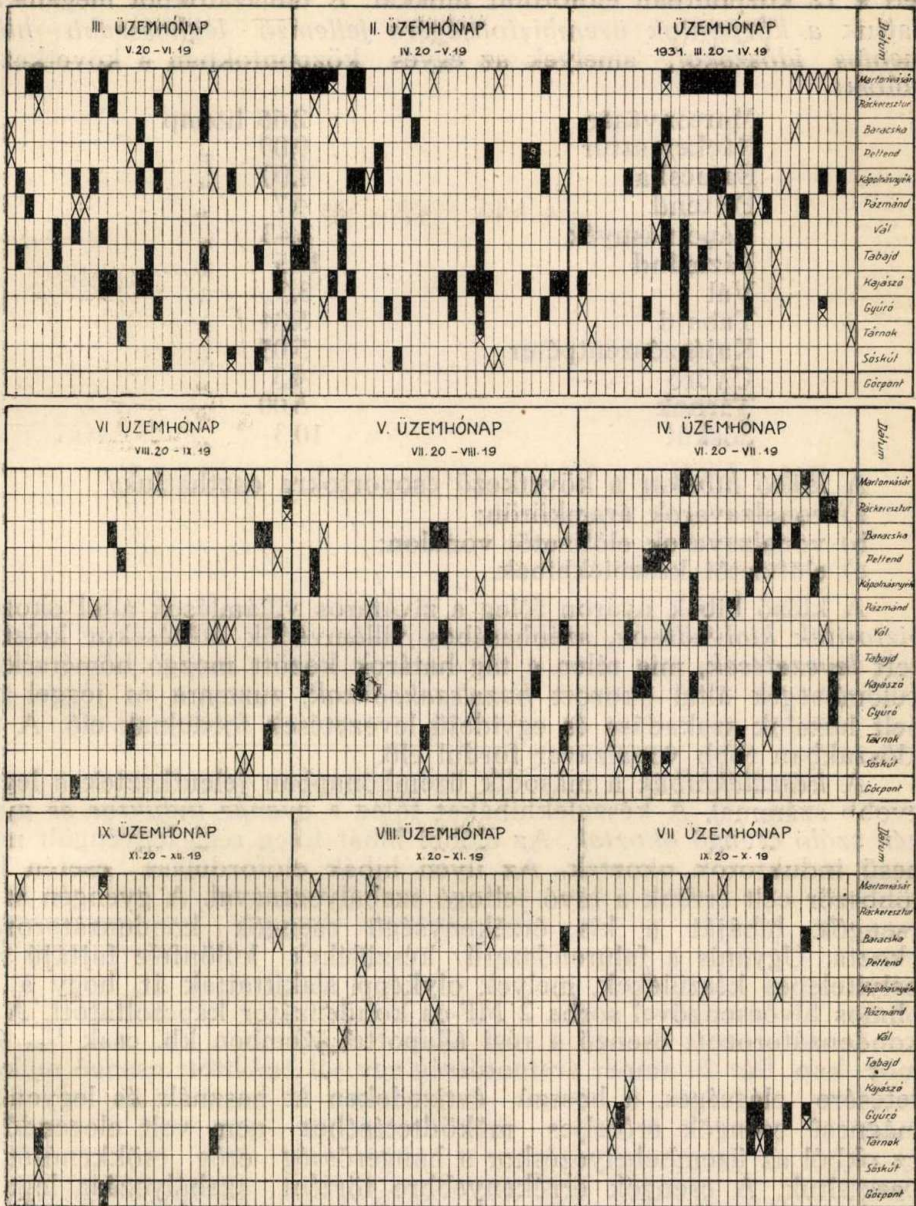
rültekintéssel és célszerű szerkezetekkel gyakorlatilag a lehető legkisebb mértékre lehet csökkenteni. A IV-ik üzemhónapban az összes központok jelfogó szekrényét porvédő vászonburával látták el. Ennek következtében a jelfogó érintkező hibák száma a következő hónapokban jelentékenyen megcsappant. Később a szekrények tömítését teljesen pormentesre alakították át. Az oxidáció és kormozódás folytán előálló érintkező hibák elkerülhetők, ha a falurendszerű központok jelfogóinál, a fokozottabb biztonság céljából, csak *kis áramsűrűségeket engedünk meg* és az érintkezők anyagául csak tiszta platinát használunk. Az oxidáció és kormozódás okozta érintkező hibákat különösen azért kell helyes méretezéssel megelőzni, mert a központok többnyire csak 24 volt feszültségű teleppel működnek, a kis feszültség pedig az esetleges oxidréteget nehezebben üti át. A szabályozási hibák részben a jelfogó szerkezetéből, másrészt elállítóból vagy tökéletlen szabályozásból erednek.

A félautomatikus üzem természetében rejlő okoknál fogva, az e központokban előforduló minden jelfogó hiba hatványozottan esik latba, mert egyik központ hibája más, mögötte fekvő központok üzemét is megbénítja. Ezért az itt alkalmazott jelfogóknak fokozottabb biztonsággal kell működniük, mint az állandó karbantartó személyzettel rendelkező automata központ jelfogóinak. A jelfogók méretezésénél számbajövő tényezők u. m.: ampermenetszám, rugófeszültség, biztos érintkezés, rugó kiemelés, az érintkezők áramterhelése stb. mind nagyobb biztonsággal választandók meg, mint amannál.

Az akkumulátortelep és töltőberendezési hibák okainak egy részét sikerült kiküszöbölni. Az eleinte gyakran előfordult telepkimerüléseket részben már a kiküszöbölt helyi összekötő áramkör állandó foglaltsága okozta. Ilyenkor ugyanis sok jelfogó órákon át meg volt húzva és a hosszú ideig tartó nagyobb megterhelés a kis kapacitású (6 amp. órás) telepet kimerítette. Másrészt a nyári időszakban az egyenirányító-töltő berendezések „cuprox” egyenirányító celláit a zivataros légköri kisülések, villámcsapások gyakran átütötték, mert az erősáramú hálózat légvezeték és a töltőberendezések villámvédelméről nem történt gondoskodás. Az üzembehelyezés óta eltelt két nyár alatt szerzett tapasztalatok azt bizonyítják, hogy a légvezetékes áramkörök és az erősáramú töltőberendezések később felszerelt villámvédelme még mindig nem kielégítő. Az áramkörökre a központokban jelfogók, kondenzátorok vannak kapcsolva, amelyek közvetlenül vagy a telepen át földelve vannak. Zivatar esetén a légvezetékeket ért villámcsapások és statikus töltések következtében a központi berendezések túlfeszültséget kaphatnak. A villámvédelem megjavításának kísérletei (neon biztosítékokkal) folyamatban vannak.

Hálózati áramkimaradás ritkán fordul elő, főleg vasárnap a napali órákban, amikor a villamosársaság közegei a hálózati javításokat szokták végezni. Egyébként a telepek hálózati áramkimaradás esetére megfelelő tartalékkal bírnak. A központok a VII-ik üzemhónapban úgy alakították át, hogy *a gócpontból bármikor meg lehet állapítani a hálózati áram jelenlétét.* Egy üres előfizetői számra az előfizetői vonal helyére ugyanis néhány volt feszültségű váltóram kapcsoltatott és a reggeli gócponti ellenőrző vizsgálat alkal-

mával, minden központban felhívják a kérdéses üres számot. Ha váltóáramú bűgás hallatszik, hálózati áram van.

6. ábra. A belső és külső hibák naponkinti és központonkinti eloszlása.

Mint igen jellemző képet a 6. számú ábrán a *belső és külső hibák* (fekete kockák, „András-kereszt,-tel jelölt kockák) napon-

kinti és központonkinti előfordulását mutatjuk be. A 6. számú ábra az üzembehelyezéstől számított kilenc hónap összes napjain feltűnési a 12 központban előfordult hibákat. E táblázatokból megállapíthatjuk a központok üzembiztonságára jellemző leghosszabb hibamentes időszakot, amelyek az egyes központokban a következők voltak:

Martonvásár	2.66 hónap
Ráckeresztúr	9.00 "
Baracska	4.00 "
Pettend	4.7 "
Kápolnásnyék	6.43 "
Pázmánd	10.5 "
Vál	3.3 "
Tabajd	5.34 "
Kajászószentpéter	5.05 "
Gyúró	4.3 "
Tárnok	5.00 "
Sóskút	10.3 "

A külső hibákat a következő csoportokra oszthatjuk:

- vonalzavarok áramkörön;
- vonalzavarok előfizetői vonalon;
- előfizetői készülékhibák.

A külső hibák nyáron főleg a zivataros villámlások által okozott biztosíték kiolvadások, szénhasábos villámvédők átütésekor keletkezett levezetések, míg télen a tág határok között mozgó hőmérsékletkülönbségek által okozott huzalszakadások, zuzmara és jéggel terhelt huzalok szakadása és egyidejű levezetések fordulnak elő. A téli időszakban több vonalzavar fordul elő.

A készülékhibák a második üzemhónapban jelentkeztek a legnagyobb számmal. A készülékhibákat főleg a gyenge induktor és gyengén szóló csengő okozták. Az előbbi hibát főleg régi, legyengült mágnesű induktorok okozták. Az ilyen hibák előfordulása esetén legtöbbször célt értünk a hívó jelfogó szabályozásával. A gyengén szóló csengők hibáját a kis érzékenységu csengők kondenzátorozása okozta. Ugyanis a falurendszerű készülékek különféle fajtájú régi helyitelepes készülékek, melyek olyképp alakítottak át, hogy a 160 ohmos hívócsengővel sorba 2 MF-os kondenzátor kapcsolattott. A lekondenzátorozott csengő a régi állapottal szemben kb. csak $\frac{1}{15}$ áramot kap. Bár 20 amper áramerősség egy jól beállított csengő működésére elégséges, a hosszú évtizedeken át használt és legyengült mágnesű csengők erőteljes működtetéséhez nem volt elegendő és ez okból az üzembehelyezéskor a hangerősség erős csökkenését tapasztaltuk. A csengők érzékenyebbre történt szabályozása legtöbb esetben elfogadhatóvá tette a hangerősséget, míg olyan esetekben, ahol a szabályozással nem értünk célt, a csengőt 1000 ohmos központi teleprendszerű („CB“) csengővel cseréltük ki.

Előfizetők vonalán keletkezett zavarok ma már megfelelő átalakítások folytán a központok üzemét nem akadályozzák. Levezetések vagy rövidzáras előfizetői vonalak ellen a központok helyi összekötő

áramköre védve van, egyébként pedig szakadt vagy zárlatos előfizetői vonalat már a gócponti munkahelyről könnyen fel lehet ismerni. Zárlatos vonal felhívása esetén ugyanis tárcsázás után, a körzetzi-nór figyelőlámpája rögtön sötéten jelez, míg szakadt vonal esetén a csengetést ellenőrző lámpa nem gyullad ki.

Miután a fentebbiekben a kísérleti hálózat hibastatisztikáját megismertük és megállapítottuk, hogy a központok üzembiztonsága elérte azt a fokot, amit a gazdaságos fenntartás és a zavartalan üzem megkívánnak, néhány szóban az *üzemfenntartásról* fogok megemlékezni.

A 7. számú táblázat adataiból meg lehet állapítani, hogy saját fenntartásunk hat hónapja alatt a 12 központban havonta átlag $28/6 = 4.66$ központi hiba fordult elő. Ebből fele előfizetői szerelvényre, fele központi kapcsoló szerelvényre esik. Hiba miatt szükséges kiutazások száma átlag havonta $15/6 = 2.5$ volt. Mivel a havi át-

Jel.	Az egész hálózatban:	1931		1932				Össze- sen
		nov.	dec.	jan.	febr.	marc.	apr.	
a.	központi hibák száma:	2	7	4	6	4	5	28
b.	előf. kpti szerelvényben	1	2	2	4	2	3	14
c.	kpti kapcsoló -"-	1	5	2	2	2	2	14
d.	kiutazások száma	1	5	1	4	2	2	15

7. ábra. Saját fenntartásunk hibaösszesítő táblázata.

lagos központi hibaszám 4.66, központonként $12/4.66 = 2.6$ havonta fordult elő egy központi hiba.

A falurendszerű központok karbantartására motoros jármű nem áll rendelkezésre, a hibaelhárításoknál tehát a menetrendszerű vonatokat vesszük igénybe. A tapasztalatok szerint a felszerelt kis minta-hálózatban a központok vasúton való megközelítése kielégítő üzemfenntartást tesz lehetővé. Nagyobb gócponti körzetben azonban ajánlatos lesz motoros jármű beszerzése.

A központok üzemfenntartása kétféle tevékenységből áll: 1. az előforduló hibák elhárítása, 2. a központok időszakos preventív ellenőrző vizsgálata.

Az előforduló hibák elhárítása — jól betanult műszerészeket és központonként 3 havonta 1 hibát tételezve fel — a kísérleti hálózatban elméletileg havonta legfeljebb $12/3 = 4$ hibaelhárító utazást és $12/3 = 4$ preventív ellenőrző vizsgálati utazást tenne szükségessé. Mint fentebb láttuk, hibaelhárítás miatt havonta átlagosan csak 2.5 utazásra volt szükség. Mivel hibaelhárítás alkalmával az érdekelt központban a preventív ellenőrzővizsgálatokat is többnyire el lehet végezni, a hibaelhárítás és ellenőrző vizsgálatok miatt együttesen szük-

séges havi kiutazások száma átlagosan $2.5 + 2 = 4.5-5$ -re tehető. A fenntartásához szükséges üzemanyag és utánpótlás költségeit főleg az akkumulátor telepekbe szükséges desztillált víz és kénsav, a telepek 4–5 évenkénti elhasználódása és a hálózati áramfogyasztás költségei teszik ki. Az áramfogyasztás költsége kicsi, mivel pl. 8.5 fil-léres áramár mellett egy 10-es vagy 20-as központ havi áramfogyasz-tása 2 pengőbe kerül.

A következőkben a félautomatikus hálózat forgalmát fogom is-mertetni. Kísérleti hálózatunk ezideig lebonyolított forgalma érdekes és jellemző adatokat szolgáltat a félautomatikus hálózat forgalmi vi-szonyairól. Megjegyzem azonban, hogy kísérleti hálózatunk góc-pontja Budapest lévén, a bemutatandó forgalom az ország többi góc-pontkörzetének forgalmától eltér, mivel kísérleti hálózatunk forgal-mának túlnyomó része a góckörzetben marad (budapesti beszélgeté-sek). A félautomatikus hálózat előfizetőinek minden fajtájú beszélge-tését a gócponti kezelő kapcsolja és ennek következtében az előfi-zető és a gócpont közötti áramkörszakaszt minden kapcsolásnál igénybe kell venni. A helyi és körzetkapcsolásoknál az igénybevétel csak a kapcsolás (tárcsázás) idejéig tart, míg gócponti és átmenő kapcsolások esetén a beszélgetés egész tartama alatt. Ennek megfe-lelően az itt szereplő beszélgetési fajokat az alábbiak szerint csopor-tosítjuk (lásd a 8. számú ábrát):

a) gócponti beszélgetések: valamelyik falurendszerű központ elő-fizetője és egy gócponti előfizető között;

b) átmenő beszélgetések: valamelyik falurendszerű központ elő-fizetője és a gócpont által közvetített nem falurendszerű hazai vagy külföldi központ előfizetője között, továbbá két falurendszerű körzet előfizetői között;

c) körzet beszélgetések: ugyanazon áramkörbe kapcsolt két fa-lurendszerű központ előfizetői között;

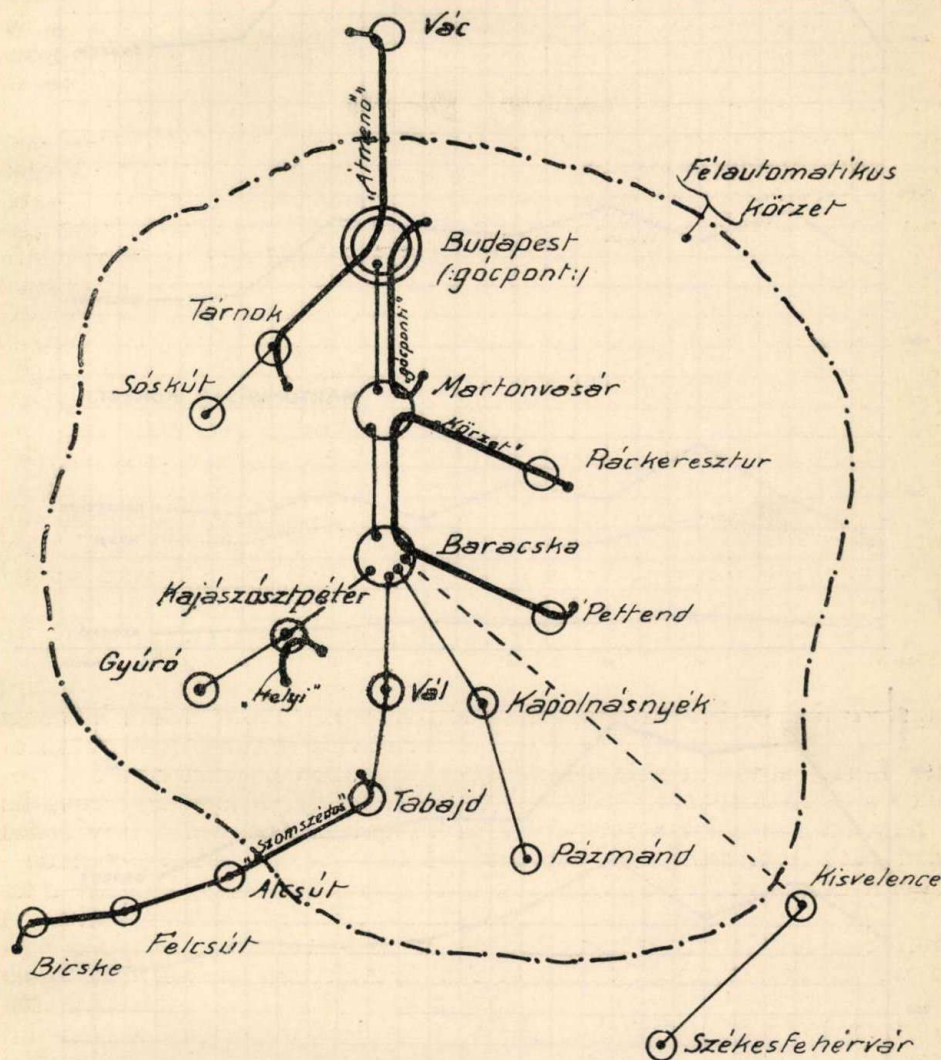
d) szomszédos (körzet) beszélgetések: valamelyik falurendszerű központ előfizetője és oly szomszédos nem falurendszerű központ vagy az általa közvetített központok előfizetői között, mely közpon-tok úgynevezett „segédáramkörön“ át valamelyik félautomata köz-pontba, mint előfizetők vannak bekapcsolva. (Pl. a kísérleti hálózatba a Kisvelence—székesfehérvári segédáramkör a baracsikai központba mint 2121 hívószámú előfizető van bekapcsolva; az Alesut—Felcsut—bicskei szomszédos kézi kapcsolású központok áramköre pedig a ta-bajdi központba, mint 2424 hívószámú előfizető kapcsolódik). A „szomszédos“ beszélgetések tulajdonképpen körzetkapcsolások és a rendes körzetkapcsolásoktól csak annyiban térnek el, hogy az egyik központ előfizetője nem falurendszerű központba van kapcsolva. Mi-vel kezelés szempontjából a kétféle kapcsolás azonos és a gócponti áramkört is csak a kapcsolás ideje alatt foglalják, a két kapcsolási fajtát a 9. számú ábrán egy görbével ábrázoltuk;

e) helyi beszélgetések: valamelyik falurendszerű központ két előfizetője között.

A fent leírt beszélgetési fajok havi mennyiségének változását és az összes forgalmat 9/A—B ábrák mutatják. A június havi ugrás-szerű emelkedés az országgyűlési képviselőválasztások követke-

ménye. A november és december havi forgalom csökkenésében természetesen a rossz gazdasági viszonyoknak is szerepük van.

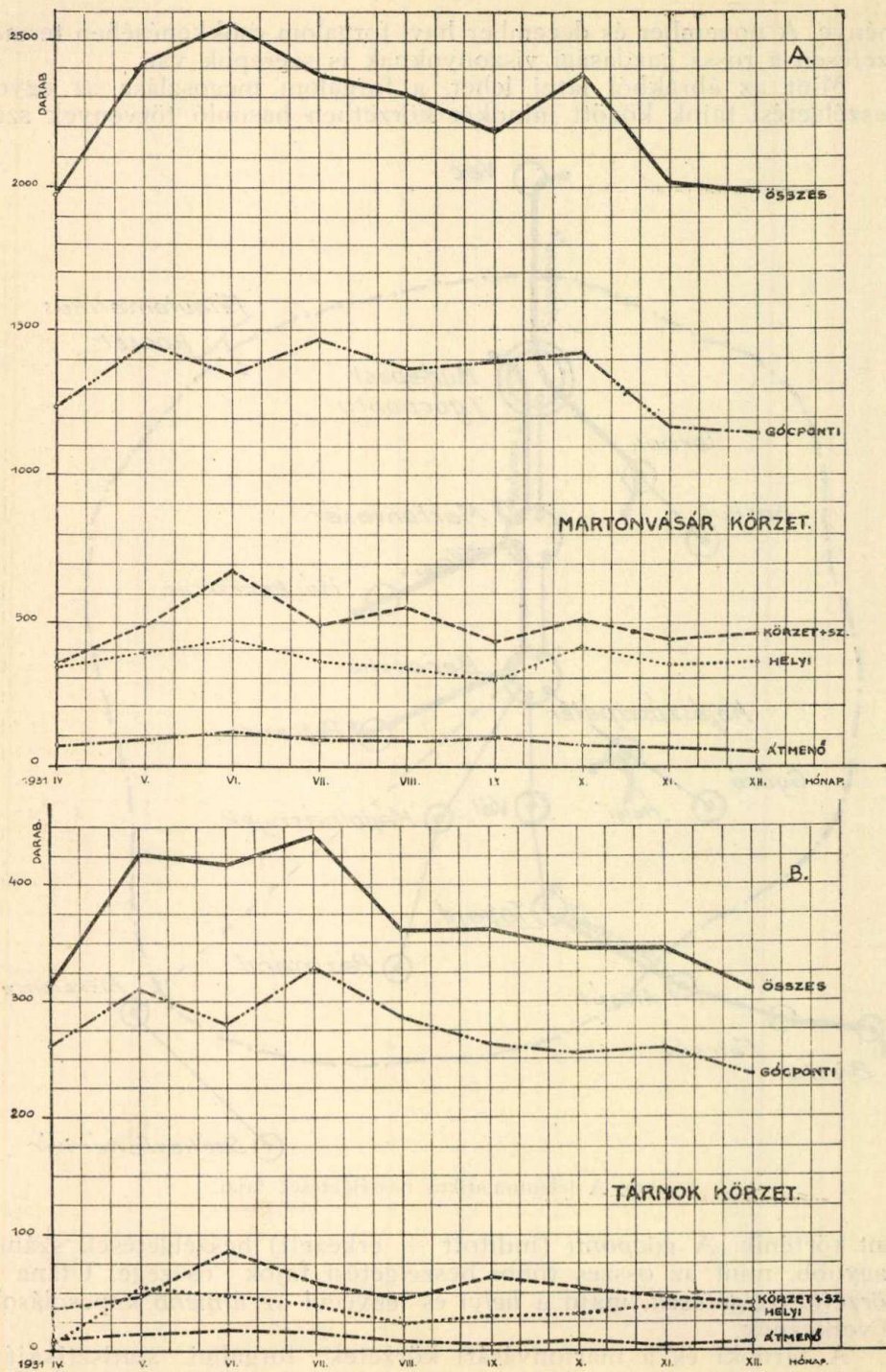
Mint az ábrából látni lehet, a forgalom megoszlása az egyes beszélgetési fajok között mindkét körzetben hasonló törvények sze-

8. ábra. A félautomatikus beszélgetések fajai.

rint történik. A gócponti (indított + érkezett) beszélgetések száma nagyobb, mint az összes többi beszélgetési fajok összege. Utána a körzetbeszélgetések, majd a helyi és legvégül az átmenő kapcsolások következnek.

A tárnoki és a martonvásári körzetek forgalmi statisztikáját, mivel a két körzet forgalma egymástól független (külön áramkörön

9. ábra. A forgalom nagysága és változása.

haladnak a gócpontba) külön választottam. A 9/A—B táblázatokból kitűnik, hogy:

a) a *martonvásári* körzetben átlagosan az összes forgalom:

kereken 60%-a gócponti beszélgetés;

21%-a körzet beszélgetés;

16%-a helyi beszélgetés;

3%-a átmenő beszélgetés;

b) a *tárnoki* körzetben átlagosan az összes forgalom:

kereken 75%-a gócponti beszélgetés;

14%-a körzet beszélgetés;

8.4%-a helyi beszélgetés;

2.6%-a átmenő beszélgetés.

Az adatokból kitűnik, hogy az összes forgalom 63—77.6%-a a gócpontba, vagy azon túl megy és csak 37—22.4%-a helyi és körzetkapcsolás. E megállapításnak nagy jelentősége van a félautomatikus hálózat részére szükséges gócponti áramkörök számának kiszámításánál, a helyes áramkörszám megállapításának pedig a várakozási idők alakulásában. A bemutatott számadatok megerősítik az eddigi országos statisztikai felvételekből leszűrt eredményeket, de egyúttal támpontot nyújtanak a további félautomatikus hálózatok tervezéséhez is.

A *szolgálati beszélgetések* a fenti statisztikai adatokban bennfoglaltatnak, mivel a forgalom vizsgálata szempontjából a fizetett beszélgetésekkel egyenértékűek. Minthogy jövedelmezőségi szempontból a szolgálati beszélgetések viszonylagos száma nem közömbös, kiszámítottam, hogy a *gócponti beszélgetések hány százaléka szolgálati*. E számításokból kiderült, hogy a *martonvásári* körzet gócponti beszélgetéseinek átlagosan 35.8 százaléka, a *tárnoki* körzet gócponti beszélgetéseinek pedig átlagosan 60%-a szolgálati. Mivel a gócponti beszélgetések az összforgalom 60, illetőleg 75%-át teszik ki, a *szolgálati beszélgetések a martonvásári körzetben az összforgalom $0.6 \times 35.8 = 21.5\%$ -át, a tárnoki körzetben az összforgalom $0.75 \times 60 = 45\%$ -át képezik.*

Minthogy a szolgálati beszélgetések (körözvénvek, táviratközvetítések stb.) minden hivatalból, mindennap eszközöltetnek, kevés előfizetőjű központok kis forgalmának jelentékeny részét képezik, míg nagyobb hálózatban az összforgalmat kevésbé terhelik.

A *beszélgetések átlagos időtartama* a következőképen alakul: egy *gócponti* beszélgetés átlagos időtartama:

fizetett: 3.46 perc,

szolgálati: 3.18 perc;

egy *átmenő* beszélgetés átlagos időtartama: 3.5 perc.

A *körzet* és *helyi* beszélgetéseket az időkorlátozó 5 perc elteltével bontja.

Egynapi forgalom nagyságát az 1931. október 12—13-án eszközölt munkahelyi forgalmi felvétel adatai jellemzik. A 12-i felvétel adatait 10. sz. táblázatban tüntetem fel, ahol a forgalom és a beszélgetés-fajok félóránként vannak összegezve. A táblázat adataiból kitűnik, hogy a meglévő berendezésekkel még jóval nagyobb forgalmat is le-

hetne lebonyolítani anélkül, hogy a várakozási idő veszélyes növekedésétől kellene tartani.

A budapesti helyközi távbeszélő központban a falurendszerű munkahely megterhelése jelenleg igen kicsi, úgy, hogy a három fél-automata és a szentendrei automata áramkörök forgalmát egy kezelő is kényelmesen lebonyolítja. A munkahely jelenlegi kis megter-

IDŐ	BEJÖVŐ	KIMENŐ	ÁTMENŐ	ÖSSZESEN		KÖRZET	HELYI	ÖSSZESEN		ÖSSZES
	DARAB/PERC			DB.	P.	DARAB/PERC		DB.	P.	DARAB
6 ³⁰ - 7 ⁰⁰	1/3			1	3					4
7 ⁰⁰ - 7 ³⁰										
7 ³⁰ 8 ⁰⁰						1/5		1	5	1
8 ⁰⁰ 8 ³⁰	3/9	1/3				1/5	2/10			
8 ³⁰ 9 ⁰⁰	2/6			6	18	1/5	1/5	5	25	11
9 ⁰⁰ 9 ³⁰	1/3	2/4								
9 ³⁰ 10 ⁰⁰	1/3	1/1		5	11	3/15	2/15	5	25	10
10 ⁰⁰ 10 ³⁰	1/1									
10 ³⁰ 11 ⁰⁰	2/6		1/3	4	10					4
11 ⁰⁰ 11 ³⁰	1/1	1/5	1/3				1/5			
11 ³⁰ 12 ⁰⁰	2/6	2/5	1/3	8	23		1/5	2	10	10
12 ⁰⁰ 12 ³⁰	3/10						1/5			
12 ³⁰ 13 ⁰⁰		1/1		4	11			1	5	5
13 ⁰⁰ 13 ³⁰	1/6									
13 ³⁰ 14 ⁰⁰	1/1			2	7					2
14 ⁰⁰ 14 ³⁰		1/3								
14 ³⁰ 15 ⁰⁰		2/18	2/6	5	27					5
15 ⁰⁰ 15 ³⁰		4/10					1/5			
15 ³⁰ 16 ⁰⁰		3/11		7	21			1	5	8
16 ⁰⁰ 16 ³⁰						2/10				
16 ³⁰ 17 ⁰⁰	1/3		1/3	2	6			2	10	4
17 ⁰⁰ 17 ³⁰	1/2	1/2	1/3							
17 ³⁰ 18 ⁰⁰		1/5		4	12					4
18 ⁰⁰ 18 ³⁰	2/6					1/5				
18 ³⁰ 19 ⁰⁰	1/3	1/3		4	12			1	5	5
19 ⁰⁰ 19 ³⁰		1/3								
19 ³⁰ 20 ⁰⁰	1/3			2	6	2/10		2	10	4
20 ⁰⁰ 20 ³⁰										
20 ³⁰ 21 ⁰⁰	1/24	1/1		2	25					2
ÖSSZESEN:	26/96	23/75	7/21	56	192	11/55	9/45	20/100		76

10. ábra. Egy napi forgalom adatai, (1931. X. 12.-én) a martonvásári körzetben.

helésére jellemző a napi kapcsolások száma, melyek átlagát kiszámítottam. Ez a martonvásári és tárnoki körzetekre összegezve a következőképpen változott: 76.6, 92.8, 99.4, 91.2, 86.2, 86.2, 85.3, 88.5, 78.5, 74.5 darab kapcsolás naponta (1931. áprilistól decemberig). 1932. szeptember 15-től 29-ig a következőképpen változott: 105, 107, 124, 52, 93, 98, 108, 129, 96, 108, 50, 109, 123, 120, 125 darab kapcsolás naponta.

Mint jellemző adatokat az *egy előfizetőre eső napi beszélgetési átlagokat* is kiszámítottam. Az előfizetők számában a postaszolgálati állomások, a helyi beszélgetésekben pedig a szolgálati beszélgetések is bennfoglaltatnak. A számítás alapjául az 1931. április—december hónapok forgalma és előfizetői létszáma szolgált. Az előfizetők száma:

a martonvásári körzetben 71,
a tárnoki körzetben 10.

A beszélgetés faja	Egy előfizetőre esik naponta átlag		
	martonvásári körzetben:	tárnoki	Az egész félauto- mata hálózatban
Gócponti beszélgetés	0.614	0.910	0.760
Átmenő „	0.034	0.032	0.033
Körzet „	0.224	0.170	0.197
Helyi „	0.165	0.104	0.134
Összes beszélgetés:	1.037	1,216	1.124

A félautomatikus rendszer elvéből következik, hogy mivel az előfizetők helyi és körzetbeszélgetéseit is a gócponti kezelő kapcsolja, ha a hálózat központjait a gócponttal összekötő áramkör vagy áramkörök pillanatnyilag gócponttal vagy azon átmenő beszélgetéssel foglaltak, a többi előfizető hívása nem jut el a gócpontig, hanem a gócpontba futó áramkör felszabadulásáig várakozik. Az előfizetők hívását (induktorozását) a saját központjában lévő egyéni hívójel-fogó azonban megőrzi és azonnal továbbítja a gócpontba, mihelyt az áramkör felszabadul. Kérdés, hogy mekkora várakozási idők fordulnak elő egy ilyen félautomatikus hálózatban? A várakozási idő nagyságát három tényező befolyásolja: 1. a forgalom nagysága, 2. a gócponti és átmenő beszélgetések aránya a helyi és körzetkapcsolásokhoz, 3. a rendelkezésre álló áramkörök száma.

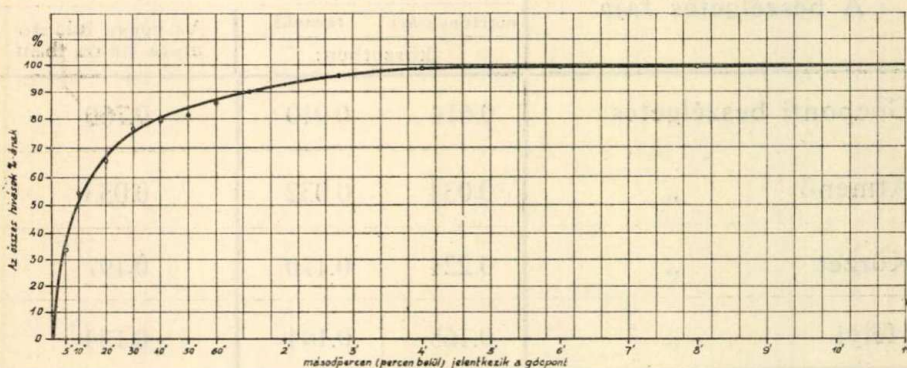
A *forgalom nagyságát* az ismert forgalombefolyásoló tényezőkön kívül (napszak, hónapszak, évszak) a mai viszonyok között a rossz gazdasági helyzet is befolyásolja. A forgalom helyes megítéléséhez tehát az elmúlt jobb gazdasági évek forgalmi felvételeit is figyelembe kell venni.

A *gócponttal és azon át folytatott beszélgetések aránya* a helyi és körzetkapcsolások számához nagymértékben befolyásolja a várakozási időket, mivel az előbbi kapcsolások a gócponti áramköröket

percekre lefoglalják, míg a helyi és körzetkapcsolások csak a tárcsázás idejére (10—20 másodpercre).

Az áramkörök mennyiségének is nagy jelentősége van a várakozási idők alakulásában, mivel több gócpontba futó áramkör esetén az előfizetők hívásainak kevesebbet kell várakozni a kezelő jelentkezésére.

A három forgalombefolyásoló tényező közül csak az utóbbit van módunkban változtatni. A kísérleti hálózat központjainak tudatos felfűzésével és az összekötő áramkörök számának helyes megállapításával, mint alább látni fogjuk, a forgalmat megengedhetően kis várakozási időkkel (1 mp. — 3.5 perc) lehetett lebonyolítani.

11. ábra. Várakozási idők diagramja.

A 11. ábra a kísérleti hálózatban 1931. május—október idő alatt felvett várakozási időkről, tehát azon időről nyújt tájékozást, amely a hívástól a gócponti kezelő jelentkezéséig eltelik. A diagramm szerint az előfizetők hívásai:

- 33.3%-ának 5 másodpercen belül,
- 76.0%-ának ½ percen belül,
- 85.8%-ának 1 percen belül,
- 92.5%-ának 2 percen belül,
- 96.7%-ának 3 percen belül,
- 98.6%-ának 4 percen belül,
- 99.2%-ának 5 percen belül,
- 100%-ának 5—11 percen belül

jelentkezett a gócponti kezelő.

A 12. számú táblázatból látni lehet, hogy 3½ percnél nagyobb várakozási idő 600 hívás közül 11 esetben fordul elő (1.83%). Ezek közül is egy 8 és egy 11 perces várakozás oka oly szolgálati beszélgetés volt, amelyet a műszerészek hibaelhárítás közben folytattak.

A 13. számú ábrán a nap különböző óráiban megállapított átlagos várakozási idők és az ezekből számított napi átlagos várakozási idő van feltüntetve, ami az egész kísérleti hálózatra vonatkozóan 1931. májustól októberig 29.2 másodperc volt.

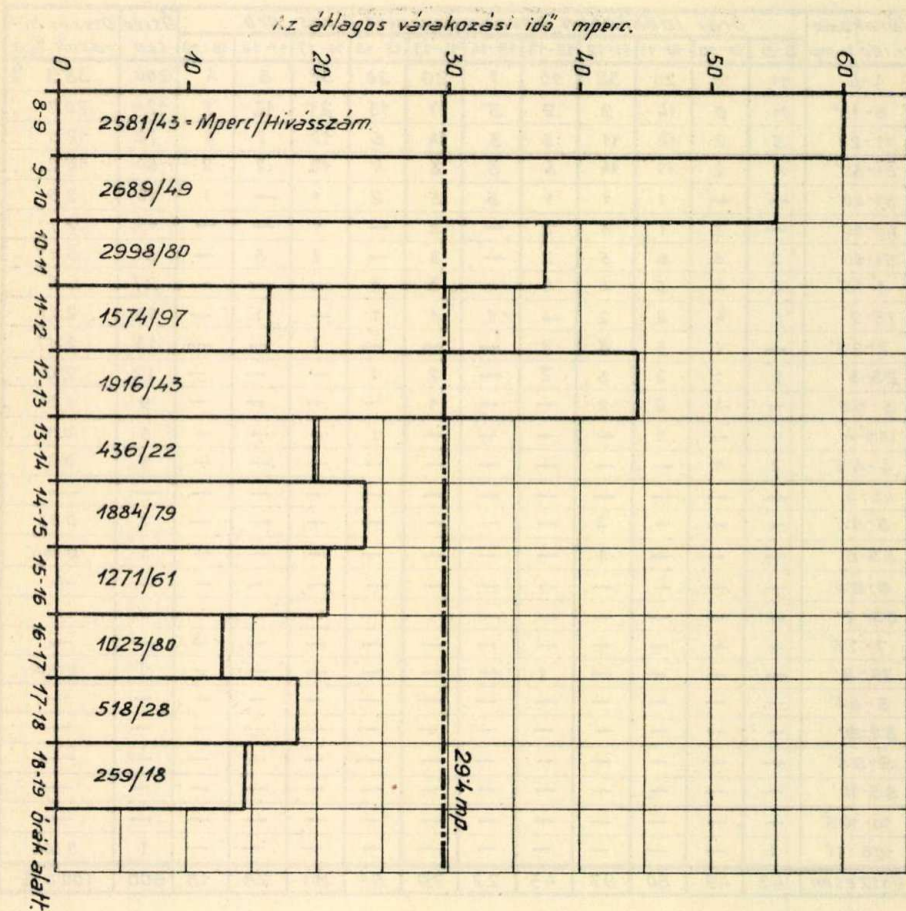
A felszerelt kísérleti központok, a kitűzött követelményeknek megfeleltek. Az üzembehelyezés óta eltelt idő alatt végzett megfelelő átalakítások és kiegészítések után a központok üzembiztonsága elérte azt a fokot, amit a gazdaságos üzemeltetés megkíván: A szerzett tapasztalatok a továbbiakban lehetővé teszik azon *műszaki és forgalmi követelmények* kitűzését, amelyek a további tervezéseknél figyelembe veendőek.

Várakozási idő p.m.p.	Órai időközben kezdeményezett hívás drb.												Összesen	Összes hívások %a.
	8-9	9-10	10-11	11-12	12-13	13-14	14-15	15-16	16-17	17-18	18-19			
1-5'	11	16	20	32	13	7	29	28	32	8	4	200	33,3	
6-10"	11	6	14	9	9	5	17	15	21	12	5	124	20,7	
11-20"	5	2	10	11	3	3	14	6	10	2	6	72	12,0	
21-30"	4	2	11	14	4	3	2	4	12	2	2	60	10,0	
31-40"	—	—	1	1	1	3	5	2	1	—	1	15	2,5	
41-50"	—	2	1	5	2	—	2	—	1	—	—	13	2,17	
51-60"	2	6	8	5	2	—	3	—	2	3	—	31	5,17	
1-15'	4	4	5	4	4	—	3	3	—	—	—	27	4,5	
15-2'	1	4	2	2	—	1	1	1	—	1	—	13	2,17	
2-2,5'	—	1	3	6	2	—	—	—	1	—	—	13	2,17	
2,5-3'	1	1	2	3	2	—	2	1	—	—	—	12	2,0	
3-3,5'	—	4	2	2	—	—	1	—	—	—	—	9	1,5	
3,5-4'	1	—	1	—	—	—	—	1	—	—	—	3	0,5	
4-4,5'	2	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	0,5	
4,5-5'	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
5-5,5'	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	2	0,33	
5,5-6'	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	0,164	
6-6,5'	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
6,5-7'	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
7-7,5'	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
7,5-8'	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	1	0,164	
8-8,5'	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
8,5-9'	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
9-9,5'	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
9,5-10'	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
10-10,5'	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
10,5-11'	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	0,164	
Összesen	43	49	80	97	43	22	79	61	80	28	18	600	100,0	

12. ábra. Várakozási idők táblázata.

Műszakilag megoldandó feladat még a *félautomatikus és teljesen automatikus falrendszerű központok együttműködése*. Ugyanis mint előbb említettem, az ország összes távbeszélő központjai kb. 82%-ának 20-nál kevesebb előfizetője van, véleményem szerint e központok félautomatikusok lehetnének, míg a *20 előfizetőnél nagyobb központok helyi forgalmát automatizálni lehetne*, mert a 20 előfizetőnél nagyobb központokban már számbavehető helyi forgalom is van. A gócpontba terelt félautomatikus helyi kapcsolat egyrészt

több, tehát költséges áramkört igényelne, másrészt egy nagyobb előfizetőjű központ helyi forgalmát nem volna célszerű a helyközi áramkörök jóságától függővé tenni. A 14. számú ábra a Szombathelyi körzeti körzet tervét mutatja be. A szombathelyi körzet ugyanis jellemző példa a fenti kívánság igazolására. Sárvár, Körmend, Vasvár, Celldömölk, Szentgotthárd, Kőszeg, Jánosháza helységek számottevő helyi forgalmát célszerűbbnek látszik nem a szombathelyi góc-

13. ábra. Átlagos várakozási idők diagramja.

pontból, hanem a községen belül automatikus, vagy félautomatikus berendezésekkel lebonyolítani.

További követelmény a félautomatikus központok olyan egységekben való megtervezése, amelyek további egységek hozzáadásával bővíthetők.

Kísérleti hálózatunk felszerelése azt a célt szolgálta, hogy a m. kir. posta vezetősége megállapíthassa azokat a követelményeket és irányelveket, amelyeket a félautomatikus rendszer országos beveze-

tése esetén az előfizetők teljes megelégedése, a gazdaságos beszerzés és üzemfenntartás megkívánanak. Az előfizetőknek az új rendszerrel való megelégedése azt mutatja, hogy maga a kiválasztott rendszer megfelel a követelményeknek. Műszaki szempontból azonban a jelenleg felszerelt kísérleti központok még nem tekinthetők végleges kiforrott egységeknek, mert éppen a kísérleti hálózat üzemében szerzett tapasztalatok mutatják, hogy a tervek további készítésénél még számos üzemi tapasztalatot kell majd érvényre juttatni.

A jelenlegi szomorú gazdasági helyzet miatt a távbeszélő forgalom és jövedelmezőség is erősen megcsappant. Felfogásom szerint azonban a közlekedés útjait nem akkor kell megtervezni, amikor a nagy forgalom miatt a régiék már túlterheltek és járhatatlanok, hanem előre kell az alapokat lefektetni arra az időre, mikorra a mai állapotokat egy jobb gazdasági élet váltja fel és a forgalom ismét fellendül. A nyert forgalmi és üzemi tapasztalatok kétségtelenül biztos támpontokat nyújtanak a vidéki távbeszélő szolgálat forgalmának kifogástalan lebonyolítását célzó törekvések helyes megvilágítására.

JOGESETEK ÉS JOGGYAKORLAT.

Cas juridiques et jurisprudence.

Postaszállító szállítási átalányának lefoglalása. A makói kir. járásbíróóság letiltotta U. . . . S. . . . postaszállító átalányát. A letiltási rendelvénnyel a postavezérgazgatóság előterjesztéssel élt, amelynek folytán megtartott bírói tárgyaláson a makói kir. járásbíróóság úgy határozott, hogy az előterjesztésnek helyt adva, a postaszállító ellen foganatosított végrehajtásnak a postaszállítási átalány lefoglalására vonatkozó részét megsemmisítette. A végzés indoklása szerint a szállítási szerződés tartalmából megállapítható, hogy a végrehajtást szenvedő a postakincstár szerződéses szállítója s mint ilyen, a postamesterrel egy tekintet alá esik, mert a jelenlegi „postaszállító” elnevezés ugyanazon foglalkozást jelenti, mint a Vht. életbeléptetése idején használatos „postamester” megjelölés.

Mint hogy pedig a Vht. 52. §-a értelmében a postamesternek szállítási járandóságai a végrehajtásnak nem tárgyai, szabálytalanul járt el a bir. kiküldött, amikor a rendelkező részben meghatározott s végrehajtást szenvedőt a m. kir. postával szemben megillető szállítási vállalati díjkövetelést lefoglalta, azért a végrehajtást szenvedő és a m. kir. postakincstár előterjesztésének helyt adva, a sérelmes foglalási cselekményt megsemmisíteni kellett.

A járásbíróóság végzése ellen a végrehajtató felfolyamodással élt, amely felfolyamodásra a szegedi kir. törvényszék a következő végzés hozta:

„Az elsőbíróságnak végzését indokain felül azért is helybenhagyja,

m e r t

a Vht. 52. §-ának első bekezdésében felállított foglalás alóli kivételek a posta intézmény szakadatlan működésének és hitelének megóvásában találják indokukat, tehát nem a posta által alkalmazott egyén közhivatalnokai minőségében, hanem azon van a lényeg, hogy a postaszállító a posta zavartalan működése érdekében fejt ki tevékenységet, e tevékenység ellenértékeképpen szerződésileg kikötött vállalkozói díj tehát a vállalkozótól még foglalás útján sem vonható el, mert ellenesetben nevezett a postával szemben vállalt kötelezettségének nem tudna eleget tenni és így a végrehajtás által közvetve a postaszolgálat zavartalan működése lenne veszélyeztetve, ennél fogva a postaszállító — a Vht. 52. §-a rendelkezésére tekintettel a foglalás alóli mentesség tekintetében helyesen vétetett a postamesterrel egy tekintet alá.”

*

Jogtalan elsajátítás. Egyik olasz postahivatalnál V. . . . V. . . . Budapest címre feladott, 150 líráról szóló távirati postautalványt a felvevő postahivatal tévesen számított át pengő összegre, aminek következtében a m. kir. posta 44.12 P helyett 510 pengőt fizetett ki a címzett részére. A tévedés megállapítást nyervén, az olasz

postaigazgatás megkeresésére megkíséreltetett a tévesen kifizetett többletösszegnek a címzettől való visszaszerzése. A címzett az általa átvett többletösszeget, bár annak visszafizetésére ígéretet tett, nem térítette vissza, minélfogva ellene bűnvádi feljelentés tétetett. A jogtalan elsajátítás vétsége miatt megindult bűnügyben a budapesti kir. büntető járásbíróság marasztaló ítéletet hozott s a vádlottat 100 P pénzbüntetésre ítélte. Az ítélet indokolása szerint a vádlott azzal védekezett, hogy Olaszországban levő fiától máskor is kapott pénzt és ezért jóhiszeműen gondolhatta, hogy ezt az összeget is ő küldi vagy pedig egyik barátja az ő megbízásából.

Ez a védekezés egyrészt azért nem állhat meg, mert ő maga azt adta elő, hogy máskor 50 pengőnek megfelelő összeget szokott a fia küldeni — s ő maga is feltűnőnek találta az összeg nagyságát, — másrészt pedig azért, mert vádbeli nyilatkozata kiállításakor, 1930. december 17-én minden körülmények között kétségtelenül meggyőződött a való tényállásról és ennek ellenére a pénzt egyáltalában nem igyekezett visszafizetni, hanem azt saját céljaira a kellő gondossággal való eljárás mellőzésével annak idején elköltve és vissza nem térítve, jogtalanul elsajátította. Ezáltal a vádlott elkövette a Btk. 367. §-ban írt vétséget, s így bűnösségének megállapítása és kizáró ok hiányában a megbüntetése indokolt.

Az ítélet ellen a vádlott fellebbezett. A fellebbezés folytán a budapesti kir. büntető törvényszék a következő ítéletet hozta:

A kir. törvényszék a kir. járásbíróság ítéletét a Bp. 554. §-ának második bekezdése értelmében megváltoztatja s a vádlottat az ellene emelt vád alól a Bp. 326. §-ának 2. pontja alapján felmenti.

I d o k o k:

A kir. törvényszék a kir. járásbíróság által megállapított tényállást az ott felhívott bizonyítékok alapján szintén valónak fogadta el. E tényállás szerint az olaszországi Lidó postahivatalában 1930. évi augusztus hó 16-án távirati utalványon V.... V.... részére feladott 150 lírát az olasz postahivatal 44 P 12 fillér helyett tévesen 510 pengőre számította át s ennek megfelelően a m. kir. posta ezt az összeget kézbesítette s ez az összeg vádlott birtokába jutott. Nem vitás, hogy helyes címmel vádlottnak szolt a pénzküldemény, a pénz küldője vádlott fia volt, aki saxofon művész, így vádlottnak idevonatkozó védekezése, hogy ő jóhiszeműen vette át a pénzt, megcáfolva nincs s ekként nincs bi-

zonyítva, hogy vádlott ezt az összeget jogtalanul sajátította el.

Ami vádlottnak ezt követő ténykedését illeti, midőn tudniillik hónapok mulva reklamáltak tőle a tévesen kifizetett összeget, az akkori tudata és ténykedése nem hathat ki a bűncselekmény megvalósulására, ebből a szempontból csak az bírálendő el, hogy 1930. augusztus havában, amidőn a pénzt átvette, tudatában volt-e a jogtalanságnak, ebben az időpontban pedig a kir. törvényszék megítélése szerint vádlottnál a jogtalanság tudata bizonyítottan nem tekinthető, a bűncselekmény megállapítására pedig a későbbi ténykedések csak annyiban hathatnak vissza, amennyiben azok arra szolgálnak bizonyítékok, hogy vádlott az elkövetés időpontjában mit tudhatott. A jelen esetben az utóbbi tények az elkövetési időpontra visszaható bizonyítékok a kir. törvényszék megítélése szerint nem képeznek, miért is a kir. járásbíróság ítéletének megváltoztatása mellett vádlottat a rendelkező rész szerint fel kellett menteni.

Hatóság előtti rágalmazás. A postavezérigazgatásolt volt 9. üzemosztálya annak idején átiratot intézett a mérnöki kamarához abban a kérdésben, hogy Z... E.... a bemutatott meghatalmazások alapján jogosítva van-e távbeszélő ügyekben a felek nevében eljárni. Z.... erről tudomást szerezvén, a mérnöki kamarához intézett átirat aláírója ellen hatóság előtti rágalmazás miatt bűnvádi feljelentést tett. A budapesti kir. büntető járásbíróság a büntető ügyben hozott ítéletével a vádlottat a Bv. 20. §-ába ütköző hatóság előtti rágalmazás vétsége miatt ellene emelt vád alól a Bp. 326. §-ának 3. pontja alapján felmentette. Az ítélet indokolása szerint a kir. járásbíróság a felek előadása és az iratok betekintése alapján megállapítja, hogy a vádlott a jelen bűnügy alapjául szolgáló cselekményét, a budapesti Mérnöki Kamarához sértett ellen 1927. évi okt. 15-án kelt beadványában követte el és hogy a sértett magánindítványát 1928. január 21-én terjesztette elő és hogy jelen bűnügyben az első tárgyalás 1932. március 12-én tartatott meg és vádlott ellen jelen bűnügyből kifolyólag az I. bírói intézkedés 1932. február 25-én történt, amikor a kir. büntető járásbíróság a vádlott ellen hatóság előtti rágalmazás vétsége miatt a tárgyalást kitűzte, — azonban egyébként e bűnügyben csak az történt, hogy a bíróság az alapiratok beszerzését szorgalmazta.

Minthogy az iratok beszerzése iránt intézett megkeresések nem tekinthetők oly bírói intézkedésnek, amely a vádlott sze-

mélye ellen irányul, meg kellett állapítani Btk. 160. §. ut. bekezdésében, valamint a 107. §. első bek. re is tekintettel, hogy jelen bűnügyben 3 év telt el anélkül, hogy vádlott személye ellen jelen perből kifolyólag intézkedés történt volna és hogy ekként a Btk. 105. §. 3. pontjában írt elévülés a bűnvádi eljárás megindítását ill. folytatását kizárja és ezért vádlottat az ellene emelt hatóság előtti rágalmozás vétsége miatt emelt vád alól a bekövetkezett elévülés folytán a Bp. 326. §. 3. pontja alapján fel kellett menteni.

A budapesti kir. büntető törvényszék, mint fellebbviteli büntető bíróság a kir. büntető járásbíróság ítéletét a Bp. 552. §. 2. bekezdése alapján a Bp. 385. §. 1/c pontjában írt anyagi semmisségi okból a Bp. 432. 2. bekezdése értelmében megsemmisítette és a vádlottat az 1914. évi XLI. tc. 20. §-ába ütköző hatóság előtti rágalmozás vádjá alól a Bp. 326. §. 1. pontja alapján mentette fel.

I n d o k o k :

A kir. büntető törvényszék, mint fellebbviteli bíróság az iratok alapján tényként állapítja meg, hogy vádlott 1927. október hó 15-én C/Sz. 571/1927. szám alatt a budapesti mérnöki kamarához intézett hivatalos átiratában megkereste a mérnöki kamarát, hogy pótmagánvádló Z.... E...., aki magát gépészmérnöknek adja ki és mint ilyen, telefonfelszerelési ügyben óhajt eljárni, tagja-e a mérnöki kamarának és jogosítva van-e ilyen ügyekben eljárni? A mérnöki kamara ez alapon pótmagánvádló ellen a kir. büntető járásbíróságnál 1927. évi XVII. tc. 67. §. 4. pontjába ütköző kihágás miatt feljelentést adott be, mely ügyben a határozat 1929. évi december hó 4-én lett jogerős.

Pótmagánvádló 1928. évi január hó 24-

én hatóság előtti rágalmozás vétsége miatt feljelentést adott be vádlott ellen, amelynek alapján a kir. büntető járásbíróság ítéletet hozott és vádlottat a Bp. 326. §. 3. pontja alapján elévülés címén felmentette.

A kir. büntető járásbíróság a Bp. 385. §. 1/c. pontjában írt anyagi semmisségi okot valósította meg, mert a hatóság előtti rágalmozás vétsége csak az előző ügy jogerős befejezése után bírálható el érdemlegesen, már pedig a Btk. 109. §-a értelmében az elévülés az előzetes kérdés jogerős elintézéséig nyugszik. — Nyilvánvaló tehát, hogy tévedett a büntető járásbíróság, amidőn a Bp. 326. §. 3. pontja alapján az elévülést a jelen ügyben megállapította, mert az elévülés kezdete az alapügy jogerős befejezése, vagyis 1929. évi december hó 4-ik után kezdődött.

De ettől eltekintve, a kir. törvényszék álláspontja szerint hatóság előtti rágalmozás vétsége esetében az előző ügy beszerzése iránti intézkedés oly bírói intézkedésnek tekinthető, amely az elévülést a Btk. 108. §-a alapján félbeszakítja.

Ez alapon a kir. büntető járásbíróság ítéletének megsemmisítése mellett az ügy érdemi elbírálásába bocsátkozott a kir. törvényszék és a fenti tényállás alapján megállapította, hogy vádlott hivatali hatáskörében, a hivatal érdekében és jogszerűen járt el akkor, amidőn a mérnöki kamarától felvilágosítást kért arra nézve, hogy pótmagánvádló a jelzett kérdésekben eljárhatott-e; ez a hivatalos átirat feljelenítésnek nem tekinthető; a bűnvádi eljárás nem is a hivatalos átirat következtében, hanem a mérnöki kamara feljelentése alapján indult meg.

Ezek alapján vádlottal szemben a vád tárgyává tett bűncselekmény egyik alkotóeleme sem forogván fenn, őt a Bp. 326. §. 1. pontja alapján kellett felmenteni.

Dr. Krajcsik Géza.

KÜLFÖLDI SZEMLE.

Revue étrangère.

Anglia. Az angol postaalkalmazottak szövetsége erős öre a postások kari becsületének és jóhírének. E szempontból ellenőrzi a színházak, mozik előadásait is s ahol arra szükség van, erőlyesen fellép és az illetékes helyen a kifogásolt előadások beszüntetését, a személyzetre bántó részek elhagyását követeli. Így legutóbb az angol rádiótársaság szeptember hó 28-án egyik tarka estjén jelenetet adtak elő, amelyben a szereplők két táv-

beszélő kezelőt személyesítettek meg egy vidám előadás keretében. Az angol távbeszélőkezelők magukra nézve bántónak találták a jelenetet és foglalkozásuk lekicsinylését olvasták abból ki. Ezért a szövetség útján a rádiótársaságtól elégteltelt és hasonló bántó élő előadások megakadályozását követelték. A rádiótársaság orvoslást és nagyobb figyelmet ígért. (P. N. 1932. 71.) (k. j.)

*

Az angol postaigazgatásnak az a szándéka, hogy fegyelmi rendszabályait az idő követelményeinek megfelelően átdolgozza. A postaalkalmazottak fegyelmi vétségeit az eddigi szabályok 3 csoportba osztották: kisebb rendellenességek, nagyobb rendellenességek és komoly fegyelmi vétségek csoportjára. A nagyobb rendellenességekhez sorozta az eddigi előírás az ismételt figyelmeztetés ellenére többször előfordult szolgálati mulasztást; a durva fegyelmi vétségek sorába az engedetlenséget, a pontatlanságot, a visszaéléseknek mindegyik fajtáját és a szolgálati megbízhatlanságot. A gyakorlatban a köteleességmulasztásokat és a visszaéléseket nehéz volt a fegyelmi vétségek e 3 csoportjába igazságosan besorolni. Eddig valamennyi rendellenességet és szolgálati mulasztást tekintet nélkül azok súlyosabb, vagy enyhébb alakjára, a szabályzat az érdekelt alkalmazott személyzeti ívében előjegyeztetni rendelte el.

A tervezet szerint a köteleességmulasztásokat és visszaéléseket külön-külön óhajta tárgyalni, azok mindegyikénél fokozatokat állít fel, és az enyhébb elbírálás alá eső eseteket a jövőben az alkalmazott személyi ívében egyáltalában nem tartják nyilván. A hivatalos órát be nem tartó alkalmazottakkal szemben, mint a megtorlás alakja a pénzbüntetés továbbra is fennmarad. De egyéb szolgálati mulasztásoknál az érdekelt alkalmazott tetszésére van bízva, vajjon pénzbüntetést, avagy a szolgálati idő meghosszabbítását választja. Olyan esetekben azonban, amikor a szolgálati idő meghosszabbítása a dolog természetéből kifolyólag keresztülvihetetlen, pl. kézbesítő személyzetnél, ott minden szolgálati mulasztást pénzbírsággal büntetnek a jövőben is.

A fellebbezési jognál a tervezet lényegbe vágó változtatásokat óhajt keresztülvinni. Szolgálati rendellenességeknél és kisebb fegyelmi vétségeknél csak a főpostamesterig lehet fellebbezni. Ha azonban az alkalmazott az előlépésből való kizárára ítéltetett, akkor a legmagasabb helyre is fellebbezhet. Komoly fegyelmi vétségeknél nemcsak az érdekelt postaalkalmazott, hanem az a szakegyesület is fellebbezhet, ahova a fegyelmileg büntetett postaalkalmazott tartozik. A tervezet szerint az előlépésből való kizárás komolyabb fegyelmi vétség esetén sem érvényes 5 évnél hosszabb időre. A tervezet a fegyelmi vétségeknél nagy súlyt helyez a szándékosság megállapítására. (P. N. 1932. 72.)

(k. j.)

Ausztria. Eddig az osztrák postások és a távirások külön-külön jelvényt viseltek egyenruhájuk gallérján: az egyik a postakürtöt, a másik a villámot. Most a két jelvényt egyesítették és a villámmal körülövezett postakürt lett az osztrák posta-távíró-távbeszélő alkalmazottak egyesített jelvénye, hasonlóan a magyarok postajelvényéhez. (P. N. 1932. 71.)

(k. j.)

Dánia. A dán postának az 1931—32. költségvetési évről összeállított évi jelentése szerint a kiadások 4.1 millió dán koronával haladták meg a bevételeket. (Kiadások összege 67.6 millió és a bevételeké 63.5 millió dán korona volt). A bevételek nagyobb része (41.1 millió dán korona) a postai, 10.5 millió pedig a táviró-távbeszélő üzletágból származott.

A költségvetési év végén 1436 postai szerv működött. Ezek közül 252 volt a kincstári hivatal. Egy postahivatal átlag 2500 lakost szolgált ki. A mozgóposták száma 511 volt, melyek 6 mozgóposta főnökség alá tartoztak. A levélszekrények száma 10.215 volt (előző éven 10.180). A postaalkalmazottak száma 12.497 volt. Az 1931. év folyamán a dán posta összesen 581.9 millió darab levélpostai küldeményt kezelt, az előző évi 569.5 millióval szemben; a forgalomemelkedés tehát 3.1% volt.

22.9 millió darab csomag között 510.000 darab volt értéknylvínítással ellátva, esetleg ajánlottan kezelt csomag. A postautalványok darabszáma belföldi viszonylatban 5.500.000 darab, külföldi viszonylatban 444.000 darab. Az utalványforgalomban kezelt készpénz összege pedig 304.5 millió dán koronát tett ki.

A dán posta 180 saját postaépülettel rendelkezik, 27 postahivatal a dán államasutak, 76 kincstári hivatal pedig bérépületben van elhelyezve. (U. P. 1932. 11.)

(k. j.)

Franciaország. Júliusban a francia posta bevételei a költségelőirányzattal szemben 21.5 millió frank hiányt mutatnak. Ebből a postánál 13, a távirónál 3.5, a távbeszélőnél 5 millió jövedelem kiesésről számol be a francia jelentés. A költségvetési év kezdetétől, tehát 1932. április hó 1-től kezdve a francia posta bevételei eddig 65 millió frankkal maradtak az előirányzatot alul. (P. N. 1932. 71.)

(k. j.)

*

A francia postának az 1930—31. költségvetési évről összeállított jelentése szerint 2,075.896.000 frank kiadással szemben 2,165.765.000 frank bevétele volt. Így az évi tiszta felesleg 89,869.000 frank. Az

évi jelentés megállapítja egyébként, hogy a költségvetési év eredményei általában kedvezőtlenebbek voltak az előző költségvetési év eredményeinél. Ebben a kedvezőtlen eredményben jelentős szerepet játszott az a körülmény, hogy az előző költségvetési év végén a személyzet járandóságát a posta is kénytelen volt emelni; viszont némileg enyhítette a járandóság emelésének kedvezőtlen befolyását a pénzügyi eredmények kialakulásánál a díjszabás egyes tételeinek emelése. E címen az évi jelentés kb. 70.000.000 frank bevételi többletről számol el.

A költségvetési év folyamán a francia posta 6.281.100.000 darab levélpostai küldeményt (135 millióval többet, mint előző évben) kezelt. A 165.000 főből álló személyzet közül 115.000 kizárólag a postai szolgálatnál nyer alkalmazást. (U. P. 1932. 10.) (k. j.)

Lengyelország. 1932. október hó 23-án életbelépett előzői rendelet a lengyel posta-, táviró- és távbeszélő üzemet önálló állami üzemmé nyilvánította, amelyet „Polska Poczta Telegraf i Telefon” névvel be is jegyezték a kereskedelmi cégek sorába. A lengyel posta november hó 1-től kezdve többé nem szerepel a rendes állami költségvetésben. Oda a jövőben csak pénzügyi eredményei, a tiszta jövedelem, avagy a zárszámadási hiányok vétetnek fel. (D. V. Z. 1932. 45.) (k. j.)

*

A vasút, a posta és a gépkocsiüzemek között mind élesebbé váló verseny az állami szállítóüzemeket lassanként mindenütt védekezésre kényszerítik. Tudvalevő, hogy Németországban 1931. októberében kiadott egyik kormányrendelet már rendet igyekezett e téren teremteni és a postát s a vasutat a gépkocsi üzemből is egymás érdekeit figyelembevevő berendezésre igyekszik szorítani.

Most Lengyelországban rendezték a gépkocsiüzemek ügyeit. Kimondották, hogy jövőben új gépkocsi üzem berendezéséhez kormányengedélyt kell szerezni. A már meglévő üzemek külön engedély nélkül csak 1934. április hó közepéig működhetnek, de üzemükbe új gépkocsikat ez idő alatt — külön engedély nélkül — nem állíthatnak. A működési engedélyek kiadásához a katonai, a postai és a vasúti hatóságok, továbbá az illetékes kereskedelmi és iparkamara beleegyezése is szükséges.

Az eljárás célja, a posta és vasút, mint állami szállítóüzemeket az indokolatlan üzleti verseny káros hatásaival szemben hatékonyan védelemben részesíteni. Az

engedélyek kiadásánál előnyben részesednek azok a vállalatok, amelyek igazolják, hogy a gépkocsik belföldi gyártmányok, továbbá, amelyek a katonai hatóságoknak a honvédelmi szempontokból tett kikötéseinek teljes mértékben eleget tesznek. (D. V. Z. 1932. 45.) (k. j.)

Németország. A német postánál 1931/32. költségvetési év tevékenységéről összeállított évi jelentésből még a következő adatok számíthatnak nálunk általánosabb érdeklődésre:

Lapunk hasábjain annak idején már hírt adtunk arról a tényről, hogy a német posta a távolsági levél és levelezőlap, valamint a csomagok szállítási díját 1932. január 15-től kezdve jelentékenyen mérsékelte s ezzel tettenősen alátámasztotta a birodalmi kormány a közhasználati cikkek árcsökkenésére irányuló igyekezetét. E címen 130 millió RM. jövedelem kiesésről számol be az évi jelentés.

A személyszállító gépkocsiknál olyan új, olcsó díjszabást dolgozott ki a német posta, amely különösen a hosszabb útvonalalt igénybe vevő közönségnek jelent lényegesebb olcsóbbodást. A 10 darabból álló csoportos jegyek elővételi árát az összes viszonylatokon az eddigi díjak felére, az iskolásgyermekek bérletjegyét annyira mérsékelte, hogy azok kilométerenként átlag 3 pfenniget fizetnek. E díjmérséklések eredményeként a német posta a személyszállító gépkocsiüzemében évi 15 millió bevételi többletről mondott le.

A német posta üzemében összesen 2.568 különböző drótpálya-, fogaskerék-, csőposta és egyéb rendszerű szállítóberendezést használ a távirat, a levél és a csomag szétosztásánál és továbbításánál. A levélbélyeget és postai értékcsikket árusító gépi berendezések száma 12.065 — a levélszekrényeké pedig 155.968 volt. Nyilvános távbeszélő állomások száma: 81.308. A birodalmi német posta összesen 12.677 tisztviselőjének és alkalmazottjának épített eddig szolgálati avagy természetbeni lakást.

A német posta az elmúlt költségvetési évben kb. 300 alkalmi megbeszélést tartott a különböző gazdasági érdekeltségek bevonásával, az egyes kerületi főigazgatóságok színhelyén. Ezekben a közgazdasági megbeszéléseken a postán kívül álló gazdasági köröknek mintegy 3.700 képviselője jelent meg. Kb. 2.850 esetben engedélyezte a posta egyes berendezéseinek csoportos megismerését. Ezekben a magyarázatos bemutató látogatásokon az ország különböző városában kb. 81.500 vendég vett részt.

A postaküldemények 93,4%-a (7756,7 millió darab) a belföldi és 6,1%-a (504 millió darab) a külföldi forgalomra esik.

A személyszállítógépkocsi üzem utasforgalmában jelentkező jelentékeny visszaesést a gazdasági helyzet rosszabbodása magyarázza. Azokon a vonalakon, ahol a forgalom visszaesése azt kívánatosá tette, a német posta 7 személyes kisebb gépkocsik bevezetésével igyekezett az üzemköltséget leszállítani. A posta és a vasút az elmúlt évben is igyekezett a személyforgalom lebonyolításánál összhangban eljárni és egymás meneteihez csatlakozó járatokat fenntartani. Az oda és vissza szülő, továbbá a hétvégi jegyek érvényességére vonatkozólag a posta és vonat egyöntetű határozmányokat adtak ki.

A tengerentúli forgalmat lebonyolító 7 német és 3 amerikai hajóposta összesen 567,500 postaszákot közvetített.

A levélbélyegárúsító gépi berendezések tökéletesítésén a német posta állandóan dolgozott. A bélyegárúsító gépeknél főként a bélyegszolgáltatásnak az időjárás változásaitól való függetlenítésére törekedtek. A levélszekrény és bélyegárúsító gép kombinációját újabban igen előnyösen a postahivatalok bejáratát világító oszlopon helyezik el. Sokat fáradozik a német posta egyes üzeleinek portalanításán is.

A levélpostai küldemények célhozjuttatását elősegítendő nagyobb kézbesítő hivataloknál újabban hangszóró berendezésekkel kísérlik meg a hiányos címzésű levelek közelebbi címadatait megszerezni és azután pótolni. Az ilyen módon felolvasott hiányos címzésű küldemények 78 százalékát sikerül címzettjeikhez juttatni. A levélkézbesítést annyira megkönnyítő házővelevélzárak száma 821,075 darabra emelkedett.

A kártérítési esetek száma 29,640-ről 28,615 darabra csökkent. A hirdető iroda 1,5 millió RM. jövedelmet szállított be a postapénztárakba.

Az elmúlt évben kereken 19,000 darab utascsekket állított ki a német posta 10,2 millió márka értékben.

*

Abból az alkalomból, hogy a német posta takarékosági okokból néhány kerületi főpostaigazgatóság megszüntetését tervezi, a német szaklapok seregszemlét tartanak a 45 kerületi igazgatóság felett s találgatják, vajjon melyiknek megszüntetésére kerül a sor.

Területre nézve a königsbergi postafőigazgatóság a legnagyobb és berlini városi főigazgatóság a legkisebb.

A lakosság számát tekintve, viszont a berlini kerületi igazgatóság a legnagyobb, 4,04 millió és a trieri kerületi igazgatóság a legkisebb 526 ezer lakossal. Königsberg e szempontból csak a 11-ik a rangsorban.

A posta szervek számát tekintve, már a stuttgarteri kerületi igazgatóság a legnagyobb, ahol 2,054 postai szerv látja el 2,582,000 lakos postai szükségletét; legkisebb a berlin-városi postai igazgatósági kerület, amelynek fennhatósága mindössze csak 302 postai szervre terjed ki.

Legnagyobb a levélpostai forgalom a berlin-városi postai főigazgatósági kerületben, mely 1931. évben 1,451,600,000 darab levélpostai küldeményt kezelt. A közvetlen utánna következő düsseldorfi postafőigazgatósági kerület hivatalai által kezelt levélpostai küldemények darabszáma már csak 366,500,000 darab. A legkisebb forgalmat a landshuti kerület látta el, ahol az elmúlt évben összesen 12,200,000 darab levélküldeményt kezelt.

A csomagforgalom lelegevenebb a berlini főigazgatósági kerületben volt (25,500,000) és a legkisebb a trieri kerület csomagforgalma. (Bl. f. P. u. T. 1932. 21.)

(k. j.)

*

Az elmúlt hónapokban 3 esetben következett el rablótámadást a német posta pénzkézbesítői ellen. Az egyik merénylet szeptember 9-én Düsseldorban; a második október hó 3-án Berlin-Tempelhofban és a harmadik eset október hó 1-én Stephansdorfbán történt. A két első esetben az emeleten pénz kézbesítő altisztet a lépcsőház sötétjében lepte meg a tettes és mindkét alkalommal kalapáccsal támadta meg a derék kézbesítőket; a harmadik esetben lőfegyvert használt a merénylő. A kalapáccsos merénylet áldozatai bár súlyosan megsebesültek, de ma már remény van a felgyógyulásukhoz; a harmadik áldozat behalt sebesülésébe. Mindhárom esetben a tettesek fejére kötött magas kézpénz jutalom, mely mindhárom esetben messze meghaladta a merénylet következtében előállott kincstári kárt, — aránylag rövidesen a törvény kezére juttatta a tetteseket, — kinnél az elrabolt értékeket is megtalálták. A kézbesítők — különösen az első két esetben — példás kötelességtudással, szinte hősiességgel viselkedtek és mindent megtettek a kincstári értékek védelmére. A német posta vezetősége a derék magatartást dicsérő elismeréssel és igen magas pénzjutalommal tüntette ki; a harmadik áldozat hozzátartozóit pedig gondjaiba vette.

A megújuló rablási kísérletekre tekintettel, a német posta most szélesebb ala-

pokra fektetett felvilágosító és modern eszközöket is igénybevevő munkába kezd. Nevezetesen a merénylet helyszínén mozgókép felvételeket készített, mely felvételeket városról-városra küldve, magyarázó előadások keretében mutatja a kézbesítő személyzetnek; okulásul. Újabb felvételekkel mutatják be azt is, hogy hasonló helyzetben életüket és a rájuk bízott kincstári értékeket, miképpen védhetik meg eredménnyel rabló támadók merényleteivel szemben. (D. V. Z. 1932. 43.) (k. j.)

*

A német posta a téli nyomorenyhítő mozgalmat háromféle alakban és állandó jelleggel támogatja. Nevezetesen a nyomorenyhítő-bizottság címére érkező és általa feladott csomagokat, akár egyesektől, akár hatósági személyektől származnak s élelmiszert, ruházati tárgyakat tartalmaznak, díjmentesen gyűjti és szállítja.

A második eszköz, amellyel a német posta a téli nyomor enyhítésére siet a jótékonyági bélyegek és levelezőlapok árusítása, mellyel már 1924. óta foglalkozik és ez idő óta összesen 7,800.000 márkát juttatott a jótékony cél szolgálatára.

Harmadik módja a postának a jóléti mozgalmakban való részvételének, hogy az u. n. Hindenburg-gyűjtés hirdetéseit, felhívásait ingyen függeszti ki a postahivatalok és posta szállítóeszközök falain. Ezenkívül ez utóbbi céljaira a postaszemélyzet körében is gyűjtést engedélyez. (D. V. Z. 1932. 43.) (k. j.)

Norvégia. Az 1931. évről összeállított évi jelentés szerint a norvég postaigazgatás élén 4 főpostaiszervező és 4 osztályvezető áll, akik mindegyike 1—1 osztályt vezet. Az ország területe 323.293 négyzetkilométer, a lakosainak száma 2,809.000. Az ország területe 92 önálló postakerületre van beosztva, amelynek az élén a „postmester”, mint kerületi vezető, és a székhelyen levő postahivatal vezetője áll. Ezek a főpostahivatalok közvetlenül vannak a postavezérgazgatóság alá rendelve. Az összes postaalkalmazottak száma 8.502 főből áll, kik közül 83 a közigazgatásnál, 2.516 kincstári hivataloknál és mozgópostáknál, 5.903 pedig a postamesteri hivataloknál teljesít szolgálatot. A postahelyek száma 4.192. Ezek között 92 kincstári vagy főposta hivatal, 48 kirendeltséggel, 3.195 postamesteri hivatal, 857 gyűjtőhellyel. A mozgóposták száma 196. Levélszekrény 7.024 volt használatban. A költségvetési évben kezelt küldeményeknek száma 311.000.000 volt; kb. 12 millióval kevesebb, mint az előző évben. Minden 1000 postaküldeményből 480 a levélpostára, 9 csomag, 15 posta-

utalvány és 496 újságküldemény esett. A 311 millió küldeményből 275 millió bel-földi, a többi külföldi küldemény volt. A norvég posta bevétele a költségvetési év folyamán 32.537.000, a kiadás 29.764.000 korona volt. A norvég posta tehát 2.773.000 korona felesleggel zárta számadását. (U. P. 1932:10.) (k. j.)

Törökország. A legutolsó Balkáni konferencia határozmányai kívánatosnak mondták a Balkán-postaegyesület megalkotását. Talán ennek előfutárja az az ajánlat, melyet az athéni török követ tett a görög kormánynak a görög-török közös postaterület megalakítására. (P. N. 1932:71.) (k. j.)

Spanyolország. A spanyol országgyűlés előtt fekvő törvényjavaslat a rádió kettős megadóztatását tervezi. Nevezetesen a rádióvevőkészülékeket egyforma mértékben esedékes pénzügyi bélyegkötelezettség alá veszi. Ezenkívül az egyes készülékek után, azok tökéletessége szerint, havi 50 centimos, 1, 2 vagy 3 pesetas pótdíjat szed. (D. V. Z. 1932:43.) (k. j.)

A spanyol postaigazgatás a belügyminiszterrel egyetértően és a minisztertanács hozzájárulásával az egész postaszemélyzetre kiterjedő fegyelmi rendtartást dolgozott ki. A fegyelmi rendtartás határozmányai a táviró és távbeszélő személyzetre nem terjednek ki.

A szolgálati mulasztásokat 4 csoportba osztja a fegyelmi rendtartás. Első csoportba tartoznak: a közönséggel szemben mutatott udvariatlan magatartás, igazolatlan késés a szolgálatban, az alárendelt alkalmazottnak rosszindulatú minősítése, a tisztaság és a rend iránti érzék hiányossága, ismeretlen egyéneknek a szolgálati helyiségekben engedély nélkül való beengedése, ittasság; a második csoportba tartozik: veszekedés kezdése a kartársakkal szemben és általában az összeférhetetlenség a hivatalban; 1 napot meghaladó engedély nélküli hiányzás; végül hivatali előljárással szemben tanúsított udvariatlanság; a 3. csoportba tartoznak a felettséggel szemben tanúsított engedetlenség, a szolgálati fegyelem megtagadása, ismételt részegség, vámköteles tárgyaknak titkolt szállítása, a vezetőség intézkedéseinek nyilvános bírálata, hamis híreknek terjesztése, amelyek a személyzet elégedetlenségét fokozhatják, az alárendelt alkalmazottnak megfélemlítése és meg nem engedett befolyás alkalmazása alárendelt személyzettel szemben; a szolgálati vétségek 4. csoportjába tartoznak, végül: postaalkalmazottak szolgálati és szolgálaton kívüli vétségei, amelyek a hivatalnoki állás és hírnév tisztess-

ségét veszélyeztetik és a postaalkalmazot-
tak megbízhatóságát kedvezőtlen megvilá-
gításba helyezik.

A fegyelmi büntetések az egyes csoport-
tokban a következők:

1-ső csoportban megdorgálás, a személyi
ívben való előjegyzés elrendelésével vagy
anélkül, esetleg az esedékes szolgálati dí-
jaknak 1—5 napon keresztül történő meg-
vonása;

a 2-ik csoportba tartozó rendellenesé-
geknél a hivatali állással járó járandósá-
goknak 6—30 napig terjedő beszüntetése;

3-ik fokú rendellenességekért pedig a
szolgálatból való egyidejű felmentéssel
kapcsolatban az összes járandóságok visz-
szatartása 1—30 hónapon keresztül. A
szolgálati vétségek 4. csoportjánál pedig
az alkalmazottat állásából elbocsátják.

A vezető és felügyeleti tisztviselőkkel
szemben a büntetések 4. csoportjától el-
tekintve, még a következők szolgálati vét-
ségeket állapítja meg a rendtartás. Igye-
kezet hiánya, rendellenességek megtűrése,
visszaélés a hivatali hatalommal, részre-
hajlás stb. Részegeskedésért ismétlődés
esetén nyombani elbocsátás jár. Az az
alkalmazott, aki postaintézetet kívül álló
egyéneknek engedély nélkül megengedi a
szolgálati helyiségbe való belépést, a le-
véltitok megsértésének vétségét követi el.

A büntetési jog a minisztert, az állam-
titkárt és a posta vezérigazgatóját illeti
meg.

Abban az esetben, hogy ha nem szán-
dékos köteleességmulasztásról vagy vissza-
élésről van szó, az alkalmazott előjárójára
van bízva, hogy vajjon megindítsa-e a fey-
gyelmi eljárást, vagy sem. (P. N. 1932. 72.)

(k. j.)

**Dsingiszkhán és utódjainak postaszerve-
zete.** E címen nagyon érdekes közleményt
találunk a Deutsche Verkehrszeitung ez
évi 47. számában. Müller berlini Ober-
postainspektor tollából. E cikk adatai sze-
rint Khakhán-nak, — aki magát „Az em-
beriség császára”-nak nevezte. — birodal-
ma egyfelől a Sára-tengertől Moszkváig,
másfelől Észak-Szibériától Afganisztánig
terjedt. 1227-ben bekövetkezett halála vi-
lágra szóló terveinek végét jelentette
ugyan, de fiai és unokái a mongol lovaso-
kat, pusztítva és rabolva Damaskus, Lieg-
nitz, Birma és Korea határáig vezették.
Dsingiszkhán nevéhez égő városok, el-
pusztított falvak, tömegek gyilkolásának
és a borzalmas emlékeknek egész sorozata
fűződik. A történelem szemüvegén ke-
resztül nézve, azonban Dsingiszkhán több
volt a véres hódítónál, mert tettein keresz-
tül igazi államférfi, törvényhozó és szer-
vező alakja bontakozik ki. A mongol vi-

lágbirodalom, alapítójának halála után,
nem is esett nyomban darabjaira, mint
ahogy az pl. Nagy Sándor birodalmával
történt. A mongol birodalom egyes részei
a 16-ik, sőt még a 18-ik század közepéig
is fennállottak (pl. az indiai Nagy-Mogul
birodalma), ami mindenesetre alapítójának
politikai nagyvonalúságát bizonyítja. En-
nek a világbirodalomnak igazgatása és a
fölötte való uralkodás teljesen elképzelhe-
tetlen lett volna, megfelelő postai beren-
dezkedés nélkül, olyan postai berendezke-
dés nélkül, amelyhez hasonlót csak a leg-
újabb kor mutat fel. Dsingiszkhán postai
berendezkedése Peking és Moszkva között
az eddig elért leggyorsabb összeköttetést
biztosította, amelyet gyorsaság szempont-
jából még a transzibériai vasút sem szár-
nyalt túl.

A nomád népek között sohasem volt
ujság, a híreknek sátor-táborból-sátor-tábo-
rig lovasküldöncök útján való továbbítása.
Alig tűnt fel a lovasküldönc lova a sátor-
tábor látóköriében, máris nyergelt a tábor
legjobb lovasa, hogy a beérkező híradást
késedelem nélkül a legközelebbi sátor-tá-
borig továbbíthassa. A birodalom megna-
gyobbodásával ennek a küldöncszolgálat-
nak kiterjesztése és rendszerbefoglalása a
legsürgősebb szükségességgé vált. Itt va-
lószerűleg kínai példák után is indult
Dsingiszkhán. Mint általában valamennyi
közigazgatási rendszabály Dsingiszkhán
postai berendezése a „Yam”, vagy „Jam”
elsősorban a hadsereg érdekeit volt hi-
vatva szolgálni. A hadsereg utánpótlási vo-
nalán, egymástól 150 km. távolságra ál-
landó állomásokat létesített Dsingiszkhán,
amelyeket a szükséges számú lófogatok-
kal, lovászokkal és az ellenséges támadá-
sok elleni védelem céljából megfelelő őr-
séggel látott el az államhatalom. Ezen az
útvonalon igen rövid idő alatt nagyon ele-
ven forgalom fejlődött ki, mert hiszen ez
az útvonal volt az egyetlen megbízható
összeköttetés a hadsereg egyes részei, az
otthon, de mindenekelőtt a vezérlő khán
között. Ez az útvonal volt az, amelyen a
karaván csapatok végeláthatatlan sora szü-
net nélkül szállította a meghódított orszá-
gok kultúrvárosainak kincseit a távoli Go-
bi, Karakorum és Peking városába. Sőt a
hihetetlen gyors postaösszeköttetés még
a meghódított országoknak is javát szol-
gálta akkor, amikor a Liegnitz, Krakkó és
Mohi pusztai csata után Dsingiszkhán fiá-
nak, Orgotai khánnak a halála után, az
Európában pusztító csapatok vezére, Su-
botai és Batu a posta felhasználásával ro-
hantak vissza Gobiba a császárválasztásra.
Az utánpótlás céljait szolgáló utakból idő-
vel rendes postavonalak keletkeztek, ame-

Ilyeken a mongol világbirodalomban ural-
kodó fegyelem, vagy talán még inkább a
súlyos büntetéstől való félelem követke-
ztében a kormányzat küldeményei, melyek
néha a mai viszonyok mellett is mérhetet-
len értéket jelentettek, legalább is olyan
biztonsággal továbbítottak, mint a mai
modern államok postavonalain. Az egyes
postaállomások egymástól való távolsága
lassanként 40—50 km-re csökkent. Ezek
az állomások a vidék lakatlanságára való
tekintet nélkül, a postai szükségletnek
megfelelően egyforma kényelemmel voltak
berendezve, akár a Gobi-sivatagról, akár
Belső-Ázsiának hózivataroktól látogatott
sivatagjain, vagy hegyóriásai között vezet-
tek. Két postavonallal tudnak a források,
melyek a Gobi-sivatagot nyugati és keleti
irányban szeltek át. Ennek a postaberend-
zedésnek teljesítőképessége idők folya-
mán mindinkább növekedett. A velencei
származású Marcó Póló, akiről tudjuk,
hogy hosszú éveket töltött Kuglai khán
udvarában, elmeséli, hogy a mongol csá-
szári posta 300.000 lovat foglalkoztatott és
10.000 épületet foglalt el. Régebben Marcó
Póló eme adatait túlzásoknak tekintették.
Ma azonban nyugodt lélekkel állapíthat-
juk meg, hogy ezek az adatok legfeljebb, ha
megközelítették a valóságot. Mert hiszen
a lovak havonként kicseréltettek az egyes
postaállomásokon és pihenés céljából le-
gelőre csapták ki őket. Rock-sah emlékirat-
aiban többek között megemlíti, hogy uta-
zásai alkalmával ezeken a postavonalakon
56 kocsis, 450 ló, szamar és öszvér előfogat-
tal állott naponként rendelkezésére. A koc-
sikhöz amellet a kiszolgáló embereknek
egész tömege volt beosztva, akik a gyalog-
híntókat szakadó esőben is, a legmagasabb
hegyi útakon, a legsúlyosabb körülmények
között is, megbízható pontossággal vitték
egyik postaállomástól a másikig. Kínai törté-
netírók viszont megemlítik, hogy a kínai
követet ezen a postavonalon 600 főből álló
szolgahad szállította Kínából—Karakorum-
ba, Marcó Póló szerint a postaépületek tág-
as, külsőleg is csinos házak voltak, ame-
lyekben sok selyemmel díszített szoba ál-
lott az utazók rendelkezésére, amelyek a
legmagasabb rangú utasok kényelmének
megfelelően voltak felszerelve. A történeti
források szerint ezekben a postaépületek-
ben még királyi személyek is rangjuknak
megfelelő keretek között gondoskodhattak
utazásuk alatt személyi kényelmükről. E
postaállomások kitünő építési módjáról
tesz tanubizonyságot az a tény, hogy Sven
Hedin a Kewir sivatagon történt átkelése
alkalmából még egész sorát találta a mon-
gol időkben származó postaállomásoknak.

A mongol posták nagyszerűsége nem

abban állott, hogy az árunak és híreknek
tömegét tudta szállítani, hanem abban a
rendkívüli nagy gyorsaságban, amely a
legtávolabbi országrészben történt lázadá-
soknak, vagy egyéb, a kormányzás szem-
pontjából fontos események hírét meglepő
rövid idő alatt a központi kormányzat tu-
domására tudta hozni. Pl. 10 napi járóföld-
ről származó fontosabb híreket a központi
kormányzat 24 órán belül rendszerint már
megkapott. Pl. megtörtént az, hogy Kam-
baluban hajnalban szedett friss gyümölcs,
este már a távoli Dsanduban székelő csá-
szár asztalát díszítette. A különösen sür-
gős hírek továbbítására külön gyorsposta
szolgálatot rendeztek be, amelynél a hír-
vivő egy nap alatt átlag 400 km. távolsá-
got tett meg. A gyors hírnökök mindegyike
széles fehér övet hordott, amely csengők-
kel volt teleaggatva úgy, hogy a csengés-
bongás messziről hallható volt. Mihelyt te-
hát a lovasküldönc a postaállomást elérte,
felváltója hasonló felszerelésben már várt
reá, a sürgős hírt átvette és az állomásve-
zetőtő ütleivel is megkapta. Az állomás-
vezetőknek kötelességük volt a küldöncök
pontos érkezési és indulási idejét elő-
jegyezni. Sötét éjjel a küldöncöket faklya-
hordozók kísérték. A gyorsküldöncök bá-
mulatraméltó gyors szolgálatait igen jól
megfizették. A nagyon megerőltető lovag-
lás miatt a küldönc fejét, mellét és az
egész testét vászonnal, vászontekercsel
fonták körül. Igazolványként egy táblács-
kát hordtak maguknál a küldöncök, ame-
lybe a repülő sólyomnak alakja volt be-
vésve; ha útközben a küldönc lova össze-
esett az igazolótábla felmutatása ellenében
a küldönc jogosítva volt a szembejövő lo-
vát ellenszolgáltatás nélkül magának köve-
telni. Személyi küldetésben utazó küldön-
cök váltott lovakkal éjjel-nappal egyhu-
zamban tették meg a központ és az álló-
más közötti útát. Ilyen teljesítmény volt
pl., hogy 1241. április 10-én ugyanaz a
mongol csapat, amely a német sereget
megsemmisítette, másnap Liegnitz váro-
sát elpusztította, s már április 12-én a 200
km.-el távolabb menetelő Vencszlausz
cseh- király hadseregét támadta meg.

Épen ilyen példászerű volt a Mongol-
posták igazgatása is, a városok kormány-
zói kötelezve voltak a postaállomások ló-
állományát állandóan kiegészíteni és azok
ellátásáról gondoskodni. Havonként a pos-
taállomásokat biztosok vizsgálták felül,
akik a berendezést és az állomás igazga-
tását felülvizsgálták, ellenőrizték és a kü-
ldöncöket szükség esetén megbüntették, ha
kötelességüket lanyhán teljesítették. A
postavonal fenntartása a környéknek és
városoknak nem jelentett több kiadást,

mert az ezzel járó kiadásokat, a közadók-ból fedezték. Orgotai khán elment addig, hogy az állami adók 10 százalékát a postaköltségek fedezésére rendelte. Ebben tért el a mongol posták szervezete a római posták szervezetétől, amelyek kibírhatatlan terheikkel az útmenti városokat a kétségbeesésbe kergették. A mongol postavonalakon és postaállomásokon meglehetősen mozgalmas élet folyt. Szakállas beenszülöttek, a még ma is közhasználatnak örvendő vattás mellényükbe öltözve robognak elő; zsidók áruik felett alkudoznak, láma papok sárga szalmakalapokban imamalmaikat forgatják, hosszúhajú bráhmínok, öszülő nesztoriánusok, vágott szemű mongol tisztok és udvari alkalmazottak tolongottak a postaállomáson. Fra-Rubruquis, francia Szent Lajosnak követe barátságában utazott Mankhu khán udvarába, ahol ugyanakkor Jarosláv orosz nagyherceg, török hercegek, az örmény királyi fiai, a bagdadi kalifa követe és a szaracének nagy szultánja tartózkodtak. A ferencendi barát, Pianó di Carpini barátságába tette meg az utat a mongol postával mint a pápa követe, személyes veszedelmek között Ázsia belsejébe és Kuyuk nagy khán udvarába épen annak trónralépése napján érkezett. Az akkori európai arab és perzsa utazóknak több útleírásban visszatükröződő csodálata a mongol posta berendezése iránt egészen indokolt és jogos volt, mert abban az időben különösen ehhez hasonló postai berendezkedés sehol a világon nem volt ismeretes. (D. V. Z. 1932. 47.) (k. j.)

Százéves a Morse-távírógép és a Morse-írás 1832–1932. Hogy tudós emberek — legalább is mint dilettánsok — a művészetnek valamely ágával is foglalkoznak, az gyakori eset. Annál ritkább dolog, hogy valami nagyobbszabású, sőt korszakalkotó technikai vagy tudományos alkotás apja legyen egy művészember, aki élete delég csak a művészetének élt s még csak az elemeit is alig tanulta meg annak a tudományának, amelynek a területén később igazán korszakalkotó találmánnyal örököltette meg a nevét. Ezzel az esettel találkozunk Morsenél, aki most száz éve találta föl a róla nevezett s még ma is használatos távírógépet s ugyancsak száz éve alkotta meg a máig is változatlanul alkalmazott Morse-írást.

Morse Samuel Finley Breese 1791. április 27-én született Charlestownban, az Egyesült Államok Massachusetts nevű államában. Apja lelkész volt, aki tudománnyal is foglalkozott, főleg történelemmel. A középiskola elvégzése után a Yale-egyetemre íratta be a fiát, ahol ez

eleinte a földrajzért lelkesedett. A társai el is nevezték „geográfia-Morse”-nek. Aztán — és már ebben is kiütközött a művészlélek csapongó szeszélyessége — egy akkoriiban még újdonságszámbamenő tudományos csoda kezdte érdekelni: az elektromágnesség. Akkoriban ugyanis még csodának vélték azt a különös jelenséget, hogy ha egy lágy vasrúd vagy vaspatkó köré szigetelt rézdrótot csavarunk és a drótbba villamos áramot vezetünk, akkor a vasdarab mágneses lesz és ilyen is marad mindaddig, ameddig a drótbban áram kering.

Ilyen irányú tanulmányokkal csak mellékesen foglalkozott és nem is sokáig, mert hajlama és érdeklődése hirtelenül más irányba fordult. Mire a tanulmányait befejezte, ott tartott, mintha nem is tanult volna semmit az egyetemen. Mert egyszerre úgy érezte, hogy ő tulajdonképpen művésznek született s fölfedezte magában a festői tehetséget. Elhatározta, hogy ez lesz a végleges életpályája, ebből fog megélni. Persze nem tájképekből vagy zsánerképekből, mert ez nem „fizet”, hanem arcképfestésből. Ez nem is volt olyan rossz pálya a 19. század elején. Akkoriban ugyanis még nem volt föltalálva a fényképezés. Aki tehát meg akarta örökíttetni magát az utókor számára, kénytelen volt arcképfestőhöz fordulni.

A fiatal Morse Sámuel elköszönt az egyetemtől meg mindenféle tudománytól és elkezdett arcképeket festeni. Eleinte csak egy dollárt kapott ugyan egy képért, de ez az egy dollár 100 év előtt sokkal több pénz volt, mint manapság. Festett miniatűröket is, rendesen elefántcsontlemezre. Ezért 5 dollárt kapott darabonként és az elefántcsont árát.

Egy darabig meg tudott élni, de a húszéves fiatalember csakhamar úgy érezte, hogy ez nem elégítheti ki egy igazi művész ambícióit. A még kulturátlan Amerika nem megfelelő terület a művészi kultúrának. Kapta magát és áthajózott Angliába. Reményeiben nem is csalódott. Itt már nem portrékat, hanem főleg történelmi képeket festett. Sikerei voltak. A művészetét nemcsak elismerték, hanem meg is fizették. Lassankint előkelő helyekre lett bejáratos s annál jobban boldogult.

Pár évi angliai tartózkodása után a nyugtalan művészvér megint mozogni kezd benne. Honvágy fogja el. Visszamegy Amerikába, ahol megint olajportrékat fest, de most már darabonként 15–20 dollárért.

Nem lévén már anyagi gondjai, a

„nagy“ művészetnek szenteli erejét. 1821-ben egy hatalmas panorámaképet fest Washingtonban: „A képviselőház gyertyafényénél”. Egy évi munkát áldozott rá, mert sokat várt: hírt, dicsőséget és új, nagyszabású megbízásokat. De a publikum hűvösen fogadta, a sajtó alig emlékezett meg róla. Elkeseredésében Newyorkba költözik. Harmincnyolc éves volt már, amikor annyira elkeseredett, — hogy ismét otthagyta Amerikát. De most nem Angliába ment, hanem a művészi szempontból számára még fontosabb Párizsba és Rómába. A művészi kielégülést meg is találta volna, de nyelvismeretek és összeköttetések hiányában lehetetlen volt az anyagi boldogulás. Mit tehetett hát? Elhatározta, hogy mégis csak visszamegy a hazájába, mert itt legalább meg tud élni.

1832-ben utazott vissza Amerikába s ez az utazás lett döntő nemcsak az ő életére, hanem az egész emberi kultúrára. Ez utóbbira döntő annyiban, mert évtizedek mulva valószínűleg ugyanis megszületett volna a távirógép, amely egyszerű alapelvvel és technikai kivitelével szinte magától kikívánkozott volna az elektromagnetikából, így azonban már száz évvel ezelőtt megszületett egy zseniális művészember csapongó fantáziájában, amely valami foglalkozást keresett magának, mert nem bírta el a hosszú utazás unalmát, egyhangúságát.

Morse Havreban szállott föl a „Sully” nevű postahajóra, amelynek kerek hat hétre volt szükségé ahhoz, hogy megtegye az utat Newyorkig. Az időjárás nagyon kedvező volt, az utasok állandóan a hajó fedélzetén sétálgattak. Itt került össze Morse is néhány technikus-emberrel, akik gyakran beszélgettek a villamosság csodáiról és az ennek körébe tartozó új találmányokról (pedig akkor még alig akadt egyéb villamos találmány, mint a Volta-féle oszlop és Franklin Benjámín villámhárítója). Morse eleinte csupán szóltan hallgatója ezeknek a beszélgetéseknek, de aztán elméje lomtárából egyszerre előbukkannak húsz év előtti elektromagnetikai tanulmányainak foszlányai. Fantáziája intenzíven foglalkozni kezd az elektromágnesség elméletével s ez az elmemunka csakhamar gyakorlati irányba terelődik. Egyik utitársának későbbi följegyzése szerint egyszer vitatkozás közben ezt mondta: „Ha sikerülne kieszelni valami szerkezetet, hogy a vezető drót egyik részén láthatóvá tegyük a villamosságot, akkor nem látom be, miért ne lehetne a villamossággal jeleket és híreket továbbítani!”

Nagy szerencse, hogy a teremtő lángelméből egy hosszú és unalmas úton csilholódott ki ez a szikra, mert a szárazföldön bizonyára érvényesült volna a művész impulzív természete s napirendre tért volna a dolog fölött. Az út unalmaságának és a rákényszerített tétlenségnek köszönhetjük, hogy ez a mindig tevékenységet kereső fantáziája tovább dolgozott s nem nyugodott addig, míg az elméleti lehetőséget ét nem tette a gyakorlati kivitelbe. Természetes, hogy a hajón csak „fejben” dolgozhatta ki a találmányt, hiszen ott nem juthatott szerszámokhoz, drótokhoz és a kísérletezés egyéb kellékeihez. De amint ez megvolt a fejében, azonnal hozzáfogott a távirati jelek kidolgozásához is. Napokig járkált a hajó fedélzetén papirossal és ceruzával a kezében, amíg a pontok és vonalak megfelelő kombinálásával összeállította az egyszerűségében zseniális Morse-ábécét, amelyet azóta is változatlanul használnak a világ összes, ma már sokmillió kilométernyi táviróhálózatain.

Newyorkba megérkezve, ismét a kenyérgépet kellett előbb megoldani. Morse nagyon bízott abban, hogy a washingtoni Kapitol akkor elkészült kupolájának kifestésével őt fogják megbízni. Újabb csalódás, mert más kapja a megbízást. Végre tanári állást kap egy festőakadémián, amely szerény megélhetést biztosít. Ettől kezdve három éven át, minden szabad idejét találmányának kidolgozására fordítja. Közben látja, hogy egyedül mégse boldogul, mert nem eléggé ért a technikához. Kénytelen igénybe venni Gale fizikatanárnak és Vail gyárosnak a segítségét. 1835-ben Newyorkban állítja ki első távirógépét, amely azonban még nem felelt meg a hozzáfűzött várakozásoknak. A gép működött ugyan, de nem úgy, ahogy kellett volna. Nem csoda, hiszen még nagyon kezdetleges volt.

Szerencse, hogy Morsenek szinte rögeszméjévé vált ez a találmány. Az első gép bebizonyította, hogy helyes úton jár. Ezért nem csüggedt, hanem fanatikusan tovább dolgozott a tökéletesítésén. Újabb öt évi kemény munkájába került, de 1840-re megszületett a mai távirógép kezdetleges öse. Ugyanis ebben az évben találta föl a még ma is majdnem eredeti alakjában használatos jeladó billentyűt. A praktikus amerikaiak fölismerték a találmány nagy gyakorlati értékét is. 1843-ban a kormány segítségével és támogatásával elkezdték megépíteni a világ első táviróvezetékét Washington és Baltimore között (körülbelül 100 km-nyi távolság).

Aztán elkövetkezett a nevezetes nap: 1844. május 27-e, amikor a dróton végigfutott az első távirat. Ez a berendezés még olyan tökéletlen volt, hogy a fölvevő állomás elektromágnesének súlya kis híján 80 kiló (ma szinte zsebben elfér). A Morse készülékének tökéletesítése körül később sokan szereztek érdemeket, főleg Page és a nagy Edison. Itt említjük meg, hogy a tenger fenekére fektetett kábelek segítségével történő tengerentúli táviratozás is a Morse ötlete volt. Miután 1842-ben a newyorki kikötőben végzett kísérletekkel bebizonyította ennek lehetőségét, 1843-ban tervezetet nyújtott be az amerikai kormányhoz, hogy létesítsenek tengerentúli táviróvezetékét Európa és Amerika között. Ez az eszméje meg is valósult, de csak két évtizeddel később.

A Morse pályája ott végződött be, abban az iskolában, ahonnan elindult. Miután pár éven át villamossággal foglalkozó különféle vállalatok villamossági szakértőjeként működött, végre a természettudományok tanára lett a Yale-kollégiumon.

A mult század ötvenes éveinek elején Európában is mindenütt lázasan kezdték építeni a táviróvezetékeket. 1857-ben néhány nagyobb európai állam tekintélyes pénzösszegeből álló ajándékkal lepte meg a zseniális föltalálót, aki nem sokkal ezután nyugalomba vonult s 1872. április 2-án halt meg. Morse tehát ama szerencsés föltalálók közé tartozott, akik még életükben megérik az érvényesülésüket. Sőt nemcsak ezt érte meg, hanem azt is, hogy hazája még az ő életében két emlékművet is állított dicsőségének. (Pesti Hírlap). Dr. Fülöp Zsigmond.

Nemzetközi rendőrségi rádiókongresszus Rómában. Rómában jelenleg nemzetközi rádiókongresszus ülésezik, amelyen a bűnügyi rendőrök az alvilág elleni küzdelem módjairól tanácskoznak. Az elnöki székben dr. Brandl osztrák rendőrfőnököt találjuk. A rendőrségi rádió nagy szolgálatot tett eddig is a bűnügyek kinyomozásában, hiszen a szökevényt percek alatt körözni tudják Európa rádióhálózatában. Az egyes országok Berlinbe továbbítják távirataikat, ahonnan háromszor naponta továbbadják azokat. A rendőrség nemzetközi szervezetének saját chifre-kulcsa van, úgyhogy illetéktelen nem értheti meg a táviratokat. (Schutzpolizei).

Új rádiónagyadó Lettországnban. A rigai rádió-adóállomás rossz geográfiai helyzete miatt nem tudja egész Lettországot el látni műsorral. Ezért a Madona melletti Aiviekeste-ben új nagyadót építenek. Egyelőre 15 kilomatt erősségű lesz, de 50

kilowattig ki lehet építeni. Az adót Lettországnban készült anyagból építik, de vízzel hűtött csöveit Oroszországnban vették. (Münchener Radio).

Jó üzlet volt az amerikai rádióknak az elnökválasztás. Az Egyesült Államokban nem csupán nemzeti ügy az elnökválasztás, hanem sokkal inkább üzlet: a reklámberek nagy-nagy kereseti lehetősége. Természetesen az amerikai rádió, amely tudvalevőleg üzleti alapon áll, nagy szerepet játszik a választásoknál.

Először 1924-ben használták fel a mikrofon kiváló propagandaejét; 1928-ban már két és félmillió dollárt kerestek az adóállomások az elnökválasztáson. A republikánus-párt ebből 1,400.000 dollárt fizetett.

A rádiótársaságok természetesen nagy várakozással néztek a most megindult „nedves-száraz” harc elé. Hoover vagy Rooseveltt — ez volt a nagy kérdés! A rádiótársaságoknak egyébként körülbelül mindegy volt. Jóval a választások megkezdése előtt elkészültek már tarifáikkal. 3.200 dollárba került egy órára egy olyan adóhálózat, amely több várost magában foglal. Tízezer dollár volt a nagy hálózat óradíja, amely az egész kontinentet magában foglalta.

A társaságok csak a négy év előtti választáson adták ingyen a demokraták vezetőjének, Smithnek és utána Hoover elnökjelöltnek a mikrofont. Miután az előbb említettek bemutatták a rádió óriási propagandaejét, kijelentették, hogy a választási beszédeknek ugyanaz a tarifája, — mint a hirdetéseknek. Egyelőre még nem érkeztek pontos közlések arról, hogy mennyit kerestek a mostani választáson az amerikai rádiótársaságok. (Münchener Radio).

Rádiókészülékek és rádióújság vakok részére Angliában és Németországnban. Nemcsak nálunk, hanem Angliában is a vakokat díjtalanul látják el rádióvevőkészülékekkel. Angliában ezideig 20.720 vak kapott rádiókészülékét. Rádió szaklapjuk is van a vak angol rádióhallgatóknak, sőt az utóbbi időben számtalan rádió-könyvet írtak le Braille-írással a vak rádióhallgatók számára. Ujabbban a berlini vakok állami intézete indított meg egy rádiószaklapot. Szerkesztői, szedői, korrektorai és sokszorosítói mind vakok. A műsört diktálják nekik és ők azonnal vakírással felveszik. A berlini vakok lapja egyelőre heti 600 példányban jelenik meg. (Deutsche Welle).

Televíziós átvitel Angliából. November 14-én volt az első televíziós átvitel. Történelmi dátum a távolbalátásban, mert

ezen a napon Midland Regional első ízben közvetített meghatározott műsorú távolbalatást. Eddig ugyanis az angol rádió mindennapos televíziós adása csak kísérletnek számított. Az első műsoron orosz kabaré szerepelt, amelyen neves énekesek és táncosok léptek fel. (World Radio).

Az amerikai és angol ipar harca — rövidhullámon. Az Athlonban épülő nagy ír rövidhullámú rádió állomás amerikai tőkével dolgozik. Ez a körülmény arra indította az angolokat, hogy Írország északi részében hasonló nagyadó állomást építsenek, amely ellensúlyozza az amerikaiak rövidhullámú adóját abban az esetben, ha az netalán az amerikai iparnak fejtené ki propagandát. Az írországi új állomást vlószínűleg Ulster város környékén fogják felépíteni. (B. Z. a/M.).

Rádió az autósok számára. Egyes német állomások egy idő óta naponta autószoigálatot tartanak, amely abból áll, hogy a legfontosabb országutak pillanatnyi állapotáról, az időjárás okozta károkról és az útépitkezések állásáról beszámolnak. A svéd autókлуб hasonló programszámot vezetett be. (Deutsche Welle).

Titkos adóállomások Angliában. Az angol rendőrségnek sikerült egy titkos rádió adóállomást lefoglalnia, amelynek műsora az angol birodalom ellen irányult. Eddig négy embert tartóztattak le Ennek ellenére azonban még mindig hallani titkos közvetítéseket, amelyek az angol lakosságban érthető, nagy nyugtalanságot keltenek. (World Radio).

Tokióból közvetít Berlin. A berlini rádió állomás december havában érdekes műsort fog közvetíteni Tokióból. Ismeretes, hogy a birodalmi rádióállomás vezetősége nagyobb szabású együttműködést tervez a japán rádióval. (B. Z. a/M.).

A világ leghíresebb levélbélyege. A napokban dőlt el egy pör, amely a világ egyik leghíresebb levélbélyege a „fehér postamester-bélyeg” körül már évek óta folyt. Ezt az 1845-ben kézzel írott, tíz centről szóló levélbélyegyet a baltimori postamester az akkor ott időző Webster nevű angol színész számára állította ki, aki magával vitte Angliába és később Troughton püspöknek, egy ismert bélyeggyűjtőnek adta el. A bélyeg tovább öröklődött a családban, míg végre Erskine asszony, az egyik Troughton anyósa kétszáz dollárért eladta az egész gyűjteményt Bartels new-yorki bélyegkereskedőnek. A vő, akinek tudtán kívül történt ez a vásár, visszakövetelte az árustól a ritka gyűjteményt, amelynek egyetlen darabja, a fehér postamester-bélyeg, maga több ezer dollárt ért. Perre került a sor, amelynek során

legfelsőbb fokon arra ítélték a bélyegárust, hogy a kétszáz dollárt még 9.260 dollárral toldja meg. (M. Fr. Pr.)

Hivatalos rádió adóállomás Németországban. A köngswusterhauseni rádióállomás a „Deutsche Welle”, ezentúl a kormány hivatalos állomása lesz. Ezen az állomáson olvassák fel ezentúl a kiadott rendelkezéseket, törvényeket s ugyancsak a „Deutsche Welle” fogja a politikai beszédeket közvetíteni. (B. Z. a/M.).

A Vatikán rövidhullámú adóállomása. A génuai Marconi Művek a Vatikán számára 60 centiméteres hullámhosszú adóállomást készített. A készülék szerelési munkáit már megkezdték a Vatikánban és a pápa Castel Gandolfo-i kastélyában. (Radio Corriere).

Orvleadó állomások kommunista propagandája Németországban. A legutóbbi választási napok alatt Németországban több helyen orvleadóállomások fejtettek ki kommunista propagandát. Megállapítást nyert, hogy Neuköln, Britz és Lichtenbergben titkos leadóállomások működnek, de annak ellenére, hogy a berlini rendőrség egyes adatok birtokában volt, még eddig nem sikerült az állomásokat leleplezni. A nyomozás megállapította, hogy az orvleadóállomások nagyon csekély antennateljesítménnyel dolgoztak, mert a leadásokat csak egyes kerületekben lehetett hallani. A berlini rádiótársaság jelentése szerint a Deutschlandsender Königs wusterhausen-i hullámon is észleltek zavart okozó leadásokat. A berlini rendőrség a birodalmi posta rádióellenőrző bizottságával közlve minden intézkedést megtett, hogy az orvleadóállomásokat leleplezzék. (B. Z. a/M.).

A vasúti rádió Franciaországban. Mint már közöltük, hogy egyes francia vasúttársaságok — úgy mint Magyarországon — rádióval szerelték fel a gyorsvonatokat. A Petit Parisien közlése szerint a francia vasúti rádióknak nincs nagy sikere és így a közvetítéseket eselőre beszüntették.

Az olasz rádióhálózat. A délolasz rádióállomásokat kábelrel kötik össze. A munkálatok gyors ítemben haladnak Nápoly és Bari, valamint Nápoly és Palermo között. Nemsokára elkészül a zenei kábelvezeték, mely az egész apennini félszigetet behálózza és zavartalan műsorcsere biztosít az olasz állomások között. Egyedül Bolzano marad ki ebből a hálózathál s így műsora a jövőben is különálló lesz. (Radio Corriere).

Milano 70 kilowatt. Október hó 28-án helyezték üzembe ünnepélyes külsőségek között Milano új nagyadóállomását, melyet Mussolini személyesen nyitott meg. A

leadóállomás Sicianóban, 12 km.-nyire Milanótól épült, antennateljesítménye 70 kw., hullámhossza pedig 331.4 méter. (Radio Corriere).

Nizza rádiót kap. A francia Rivierán önálló műsort sugárzó rádióállomás épül. A nizzai rádióknak három városban. Nizzában, Cannesben és Monte-Carloban lesz stúdiója. A stúdió és az adóállomások közötti kapcsolatot külön e célra épülő pupinizált kábellel oldották meg. A nizzai rádióállomás antennateljesítménye 60 kw-on felül lesz. (Radio Corriere).

Tökéletes szórakoztató-rádiózás az óceánjárókon. A legújabb amerikai óceánjáró, a „Manhattan” fedélzetén 10 szalont rendeztek be rádióvetelre. Valamennyi kabinban szintén van rádióvevő készülék, úgyhogy az utasok kabinjaikban is hallgathatják a világ valamennyi rádióállomásainak műsorát. (Radio Zürich).

Megbukott az oroszországi „ötéves rádióterv”. A napokban ért véget Moszkvában a szovjet-rádiókonferencia, amelyen ismét támadták a szovjet éveken át folytatott rádió-politikáját. Az oroszországi rádió eddigi teljesítménye kizárólag az antennateljesítmények versenyszerű emelésében merült ki, amellet teljesen elhanyagolták a vételi viszonyok propagálását. Bebizonyosodott, hogy az óriásadóállomások építése tulajdonképpen felesleges volt, mert a szovjet területén — az európai államokhoz viszonyítva — nagyon kevesen hallgatnak rádiót, 100 lakosra 5 rádióhallgató jut, míg például Dániában 100 lakosra 53 rádióelőfizető jut. A szovjetlapok egyöntetűen megállapítják, hogy a nagy „ötéves rádióterv” fiaskóval végződött.

A berlini rádiótársaság egyik riportere most tért vissza Oroszországból, ahol a rádióviszonyokat tanulmányozta. Cikkében arról számol be, hogy a szovjetkormány a rádiót teljesen át szervezi. A szovjet-állomások ezentúl kevesebb propaganda beszédet fognak közvetíteni, ellenben a zenei közvetítések számát lényegesen fel emelik. Több orosz rádiótársaság európai tanulmányútra küldte munkatársait. Oroszországban általában az a vélemény alakult ki, hogy a rádiót „európai mintára” kell át szervezni.

Ennek tulajdonítható, hogy egy idő óta nagy változások észlelhetők a különféle orosz adók műsorában. Néhány állomásról máris elmaradtak az idegennyelvű propaganda előadások, melyek sokszor igen élesen izgattak a polgári társadalom ellen. A pálfordulás oka egyébként a szovjet gazdasági érdeke is; legalább is erre következtethetünk a moszkvai rövidhullámú adó műsorváltozásából. Ez az adó ugyanis

eddig angol nyelven az amerikai kommunistáknak tartott előadásokat, melyek most, éppen a Szovjet és az Egyesült-Államok közötti kereskedelmi természetű tárgyalások küszöbén elmaradtak. Nyilvánvaló, hogy a szovjet nem akar semmi okot szolgáltatni politikai surlódásokra, melyek kereskedelmi érdekeit veszélyeztethetnék. Egyébként úgy hirdik, hogy a szovjetrádió be akar lépni a nemzetközi rádiószórvettségbe és külföldi adók műsorainak átvételét is tervezi. (Deutsche Welle).

Rádióhallgatás belépődíj mellett. Október 15-től kezdve az angol B. B. C. rádiótársaság megengedte a közönségnek a stúdióba való bebocsátását oly alkalmakkor, amikor kamarazene kerül leadásra. A belépődíjat csekély összegben állapították meg. Gondoskodás történt arról, hogy a közönség által okozott zai ne jusson el a mikrofonig. (Münchener Radiozeitung).

Rádióamatőrök katonai kiképzése. Az angol rádióelőfizetőket élénken foglalkoztatja az angol admirális legutóbbi közleménye, mely szerint az angol rádióamatőröket, akik magánrádióadóállomást tartanak üzemben, tartalékos jelleggel kiképezik oly módon, hogy őket és állomásait az angol haditengerészet háború esetén rögtön igénybe veheti. Egész Angliát felosztották rádiókerületekre. Egy ilyen kerületben öt-hat rádióadóállomás működik. A kerületek központi szerve az angol admirális tengerészeti rádiószolgálat. (Royal Naval Wireless Auxiliary Reserve), amely haditengerészeti szempontból kiképző tanfolyamot közvetített az összes angol rádióamatőrállomások számára. (Marine-Zeitung).
Huber Oszkár.

A posta-, táviró- és távbeszélő alkalmazottak nemzetközi szövetségének kongresszusa. A szövetség a két évenként esedékes, immár 7. kongresszusát folyó évi augusztus hó 25-től 28-ig Lucernben tartotta meg. 14 tagállam 23 szövetségének képviselőjében 55 kiküldött jelent meg.

Dr. Maier főtitkár jelentésében megemlítette, hogy a szövetségnek az 1932. évben 25 államban 38 szervezete és 427.435 tagja van.

A kongresszus tárgysorozatának három kimagasló és egyetemes jelentőségű pontja:

1. a postaalkalmazottak fizetésének leszállítása és ennek következménye; előadó: J. W. Bowen (angol).

2. A postaalkalmazottak mellékjárandóságai; előadó: F. Rohner (Svájc).

3. A postahivatalok egészségügye; előadó: E. Curriere (francia).

Az első pont alatt tárgyalt kérdésben a kongresszus a következő határozatot hozta:

A jelenlegi egyetemes gazdasági válság alatt az államok kormányai a súlyos pénzügyi viszonyokra való hivatkozással, illetőleg a költségvetési egyensúly biztosítása végett, a postaalkalmazottak fizetésének egy részét igénybe vették még azokban az országokban is, ahol a posta tetemes és emelkedő nyereséggel működött. A kongresszus megismétli azt az óháját, hogy minden postaalkalmazottnak, megfelelő életszínvonalat biztosító fizetést kell juttatni. Tekintettel továbbá arra, hogy az alkalmazottak fizetésének csökkenése oka az ipari termelés csökkenésének, mert a kevesebb jövedelemmel az igények csökkenése jár, s így a gazdasági krízis kimélyülését idézi elő: a kongresszus a leghatározottabban elítéli azt a gazdasági politikát, amely a postaalkalmazottak fizetésének csökkentésével akar a helyzeten segíteni. De ez az eljárás a magán munkaadókat is arra bírja, hogy alkalmazottaik járandóságait csökkentsék s így megnehezítsék és meghosszabbítsák a válságot, ami úgy az állam, mint az egyén érdekeivel homlokegyenest ellenkezik.

A mellékjárandóságokra nézve a kongresszus a következő határozatot hozta:

A postaszolgálat alkalmazottaitól különleges követelményeket kíván a szolgálat különböző ágaiban. E feladatoknak a teljesítéséhez kiváló egészség szükségesnek és ezzel rendkívüli életfenntartási kiadások járnak. Ennélfogva úgy a kiküldetéseknél, mint az áthelyezéseknél az érdekeltek részére megfelelő mellékjárandóságokat kell biztosítani. Az áthelyezés alkalmából járó átköltözködési illetménybe olyan összeget is fel kell venni, amely a költözködés okozta károkat is fedezze. Ha a munka a nő alkalmazottat hosszabb időre otthonától távoltartja, meghatározott időközben az alkalmazottnak fizetés szabadság engedélyezendő, illetőleg költség megtérítés mellett a feleségnek módot kellene nyújtani, hogy férjét meglátogathassa. Ha a táplálkozás nem történhetik lakhelyén, illetőleg otthonában, vagy a munka olyan természetű, hogy az alkalmazott nem étekezhet a rendes időben: az ezzel járó külön kiadást megfelelő különdíjazással kell kárpótolni. Úgy a mellékjárandóságok eseteit, mint az az összegszerű tételeket az egyes államok alkalmazottainak szervezeteivel egyetértően kellene megállapítani, illetőleg ezek javaslatait is figyelembe kell venni.

A harmadik pontra vonatkozó határozat:

A ptt. alkalmazottak nemzetközi szövetségének 7. kongresszusa megállapítja, hogy a hivatalok egészségügyi feltételeinek biztosítása — úgy a közönség, mint

az alkalmazottak szempontjából — elsőrendű érdek. Ezért a kongresszus úgy véli, hogy az épületek és hivatalok berendezése alkalmával az egészségügyi követelményekre (szellőztetés, világítás, fűtés, stb.) a legnagyobb gondot kell fordítani és a legmodernebb eszközök igénybevételeivel kell a személyzet egészségének fenntartásáról és biztosításáról gondoskodni. Minden ilyen tárgyú kérdésben a személyzet érdekképviseletét is meg kellene hallgatni. A kongresszus szükségesnek tartja, hogy a kormányok az egészségügyi prevenció terén a legmesszebbmenő rendelkezéseket léptessék életbe, hogy a betegség szabadságok oly mértékben állapítsanak meg, amely az alkalmazottak elveszett egészségének visszaszerzését lehetővé is teszi. A kongresszus szükségesnek tartja megállapítani, hogy az államok tulajdonképpen a közegészségügyet szolgálják, amikor a postaalkalmazottak egészségéről gondoskodnak. A kongresszus felkéri a kötelékébe tartozó szövetségeket, hogy az alkalmazottak egészségügyi problémáit — orvosi és műszaki szakértők bevonásával — kimerítően tárgyalják meg és a vonatkozó határozatokat hozzák a kebelbeli titkárság tudomására, hogy azok azután a központban feldolgozhatók legyenek. (The Post).

Az angol mozgóposták különleges fajtája az, amely a londoni pályaudvart 20 óra 30 perckor elhagyja és amelyben az indulás előtt 1 $\frac{1}{4}$ órával elhelyezkedett személyzet szorgos munkával az anyag tekintélyes részét már elosztotta. Ez az ugynevezett „kimenő” speciális mozgó az ellenirányú „bemenő” mozgóval együtt talán az egész világon a legnagyobb, mert Amerika sem dicsekedhetik ennél nagyobb mozgópostával. Amerikában, a kontinensen és Angliában is általában a mozgóposta munkáját a rendes vonathoz kapcsolt postakocsiban végzi. Meg kell említeni, hogy a „bemenő” abban különbözik a másik mozgótl, hogy több kocsit hoz magával s így nagyobb is az utóbbinál.

A kimenő mozgó végállomása Aberdeen. A gép és a kezelőkoesi elé azokat a kocsikat kapcsolják, amelyek Preston, Liverpool és Manchester részére viszik az anyagot. Az első kocsit Prestonnál, a másik kettőt Crewenál lekapcsolják. Az észak Írországba szóló küldemények részére Carlisle a leadóállomás. A 3 említett kocsit után következik az átjáróval el látott és az aberdeeni csomagok elhelyezésére szolgáló kocsit; itt nyerne elhelyezést a közbeneső állomásokra irányított csomagok is. Az ezután következő aberdeeni gyűjtőkoesi a tulajdonképeni mozgóposta, melyben beosztó szekrényt nem találunk.

Ez a csomagok beemelésére és kiadására szolgáló berendezéssel van felszerelve. Végül az aberdeeni kezelőkocsi és 3 Glasgowba irányított kocsi következik. A vonatkísérőn, a gépkezelőn és fűtőn kívül a személyzet postaalkalmazott. — A vonat útjában 37 helyen átvesz, illetőleg lead anyagot.

A gyűjtőkocsiban tartózkodó avatatlan személy az anyag beemelésére és kiadására szolgáló készülék működése közben úgy érezheti magát, mint amikor bomba robban, vagy mintha a kocsi valamely alagút falába futott volna. A kocsi ajtaja kitarul, a személyzet az átadandó csomagokat két acélkar segítségével a készülék végére juttatja. Ugyanakkor egy emelőszerkezet működésbe jut és a kocsi oldalán levő nagyobb nyílás külső részén egy háló ereszkedik le. A zsákok súlyától a karok a kocsi jobb sarka felé ereszkednek és amikor a háló az anyagot felfogta, a karok függőleges helyzetbe jutnak. A háló erős kötéllel van ellátva, hogy a zsák fel-függesztésére szolgáló nehéz bőrszíjat tartsa. A meglendített kötél a sín mellett felállított állványról a zsákokat a hálóba sodorja és ez visszapattan a kocsi. A készülék működése közben figyelmeztetésül egy jelzőcsengő állandóan szól. A csomagokat továbbítás előtt igen erős börtökbe helyezik. A kocsinak a zárlatok kiadására szolgáló nyílása szélesebb a rendes átitóknál és védőkorlát köti össze a kétoldalt.

A mozgóposta kocsijait az oldalakon elhelyezett lámpákkal különböztetik meg a személyszállítóktól, hogy a készüléket kezelő személyzet a postakocsikat azonnal felismerhesse. Ezáltal a minimumra csökken az az eshetőség, hogy a készüléket és a hálót tévedésből akkor hozzák működésbe, amikor személyszállító vonat és nem mozgóposta érkezik.

A beosztókocsiban nyert elhelyezést a széles zsákfontó-asztal, a levél- és újság szétosztó-asztal és a könyvelt küldemények részére redőnnyel elzárható fiúke. Ezek a kocsi egyik oldalán találhatóak. A másik oldalon betűsoros rendben függőnek a felbontásra váró zárlatok.

Az új kocsik — a berendezést, világítást és biztonságot tekintve — a régiékel szemben nagy haladásról tanuszkodnak. A régi kocsik kezdetleges világításával szemben az újak modern világítási berendezése a munkát könnyebbé és egészségesebbé tette. A kocsik fűtése az utóbbi években úgyszólván tökéletes berendezéssel történik. Azonban még mindig igen nehéz probléma az a kérdés, hogyan lehet télen a kocsikat huzatmentessé tenni? Midőn pl. a bemenő vonat Crewe-t elhagyja és Londonhoz közeledik, minden leadási

helyen a készülék igen erősen igénybe van véve. Ez azt jelenti, hogy a kocsiknak majdnem a féloldala aránylag hosszú ideig nyitva áll s így a téli időszakban a hideg szél a kocsikat átjárja. Amidőn a kezelőkészülék nincsen munkában, hogy a kocsikat a lehetőség szerint a hideg keresztvuzattól megóvják, nehéz gypajjú függönyöket alkalmaznak.

A kocsinak kiálló részeit kipárnázzák, hogy a kocsi hirtelen megindulása következtében előforduló elesésnél az alkalmazottak sérülését megakadályozzák. A kocsikat a legmodernebb felszerelési tárgyakkal látják el. A beosztó szekrények polcainak alsólapját üvegből készítik, ami a szekrények átvizsgálását nagyon megkönnyíti. A munka befejezése után, u. i., a személyzet eltávozása előtt, teljes bizonyossággal meg kell győződnie, hogy minden darab küldeményt a szekrényekből kiemelték és továbbítottak.

(The Post).

Az Amerikai Egyesült Államok postájának építési programja. Az európai háború kitörése után Amerikában az új középületek létesítését szintén szüneteltették. A kormány már 1926-ban állandó és fokozódó szükséglet nyomása alatt állott, amely abból keletkezett, hogy feladatainak feliesítésére a régi, elavult berendezések helyett minél tökéletesebb eszközök állniak rendelkezésre. Ez a szükséglet elsősorban a postaszolgálatban, nevezetesen a csomagforgalomban előre nem látott fejlődése következtében, jelentkezett. Az A. E. Á. életében eddig nem ismert hatalmas építési program alapját fektették le abban a törvényben, melyet a törvényhozás 1926. május hó 25-én elfogadott. Ez a törvény 100 millió dollárrhivatott állapotot megkülönböztető építési célokra. A törvény értelmében a posta a pénzügyminiszterrel egyetértőleg a szükséges összegeket az egyes állam és város rendelkezésére bocsátja. Az épületek építési költsége 50.000 és 21 millió dollár között váltakozik. Az engedélyezett 1624 épület közül 1085 (65%) olyan helyre kerül ahol a hivatalos helyiségek bérelt épületben vannak elhelyezve. Texas államnál, azok kivételével, amelyek az utolsó évtizedben rendkívüli fejlődést mutat. Itt a tervbevétt 78 épület közül 49 kisebb városokban és községekben kerül felépítésre. Öt épületnél kevesebb egy államra sem jut, de van olyan is amely 100-nál is több épülettel lesz gazdagabb. A törvényhozásnak az volt a célja, hogy minden olyan helység melynek postája évi 20.000 dollár meghaladó bevételt mutat ki, ilyen épületet kapjon. A programban felvett épületek között a legnagyobb a Chicagóban (Ill.) felépítendő postaépület.

amely hozzávetőlegesen 16 millió dollárba fog kerülni, 60 hoidon terül el és a világ legnagyobb postahivatala lesz.

(The Post Office Clerk.)

Az amerikai postaalkalmazottak fizetések csökkentésével kapcsolatban Brown, a postaminiszter, a következő kijelentést tette.

A fizetések és egyéb járandóságok a posta összes kiadásának 70%-át teszik. Nyilvánvaló, hogy a postaforgalomban jelentkező példátlan csökkenés következtében ebben a szolgáltatásban személyzeti felesleg mutatkozik. Bár számszerűen ezt a felesleget pontosan meghatározni nem lehet, kétségtelen, hogy a múlt évben személyi járandóságok címén 50 millió dollárral többet fizettek ki, mint 1926-ban, holott akkor a forgalom lényegesen nagyobb terjedelmű volt. Ebből a többlet kiadásból 20 millió a magasabb fizetésekre esik. A szolgálati időnek 48 órától 44 órára való leszállítása és egyéb szolgálati könnyítések következtében — bár a forgalom nem növekedett — az alkalmazottak száma a 6 év előtti állapothoz képest emelkedést mutat. Ha a postánál is alkalmazni lehetne azokat a módokat, amelyek a magánüzemekben ismeretesek, nevezetesen a munkaidő csökkentése, a személyzet egyrészének elbocsátása stb., az üzemi költségeket sok millióval lehetne apasztani. Törvényes felhatalmazás nélkül azonban erre nincs mód s így az igazgatás elhatározta, hogy általában a személyzetet a meglévő fizetési fokozatában meghagyja. Kivételek azok az alkalmazottak, akik olyan hivatalokban tesznek szolgálatot, amelyek a forgalom csökkenése következtében a második osztályból a harmadikba soroztattak. A posta kiadásainak csökkentése szempontjából figyelembe lehet venni az egyes fizetési fokozatok újabb megállapítását is. A jelenlegi fizetési fokozatokat 6 év előtt rendszeresítették és tekintet nélkül az eltérő helyi viszonyokra — az egész országra nézve egységesen állapították meg azokat. A stabil hivatali tisztviselő fizetése 1700 dollárnál kezdődik és 2100 dollárra emelkedik. A kezdő mozgópostás 1900 dollár fizetést kap és a legmagasabb fizetése 2450 dollár. A fizetéseknél a megállapítása óta az élelmiszerek, továbbá a ruházati, háztartási stb. cikkek árában tudvalevőleg lényeges csökkenés állott be. Itt rá kell mutatni az Amerikai Egyesült Államok kereskedelmi kamarájának arra az előterjesztésére, amelyben azt javasolja, hogy a postaalkalmazottak fizetését módosítani kellene ama különbségek figyelembevételével, amelyek az ország különböző részeiben levő — különböző megélhetési feltételekből

származnak. Pl. különbség volna teendő a nagyvárosban és a vidéki helységeken szolgálatot teljesítők fizetése között. Rámutat ez a javaslat arra, hogy némely postai igazgatás időről-időre, a létfenntartási költségeknek megfelelően, a fizetéseket újból megállapítja. A brit postai igazgatás a fizetéseknél ily módon való megállapításánál nemcsak az életszükségleti tárgyak beszerzési árát, hanem a fentemlítt helyi viszonyokat is figyelembe veszi.

(The Union Postal Clerk.)

Az amerikai postatisztviselőket súlyos sérelem éri azzal, hogy főnökeik nem azok lesznek, akik egész életüket a posta nehéz szolgálatában feláldozták, hanem azok, akik állásukat politikai befolyásuknak köszönhetik. Nem valószínű, hogy A. E. Á. alkalmazottai között volna még egy olyan státusz, amely hasonló fizetés mellett, olyan eredményes és fontos szolgálatot teljesítene, mint a posta alkalmazottai. Kétségtelen, hogy a nem szakemberből lett postamesternek nincs olyan képzettsége, mint az alatta szolgáló átlagos alkalmazottnak. Bizonyos továbbá, hogy nincs és nem is lehet a postaszolgálat körében az a gyakorlata és tapasztalata, amit a számos éven keresztül való állandó szolgálat közben lehet csak megszerezni. Az igazság az volna, ha a postamesterséget csak az a postatisztviselő nyerné el, aki magát erre postai szolgálatával érdemessé tette. Ez az eljárás a postatisztviselő munkakérdvét emelné, a postamesteri állás magasabb cél lehetne, amely felé a kiváló tisztviselők törekednének. Az a tisztviselő, aki a szolgálatot lelkiismeretesen és eredményesen el látja, vezető állásban inkább helytáll, mint az, aki egész életen át a politika porondján harcolt.

(The Union Postal Clerk.)

A Washington bicentennarium alkalmából az amerikai posta alkalmi bélyegeket hozott forgalomba, amelyeket az I. és a II. osztályú postamesteri hivatalok árúsítanak. Hozzávetőleges számítás szerint az első félévben már 2½ billió különböző névértékű ilyen bélyeg van forgalomban és valószínű, hogy az 1932. év folyamán 4 billió alkalmi bélyeget és bélyeges borítékot fognak eladni. (The Postal Supervisor.)

Dr. Lantos Béla.

Kanadában folyó évi szeptember hó 1-től rádiókereskedők a vevőket csak rádióengedély felmutatása ellenében szolgálhatják ki. E rendelkezések ellen vétőket 50 dollár pénzbüntetéssel vagy három hónapi elzárással büntetik. (D. V. Z. 1932. 46.)

A rádióelőfizetők száma Németországban a július—szeptember évnegyedben 4,119.531-ről 4,077.347-re, azaz 42.184 előfi-

zetővel, illetőleg egy százalékkal csökkent. A csökkenésből júliusra 18.379, augusztusra 24.762 jut, míg szeptemberben már ismét 957 előfizetővel emelkedett.

A lemondásokat a következőkkel indokolták meg: a gazdasági helyzet romlása miatt 67 százalék, átmeneti távollét, időhiány, lakásáthelyezés miatt 25 százalék, betegség, családban haláleset miatt 5 százalék, használhatatlan vevőkészülék, rossz vétel miatt 7 százalék, a szórakoztató rádió iránt nem érdeklődik, a műsorral nincs megelégedve 2 százalék. A felmondottak közül mezőgazdaságban, kertészet és állattenyésztésben, erdészetben és halászatban van foglalkoztatva 7 százalék, gyáriparban és kézműiparban 41 százalék, kereskedelemben és közlekedésnél 21 százalék, közigazgatásban, haderőnél, felekezetenél, szabadfoglalkozású 12 százalék, egészségügyi iparban és jóléti intézményeknél 2 százalék, háztartás és iparokba be nem sorolható foglalkozások 4 százalék, nincs foglalkozása, illetőleg azt nem jelölte meg 13 százalék. Legkevesebb felmondás a mezőgazdasági jellegű vidékeken volt, míg az iparvidékeken, ahol az inség is a legnagyobb, aránylag sokkal több felmondást jelentettek be.

Az egyes országok rádióelőfizetőinek száma a legutóbbi adatok szerint a következő: Magyarország 319.449; Ausztria 482.071 (ebből a vakok részére 1969, munkanélküliek részére 9279 ingyenes); Belgium 285.701 (ebből 4784 ingyenes); Csehszlovákország 427.338 (ebből 2880 ingyenes); Japán 1.209.626 (ebből 22.679 ingyenes); Japán 1.209.626 (ebből 22.679 ingyenes); Kanada 509.305; Lengyelország 271.488; Nagybritannia 4.867.100 (ebből vakoknak ingyenes 33.628); Németország 4.077.347 (ebből 481.627 ingyenes); Norvégia 110.176; Olaszország 272.288; Svédország 593.668; Svájc 201.504 (ebből 5.184 vezetékess műsorelosztó előfizetője; Újzéland 74.980 ebből 235 a vakoknak ingyenes).

A német rádióhírdő szolgálat átszervezése még nem fejeződött be. Az átszervezés irányelvei a legutóbbi megbeszéléseken a következőképpen alakultak:

1. A műsorszolgálatra vonatkozó irányelvek keretén belül, az egyes rádiótársaságok műsoraikat önállóan állítják össze. E munkának irányítója az úgynevezett „Intendant”. A Reichs-Rundfunk-Gesellschaft által mindegyik rádiótársaság részére műsorcélokra kiutalt összeg keretén belül az egyes rádiótársaságok szabadon gazdálkodhatnak. A műsorra és a műsorcserekre vonatkozó alapvető kérdésekkel a Reichs-Rundfunk-Gesellschaft foglalkozik. A műsorszolgálat céljait szolgálják a műsora-

nások (Programmbeiräte); a Reichs-Rundfunk-Gesellschaft mellé felállított műsortanács taglétszáma 15, az egyes adóállomások mellé felállítottaké pedig 7—11. A rádióhírdő műsorszolgálat kötelessége pártpolitikai és bürokratikus befolyásoktól mentesen a nép és az állam javát szolgálni.

2. Az egész igazgatás egységes alapokon való vezetéséről a Reichs-Rundfunk-Gesellschaft gondoskodik. A szórakoztatórádió szolgálatban tevékenykedő társaságokat mind korlátolt felelősségű társaságokká (G. m. b. H.) szervezik át. A Reichs-Rundfunk-Gesellschaft tőkéjének 51 százaléka a német birodalmi postáé, 49 százalék pedig azoké az országoké, ahol adóállomások vannak (Poroszország, Bajorország, Szászország, Württemberg és Baden, továbbá Hamburg). Az egyes rádiótársaságok tőkéjének 51 százaléka a Reichs-Rundfunk-Gesellschaft birtokában van, míg 49 százaléka az adóörzékben fekvő országok között oszlik meg bizonyos meghatározott felosztási kulcs szerint. — A Reichs-Rundfunk-Gesellschaft felett az igazgatási tanács (Verwaltungsrat) gyakorolja a felügyeletet, amelyben a birodalmi postaminiszter és a birodalmi belügyminiszter 4—4 taggal, az adóállomással bíró országok pedig összesen 7 taggal vannak képviselve.

3. Az állami felügyeletet a birodalom (a birodalmi postaminiszter rádióbiztosza igazgatási és műszaki ügyekben, a birodalmi belügyminiszter rádióbiztosza műsorügyekben) és az országok (az adóállomás országának kormánya áliambiztos útján, az adóörzék többi országai pedig az u. n. munkabizottságba küldött képviselőjük útján) gyakorolják. A biztosok hatásköre a személyzeti politikára és a műsorszolgálatra is kiterjed. — Az igazgatási és a műsorszolgálat fontosabb helyeinek betöltésénél a Reichs-Rundfunk-Gesellschaftnál az illetékes birodalmi biztos, a rádiótársaságoknál pedig az illetékes állambiztos hozzájárulása szükséges. Ha ezek a fontosabb helyeket betöltő személyek súlyosabb kötelességmulasztást követnek el, tőlük a megbízatást az illetékes biztos megvonhatja. A rádiótársaságok személyzeti politikájára a birodalom befolyása a Reichs-Rundfunk-Gesellschaft-on keresztül van biztosítva. — A biztosok politikai okokból egyes előadásokat eltilthatnak vagy azokon változtatásokat kívánhatnak. (F. 1932. 46.)

Rádiókészülékekből bevétel az Irszabadállamba július hónapban 6.506 fontsterling értékű volt, ami újabb emelkedést jelent. Az év első hét hónapjának bevétele ezzel az összeggel már 99.637 fontsterlinget tesz

ki az előző év ugyanezen időszakára eső 51.863 fontsterlingével szemben.

Az Ausztráliába irányuló rádiókészülék-bevitel csökkenő irányzatot mutat. Amíg az 1929—30. költségvetési évben a bevétel 403 000 fontsterling értékű volt, addig az 1930—31. költségvetési évben az már 138.000 fontsterlingre csökkent. Ennek legnagyobb részét az Egyesült-Államok szállította 72.000 fontsterling értékben (156.000 fontsterlinggel kevesebbet, mint az előző évben); második szállító Anglia 30.000 fontsterlinggel, a harmadik Németalföld 22 000, és negyedik helyen Németország áll 14.000 fontsterlinggel. — Ezzel szemben a lámbabevétel emelkedett az 1929—30. évi 204.000-ról 210.000 fontsterlingre. Itt ugyancsak az Egyesült-Államokra esik a legnagyobb rész 75 000 fontsterlinggel, majd utána következik Anglia 70.000. Németalföld pedig 65.000 fontsterlinggel. (F. 1930. 46.)

Rádió vételzavart okozók szigorú megbüntetésére Románia törvényhozó testülete nemrégiben törvényjavaslatot fogadott el. A már életbeléptett törvény fontosabb rendelkezései a következők:

1. Minden rádióelőfizetőnek, aki előfizetési díját rendszeresen fizeti, zavartalan vételhez van joga.

2. Gvárok vagy egyéb üzemek birtokosai villamosberendezéseiket kötelesek védelmükkel ellátni, hogy ilv módon a rádióvétel zavarai elkerülhessék legyenek.

3. Vételzavar esetén az előfizetőnek jogában áll a helvi bíróság elnökétől a zavar azonnali megszüntetését a büntető törvény alapján követelni és kártérítést kívánni.

4. Azokat, akik villamosberendezésükkel rádiózavarokat okoznak, 1000-tól 10.000 lejig terjedő pénzbüntetéssel büntetik.

5. A törvény életbeléptetésétől számított legkésőbb egy hónapon belül a közlekedésügyi minisztérium a román rádiótársaság, az elektromosművek egyesülete, a rádióelőfizetők és a rádiókereskedők képviselőinek bevonásával külön szabályzatot állít össze, amely a részletes előírásokat tartalmazza. A befolyt büntetéspénzek a Nemzeti Banknál kezelt rádióhírmondó alapot táplálják. (R. We. 1932. 43.)

Az angol kormánynak a rádiókereskedők és a rádióipar védelmét célzó intézkedései (behozatali tilalom stb.) következtében az egyik legnagyobb amerikai rádiócég az Anglia részére gyártandó összes készítmények előállításának helyét az Egyesült-Államokból Angliába tette át. Júniusban műhelyeket bérelt Southgate-ben s szeptember közepére első gyártmányait, most már mint angol eredetű készülékeket, piacra is hozta. Eleinte a cég hetenként

750 vevőkészüléket állított elő, ezt a számot azonban novemberig 3.300-ra kívánták emelni. Ez a vállalkozás tlibb száz angol munkást foglalkoztat. (R. Wo. 1932. 45.)

A német rádióipar foglalkoztatása örvendatosan emelkedik. Telefonen cég a gyártást 80 százalékkal emelte, egy druzdai cég pedig további 1.400 munkást tudott alkalmazni. Az AEG is visszavett 600 munkást, akik nagyrészt a vállalat rádióüzemeiben dolgoznak. (R. Wo. 1932. 45.)

A dán műsorstatistika szerint az 1931/32. költségvetési évben a dán szórakoztatórádió összesen 4.484 órán keresztül adott műsort, ami 7.644 műsorszámra tagozódik; emelkedés az előző évvel szemben 300 óra. Az adások legnagyobb része (58,1 százalék) zeneközvetítés volt. Népszerű zenére 2.178 óra (48,6 százalék), szimfonikus hangversenyre 257 óra (5,7%), előadásokra 426 óra (9,5%), hangjátékokra 133 óra (3%), felolvasásra 101 óra (2,3%), újságközleményekre 232 óra (5,2%), istentiszteletre 253 óra (5,6%), átvitelekre 122 óra (2,7%), iskola rádióra 105 óra (2,3%), tornára 114 óra (2,5%), gyermekórára 133 óra (3%), nyelvoktatásra 168 óra (3,7%), tőzsdeárfolyamok közlésére 54 óra (1,2%), előfizetői közleményekre 25 óra (0,6%) és időjárás jelentésekre 128 óra (2,8%) jutott. Elhátárolták, hogy az évi műsorórák számát 4.400-ról 4.600-ra emelik. Ezzel a műsorszolgálattal Dánia Németország után a második helyet foglalja el. (R. Wo. 1932. 45.)

Belgiumban a be nem jelentett rádióvevőberendezések felkutatására nagyszabású nyomozó hadjáratot indítottak. A titkos rádiózók számát 8000-re becsülik. A belga rendőrség házkutatásokat rendez és a nem előírászerűen kezelt, illetőleg be nem jelentett készülékeket elkobozza. Belgium némelyik városában a sok elkobzott készülék révén a bírósági hivatalok úgy kérik ki, mintha rádiókereskedések volnának. (R. Wo. 1932. 46.)

Az osztrák rádiótársaság (Ravag) megszavaztatta hallgatóit a rádióműsorra vonatkozólag. Összesen 110.000 választ kapott, azaz a rádióelőfizetők mintegy negyedrészre felelt csak a kérdésekre. Legtöbb szavazatot kaptak a tarka estek, a szórakoztatóhangversenyek és az u. n. bécsi esték. A többség kedveli még a hangjátékokat, földrajzi előadásokat, operetteket, hanglemezközvetítést, népszínműveket, egyfelvonásosokat, időszerű előadásokat, természettudományi előadásokat, népszokásokat. — Ellenben a többség nem ki-

vánja az operát, szimfónikus hangversenyt, énekkart, kamarazenét, orgonahangversenyt, szerzői felolvasásokat, irodalmi felolvasást és előadást, mezőgazdasági előadást, filozófiai előadást, nyelvtanfolyamot, zene- és művészettörténeti dolgokat, színházi- és művészeti kritikát és tornát. (R. Wo. 1932. 46.) — A Radiowelle igyekszik menteni a szavazás eredményét és kiemeli, hogy nem lehet a rádióhallgatók

színvonalának sülyedéséről beszélni, mert a szavazás alkalmával tulajdonképpen nem is a komoly zene és előadások ellen szavaztak, hanem a nehezen emészthető és unalmas előadásokról mondtak véleményt; ugyanis a komoly zene is lehet szórakoztató, ha úgy adják elő és az úgynevezett szórakoztató zene is lehet unalmas a rossz előadás következtében. (R. We. 1932. 46.)
Dr. Teesz Frigyes.

HIREK.

Nouvelles.

Dr. báró Szalay Gábor postavezérigazgató, dr. Forster Károly postaigazgató kíséretében november hó végén Bécsbe utazott egyes függő postai ügyek szóbeli úton való elintézése végett. Ez alkalommal a kairói postakongresszusra beterjesztett magyar és osztrák javaslatot is kölcsönösen áttanulmányozták.

A madridi nemzetközi táviró- és rádió-táviró értekezlet munkálatainak befejezése december hó első napjaira várható.

A hivatalos nyelvre vonatkozólag már megegyeztek s ennek értelmében a francia nyelv marad hivatalos nyelv továbbra is, tehát az egyezmények, szabályzatok és jegyzőkönyvek ezentúl is francia nyelven szerkesztve állítandók össze. Csupán annyit engedtek meg, hogy az értekezleten más nyelvet is használhatnak, de ebben az esetben a felszólalásokat tolmács segítségével francia nyelvre is le kell fordítani.

A táviró és a rádiótáviró egyezmény egyesítéséhez, dacára a haderő, valamint a magánérdekeltség ellenkezésének, elvben hozzájárultak. Ezidőszent a különféle szabályzatok szövegezésén dolgoznak.

Ami a hullámsáv szétoztását illeti, néhány ország katonai képviselője által támasztott nehézségeket sikerült már elhárítani s az érdekelt kormányok közbelépésére megértő megegyezés van kialakulóban.

A madridi értekezlet hosszú tartamával kapcsolatban megállapítja a táviróegyesület nemzetközi irodája, hogy az 1925. évi párizsi nemzetközi táviróértekezlet két hónapig tartott, pedig csak a táviró- és távbeszélő-szabályzatokat vizsgálták át; az 1927. évben Washingtonban összeült nemzetközi rádiótáviró értekezlet 52 napig tartott, holott csak a rádiótáviró egyezményével és a szabályzattal foglalkoztak. Ezzel szemben Madridban a két egyezmény egyesítésével új egyezményt készítettek és három szolgálati szabályzatot vizsgáltak át.

A hatalmas munkára még a nem szakemberek előtt is világot vet az a tény, hogy a megoldandó feladatokon 15 bizottságban mintegy 200 albizottság és nagyszámú kisebb albizottság dolgozott.

Az „Archiv für Post und Telegraphie” című és a német postaminisztérium kiadásában megjelenő havi folyóirat októberi száma külön cikkben foglalkozik lapunk ez évi 1. számában dr. Losy-Schmidt Ede máv. főmérnök tollából megjelent cikkel. Ebben a cikkben Chudy József Pozsonyban, majd Budán, illetőleg Pesten működött zeneszerző és színházi karmester által szerkesztett optikai és akusztikai táviróját ismertette a szerző.

Az „Archiv für Post u. Telegraphie” a birodalmi német posta legelőkelőbb szaklapja. Egyenesen hízélgő az az elismerés, mellyel ez a magas színvonalú szaklap kiemeli lapunk ama érdemét, hogy a cikk közlésével olyan magyar feltalálónak nevét és kísérleteit emelte ki a „Magyar Posta” az ismeretlenség homályából és mentett át a hálás utókor számára, akinek munkásságáról s a távjelző szolgálat terén végzett értékes kísérleteiről a táviró történet eddig mit sem tudott.

Az Archiv cikkírója Chudynak főleg azt az érdemét emeli ki, hogy már 150 évvel ezelőtt helyes gyakorlati érzékkel felismerte a távbeszélő szolgálatban a billentő, mint jeladó beiktatásának szükségességét, továbbá az általa alkalmazott abc a továbbításra szánt betűt a jeleknek ötös csoportba foglalt kombinációjából állította össze.

Sajnálattal állapítja meg a cikk, hogy Chudynak találmányáról Budán, évszám feltüntetése nélkül, német nyelven megjelent ismertető füzet a berlini Staatsbücherei-ban sem található fel. — Valószínűleg ennek tudható be az a tény, hogy Chudy által Pozsonyban, 1787-ben nyilvánosan bemutatott távjelzőberendezéséről eddig a szakíróknak sem volt tudomásuk. — Annál nagyobb a magyar cikkíró

Lósy-Schmidt Edének érdeme, hogy Chudy kísérleteinek ismertetésével egy magyar feltalálót az útkör kései elismeréséhez segítette.

Egyébként Lósy-Schmidt cikke iránt más oldalról is érdeklődés mutatkozott. A francia „Le Relais”, valamint az eszperantó nyelven megjelenő „Interligilo P. T. T.” lap szerkesztősége is kérte lapunk szerkesztőségétől ennek az érdekes cikknek francia fordítását, hogy azt olvasóikkal egész terjedelmében megismertethessék.

Az International Standard Electric Corporation londoni vezérigazgatósága ugyancsak megleghangú levélben gratulált Lédéczy Sándor m. kir. posta műszaki igazgatónak, lapunk tizedik évi 3-ik számában megjelent „A falrendszerű távbeszélő hálózatok ismertetése” című igen érdekes és tanulságos cikkéhez s egyúttal felhatalmazást kért, hogy a cikket a londoni „Electrical Communication” című szaklapban közvétehesse.

A közlésre a felhatalmazást természetesen megadtuk. Az angol szöveg kefele nyomatát idejekorán meg fogjuk kapni, hogy az esetleg kívánatosnak látszó helyesbítéseket megtehessek.

Az angol főpostamester ötlete. Lodonból jelentik: Sir Edward Kingsley-Wood angol főpostamester 20.000 londoni lakoshoz a következő személyes aláírt táviratot intézte: „A legszívélyesebben felkérem önt, hogy fizessen elő a telefonra és ily módon biztosítsa magának a jövő télre telefonszolgálatunk páratlan előnyeinek és kényelmének élvezését.” A körtávirat ötlete a telefon reklámozásának első fejezetét jelenti, a címeket a postaigazgatóság vagyonszámba polgárok neveiből állítófta össze, akik még nem előfizetői a telefonnak.

A müncheni távbeszélő hálózat különlegességei. A müncheni automatizált távbeszélő hálózatban az előfizetői fővonalak száma jelenleg nem haladja meg a 25.000-et, ami tekintve lakosai számát (az 1928. népszámlálás szerint 697.000), kedvezőtlenebb arányt mutat a budapestinél. Tekintetbe kell vennünk azonban, hogy — bár München a német birodalom sorrendben 4-ik legnagyobb városa — itt sem kereskedelmi, sem ipari gócpontonól oly értelemben nem beszélhetünk, mint Budapestről. A müncheni távbeszélő hálózat központjai a német birodalmi postánál általánosan bevezetett Siemens-Halske gyártmányú, közvetlen vezérlésű rendszer szerint épültek, újabb központjai már új típusú, kis-

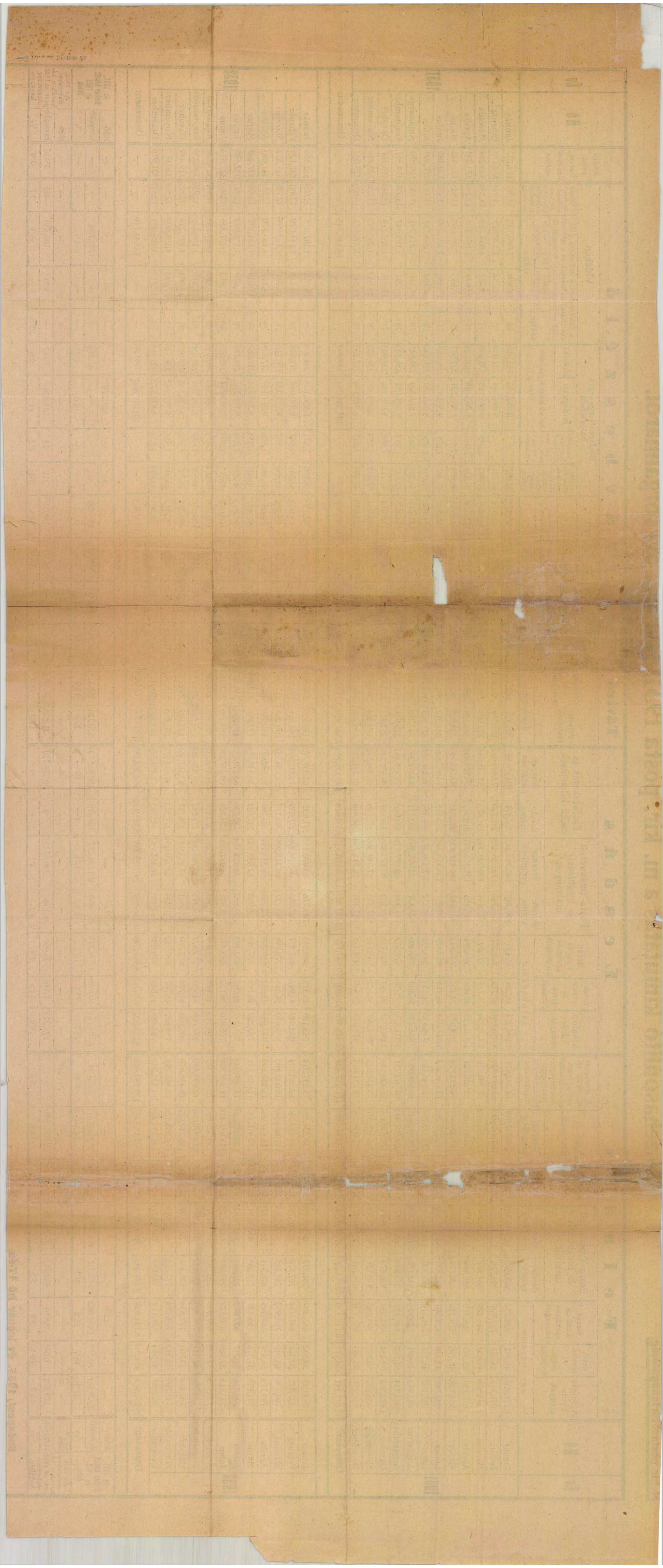
térfogatú, emeltyűs választó gépekkel. A központ üzemi áramát 60 volt feszültségű áramforrás táplálja, ugyanily feszültséggel dolgozik a pénzbedobásos hálózatuk is, melynek készülékeit sűrűn látjuk az utcákon és köztereken, sőt nagyforgalmú középületekben, mint a pályaudvarokon felállítva. A müncheni főposta épületben lévő belvárosi központban, melyben 12.000 előfizetőt szolgálnak ki, 160 pénzbedobásos állomás van bekapcsolva és azok forgalma oly nagy, hogy a többi bekapcsolt összes előfizetők forgalmának majdnem felét teszik ki. A pénzbedobásos állomásokat kivétel nélkül a posta állítja föl és tartja karban. Külön figyelmet érdemel, hogy a pénzbedobós vonalak előidézte nagy forgalomra való tekintettel ezek vonalfogadó (előválasztó) gépcsoportjait külön állították fel a központba bekapcsolt többi előfizetői vonalakétól, biztosítva ezáltal, hogy a torlódásoknak elejét vegyék és egyúttal lehetővé tegyék e nagyforgalmú állomások mindenkor teljes kihasználását.

Praktikus gondolkodásukra vall egy egyszerű szerkezet beállítására, mellyel bármely előfizető vagy nyilvános állomás — egy speciális számhívás (019) esetén — automatikusan értesül a pontos időről, — természetesen egy beszélgetés díjának árán, vagyis 10 pfennigért. A szerkezet egy ingaórával kapcsolatos, mely percről-pecre más és más áramköri utat nyit egy közvetítő jelfogó csoportnak, mely utóbbi a szerkezet automatikus megindításával a megfelelő számú és sorrendben különböző hangmagasságú óra-, tízperc- és egyesperc-jeleket leadja egy zárt dobozban, amelyben egyúttal az óra jelző áramkörök mikrofonjait is elhelyezték. Számításuk szerint ennek a berendezésnek felállításával járó jövedelemtöbblet az első hónapban már bőven fődözte a szerelvény beépítési költségeit.

Távbeszélő berendezéseik gondozása és tisztántartása szempontjából nagy előnyükre szolgál a város rendkívüli tisztasága és úgszólván teljesen por és korommentes levegője, mindamellett rendkívüli gondot fordítanak berendezéseik üzembiztonságára. Igazolja ezt az a körülmény, hogy egyes kényesebb szerelvények, mint jelfogók működésének feltétlen üzembiztonsága érdekében csaknem légmentesen záró súlyos borítódobozokkal takarják azokat és helyenként még ezzel sem elégednek meg, hanem a borítódoboz peremére vastag nemezréteget is hozzáerősítenek, hogy az elzárás minél tökéletesebben történjék.

Kiadó: Dr. LÖRINCZY GABOR, m. kir. postatanácsos.

Fővárosi Nyomda Rt., Lovag u. 18. — Felelős v.: Duchon J.

The page contains a large, faint grid structure, characteristic of a ledger or account book. The grid is composed of approximately 15-20 columns and 40-50 rows. The text within the grid is extremely faint and illegible, appearing as ghostly impressions of a table structure with columns and rows. The page is oriented vertically.

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30 31 32 33 34 35 36 37 38 39 40 41 42 43 44 45 46 47 48 49 50

A B C D E

F G H I J

K L M N O